

ECO.MUSE -ΔΙΚΤΥΟ ΑΝΟΙΚΤΩΝ ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ
ΚΑΙ ΗΠΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΜΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΤΗΤΑ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 6.4.1

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΩΝ

ΕΛΚΕ ΠΘ/ΤΜΧΠΠΑ

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Προοίμιο	4
2. Εισαγωγή: Σύσταση, σκοπός και θεματικοί άξονες παρέμβασης του δικτύου	12
3. Παρουσίαση Οικομουσείων	17
3.1 Ανοικτό Οικομουσείο Μαραθάσας Λεμεσού (Κύπρος)	17
3.2 Ανοικτό Οικομουσείο της Σητείας (Κρήτη)	22
3.3 Κοινά στοιχεία και σημεία ενδιαφέροντος μεταξύ των δύο Ανοιχτών Οικομουσείων	26
4. Δικτύωση	29
4.1. Οργάνωση και λειτουργία Δικτύου	30
4.2. Γραμμές και εργαλεία χρηματοδότησης	35
4.3. Μεταφορά/ ανταλλαγή εμπειρίας	36
4.4. Προσέγγιση κοινών ομάδων στόχου	38
4.5. Ανάπτυξη κοινής οικονομικής πολιτικής	40
5. Συμβολή στην εκπαίδευση	43
5.1 Διαχείριση γνώσης	43
5.2 Εμπυχωτές : επιλογή και εκπαίδευση	43
5.3 Δράση στην Α΄βάθμια και Β΄βάθμια Εκπαίδευση	44
5.4 Βιωματικά εργαστήρια	45
5.5 Τηλεκπαίδευση και ψηφιακά εργαστήρια	46
6. Συμβολή στην ανάπτυξη των περιοχών	48
6.1 Αξιοποίηση αποτελεσμάτων ακαδημαϊκής έρευνας και σύνδεση με την τοπική οικονομία	48
6.2 Σύνδεση Ανοικτών Οικομουσείων με φορείς κοινωνικής οικονομίας	49
6.3 Ανάπτυξη πολιτικής ένταξης τουριστών στο δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων	51

7. Ανάδειξη γεωγραφίας της μεσογείου και του νησιωτικού χώρου	56
7.1. Το τοπίο ως εργαστήριο βιώσιμης ανάπτυξης του οικομουσείου	56
7.2 Σύνδεση Ανοικτών Οικομουσείων και ιδιότυπων πόρων: το παράδειγμα της μεσογειακής διατροφής	58
7.3 Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης	59
7.4 Δημιουργία καλαθιού προϊόντων	60
7.5 Καλλιτεχνικές Διαμονές	61
7.6 Συμμετοχή σε μεσογειακά, ευρωπαϊκά και διεθνή Δίκτυα Ανοικτών Οικομουσείων	62
7.7 Αξιοποίηση υπάρχουσας εμπειρία άλλων Δικτύων Ανοικτών Οικομουσείων	63
8. Αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων	66
9. Προτάσεις	75
10. Συμπεράσματα	79
11. Βιβλιογραφία	81

Προοίμιο

1. Προοίμιο

Η Πράξη Eco.Muse <https://eco-muse.eu/> αφορά στην ενίσχυση περιοχών με πλούσια φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, οι οποίες αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο μερικής ερημοποίησης, καθώς και στην ανάδειξη και προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Ο στόχος της είναι η ορθολογική και ήπια ανάπτυξη αυτών των περιοχών μέσω της ενεργούς συμμετοχής κοινωνικών και επαγγελματικών φορέων τους και ο εμπλουτισμός των ίδιων περιοχών με δραστηριότητες, οικονομικές-κοινωνικές-πολιτιστικές, δημιουργώντας ένα ιδιότυπο «φιλοπεριβαλλοντικό» προϊόν (rebranding).

Η προσέγγιση ανάπτυξης μιας περιοχής ως ανοικτό Οικομουσείο συμβάλει στην ανάδειξη των στοιχείων-συστατικών της, βασιζόμενη στα εμβληματικά χαρακτηριστικά της, δημιουργώντας έτσι προϋποθέσεις αναπτυξιακής επανεκκίνησής της. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής, εντασσόμενα στην ανάπτυξη ενός Οικομουσείου, δημιουργούν προϋποθέσεις διακριτότητας της περιοχής και ενίσχυσης της ταυτότητας και ελκυστικότητάς της.

Ειδικότερα, στόχοι της Πράξης είναι οι κάτωθι:

- Η αποφυγή εγκατάλειψης ορεινών κοινοτήτων, αναδεικνύοντας την ταυτότητα της περιοχής, ανάπτυξη κοινής προσέγγισης ολοκληρωμένου σχεδιασμού δικτύου διακρατικών Οικομουσείων
- Η ανταλλαγή τεχνογνωσίας και αδελφοποίηση των 2 περιοχών σε Ελλάδα και Κύπρο
- Η ενιαία αειφορική διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος και ανθρωπογενών δραστηριοτήτων, αύξηση επισκεψιμότητας με τη δημιουργία ιδιότυπων φιλοπεριβαλλοντικών προϊόντων, και ανάπτυξη ειδικών μορφών προσβάσιμου τουρισμού
- Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου μέσω της ανάπτυξης πολυθεματικού τουριστικού προϊόντος
- Η ενίσχυση και προστασία τοποθεσιών φυσικής & πολιτιστικής κληρονομιάς,
- Η επανάχρηση εγκαταλελειμμένου κτιριακού αποθέματος
- Η διασύνδεση χώρων επισκεψιμότητας που λειτουργούν αποσπασματικά
- Η προώθηση της βιωματικής εκπαίδευσης

Ο **Οδηγός Διασυνοριακής Δικτύωσης Οικομουσείων** που ακολουθεί λαμβάνει υπόψη και εντάσσεται στους γενικότερους στόχους του Ευρωπαϊκού Προγράμματος INTERREG, οι οποίοι αναφέρονται στην εδαφική συνοχή στο εσωτερικό της Ε.Ε. Η

επίτευξη αυτής της κεντρικής στόχευσης για την οποία δεσμεύεται η Συνθήκη της Λισσαβόνας, πέραν από τη μείωση των ανισοτήτων στο εσωτερικό της Ε.Ε., και εστιάζει κατά προτεραιότητα στις πιο δύσκολες περιοχές όπως οι διασυνοριακές και ιδιαίτερα οι νησιωτικές και οι ορεινές. Ωστόσο, θα πρέπει στο σημείο αυτό να τεθεί το ζήτημα της διασυνοριακότητας μεταξύ νησιών. Σ' αυτές τις περιοχές σε αντίθεση με τις ηπειρωτικές, εμφανίζεται το εμπόδιο της θάλασσας και οι δυσκολίες οικοδόμησης δραστηριοτήτων με γεωγραφική εγγύτητα διαπερνώντας τα συνοριακά όρια.

Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται όλο και πιο φανερό ότι η πρόοδος στις νέες τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας διευκολύνουν ταυτόχρονα: α) την συνεργασία μεταξύ νησιών, φορέων και δρώντων, β) την ανταλλαγή πληροφοριών και μάλιστα με τρισδιάστατες οπτικοποιήσεις. Σ' αυτό το νέο επικοινωνιακό πλαίσιο, η πρόοδος στις μεταφορές διευκολύνει ακόμη περισσότερο τις συναντήσεις στελεχών και επισκεπτών μεταξύ των νησιωτικών περιοχών. Στην περίπτωση της Ελλάδας και της Κύπρου ένας άλλος παράγοντας ο οποίος καθιστά πιο αποτελεσματικές τις συναντήσεις και τις συνεργασίες, είναι η κοινή γλώσσα.

Επομένως, με βάση αυτές τις γεωγραφικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν τις δυνατότητες συνεργασίας των δυο Οικομουσείων – νήσων, το προτεινόμενο δίκτυο καλείται να αναλάβει πρωτεύοντα ρόλο στον τομέα των διαδικτυακών ανταλλαγών αξιοποιώντας την διαλειτουργικότητα μεταξύ πληροφορίας και επικοινωνίας. Αυτή η συνεργασία θα οργανωθεί σε πολλαπλά πεδία και επίπεδα και θα βασιστεί στους απαραίτητους αναγκαίους εξοπλισμούς και στο σχετικό εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Το δυναμικό αυτό θα μπορούσε να εξασφαλιστεί μέσα από την συνεργασία με άλλους φορείς (ΑνΕΤ, ΜΜΙ, ΟΑΣ, κ.α.) ή/και την προσέλευση εθελοντών.

Το παρόν παραδοτέο, σύμφωνα με το Τεχνικό Δελτίο της Πράξης (Τ.Δ.Π), έχει στόχο να αποτελέσει σχέδιο δικτύου Ανοικτών Οικομουσείων ικανό:

- ➔ να ενισχύσει τη διασυνοριακότητα
- ➔ να αναδείξει το ρόλο του Ανοικτού Οικομουσείου, ώστε
- ➔ να αποτελέσει χάρτα πολιτικής

Συγκεκριμένα, στο παραδοτέο αναπτύσσεται ένα πρότυπο κοινής διασυνοριακής στρατηγικής που θα αφορά στη λειτουργία, συνεργασία, βιωσιμότητα και προβολή του δικτύου των Ανοικτών Οικομουσείων μέσω αμοιβαίας ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών το οποίο θα οδηγήσει στην εκπόνηση ενός οδηγού δικτύωσης. Στο δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων αντανακλώνται οι αντιλήψεις της Νέας Μουσειολογίας, οι οποίες προβάλλουν το διεπιστημονικό χαρακτήρα των μουσείων, τη στενή σχέση τους με την τοπική κοινωνία στην οποία αναπτύσσονται, την ολιστική ερμηνευτική προσέγγιση και, τέλος, τη συμμετοχική (από τα κάτω προς τα άνω (bottom up

approach) διαχείριση. Ο στόχος της δημιουργίας του Δικτύου των Ανοικτών Οικομουσείων περνά μέσα από την αξιολόγηση των πεδίων στα οποία αυτό μπορεί να συνεισφέρει μέσω της συνεργασίας και της εξωστρέφειάς του εστιάζοντας σε συμπληρωματικότητες και σε συνέργειες. Τέλος, προβλέπεται η εξασφάλιση μιας ελάχιστης γραμματειακής υποστήριξης ώστε να μην επιβαρύνει τα δύο οικομουσεία τουλάχιστον στα πρώτα βήματά τους (ένας εκπρόσωπος από το κάθε Οικομουσείο).

Η παρούσα δράση διατοπικής συνεργασίας βασίζεται στα δύο Οικομουσεία, ένα στο Τρόοδος της Κύπρου και ένα στο Λασιθί της Κρήτης. Τα Οικομουσεία παρά το μικρό τους μέγεθος μπορούν να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ποιοτικό ρόλο στην ενίσχυση και στην πύκνωση αυτών των διατοπικών σχέσεων και να δημιουργήσουν πλαίσιο συνεργασίας και με άλλες περιοχές. Αυτές οι σχέσεις βασίζονται στην ιδέα ότι η ανάδειξη των χαρακτηριστικών των φυσικών, πολιτιστικών αποθεμάτων μιας περιοχής μέσω των δεσμών τους με το τόπο συνιστά μια συλλογική απάντηση σε ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνία και τον πολιτισμό της. Τις σχέσεις αυτές μπορεί να προωθήσει η μορφή της δικτύωσης διαπερνώντας τα εθνικά σύνορα, αναζητώντας συνεργασίες και υποστήριξη από τα κράτη, τις μη Κυβερνητικές οργανώσεις αλλά και τους διεθνείς φορείς με εξέχον παράδειγμα την ΟΥΝΕΣΚΟ. Αυτός ο τρόπος συνεργασίας μπορεί να συμβάλλει στην από κοινού προσέγγιση ζητημάτων, ευκαιριών και κοινών δράσεων σε πολλαπλά επίπεδα και με βάση την κοινή εμπειρία.

Δικτύωση Οικομουσείων: ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας και προοπτικής

Όπως προαναφέρθηκε, οι νέες αντιλήψεις για τα μουσεία όπως αυτές έχουν πλέον εμπειρωθεί και εφαρμοσθεί σε πολλές χώρες αλλά και η αποδοχή ης δικτύωσης ως μια μορφή δημιουργίας γνωσιακού κεφαλαίου για καινοτομικές πρωτοβουλίες, συνιστούν ένα πλαίσιο προοπτικής ακόμη και για μικρά οικομουσεία όπως η περίπτωση της Μαραθάσας και της Σητείας.

Η Νέα Μουσειολογία και η συνεισφορά της στη δικτύωση των Οικομουσείων

Η ανάπτυξη οικομουσείων συνδέεται με το φαινόμενο της Νέας Μουσειολογίας που αφορά μια επαναπροσέγγιση της συμβατικής έννοιας του μουσείου. Τα μουσεία περιορίζονται σε τοίχους και σε εκθέσεις αντικειμένων στα οποία δίνεται ιδιαίτερη έμφαση. Αντίθετα, τα οικομουσεία λειτουργούν ως χώρος επικοινωνίας, με τα αντικείμενα να διηγούνται την ιστορία τους ως 'ζωντανά' κομμάτια του τόπου, αποκαλύπτοντας τις σχέσεις τους με τον άνθρωπο και το τοπίο του, μεταδίδοντας ιστορικές μνήμες, συντελώντας στη διαμόρφωση του 'πνεύματος του τόπου' και στην ενδυνάμωση των τοπικών κοινοτήτων (Davis, 2009). Αυτό σημαίνει ότι το οικομουσείο βασίζεται σε τόπους και τοπία, στην κοινότητα, στη συλλογική μνήμη, σε από κάτω-προς-τα-πάνω προσεγγίσεις, στον άνθρωπο και στη βιωματική εμπειρία. Στην περίπτωση των οικομουσείων του έργου Eco.Muse, υπάρχει μια πιο διευρυμένη στόχευση στην αναζωογόνηση της υπαίθρου, στη διατήρηση του

υπάρχοντος πληθυσμού και στην επαναπροσέλευση αποδήμων και γενικότερα νέων κατοίκων, στην ενίσχυση της αγροτικής οικονομίας και στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από μια διεπιστημονική συνεργασία (γεωγράφων, γεωπόνων, αρχιτεκτόνων, μηχανικών, περιβαλλοντολόγων, ιστορικών λαογράφων, μουσειολόγων, παιδαγωγών, κ.α.), τοπικών δρώντων, φορέων διαχείρισης, συλλόγων και ενεργών πολιτών.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η οργάνωση και λειτουργία ενός οικομουσείου αποτελεί καινοτόμο προσπάθεια, αφενός, ως προς την αποτελεσματικότητά του ως δομή και αφετέρου, ως προς τη συμβολή του στη βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου. Αυτή η προσπάθεια έχει ανάγκη στήριξης, συνεργασίας και ανταλλαγή εμπειριών από οικομουσεία που έχουν ήδη διανύσει μια μακρά πορεία. Από αυτή την άποψη ένα δίκτυο υποστηριζόμενο από τη διαλειτουργικότητα της πληροφόρησης και της επικοινωνίας, μπορεί να εμβαθύνει και να διερευνήσει την προώθηση στην πράξη του ορισμού του «Ευρωπαϊκού Δικτύου Οικομουσείων» σύμφωνα με τον οποίο το οικομουσείο είναι *«ένας δυναμικός τρόπος βάσει του οποίου οι κοινότητες διαφυλάσσουν, ερμηνεύουν και διαχειρίζονται την κληρονομιά τους για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Ένα οικομουσείο βασίζεται σε ένα κοινωνικό συμβόλαιο»* (Declaration of Intent of the Long Net Workshop, 2004) το οποίο για να λειτουργήσει και να ισχύσει πρέπει να απαντά σε ορισμένα ζητήματα όπως η θέση των κοινών, η σχέση τοπικής συλλογικής ταυτότητας και μεμονωμένης πρωτοβουλίας, η αναπαραγωγή της τοπικής κληρονομιάς, αλλά επίσης και τα ζητήματα που θέτουν στην πράξη οι έννοιες της *συμμετοχικότητας, προσβασιμότητας, αειφορία και ηθική* (ICOM)¹.

Ο διεπιστημονικός χαρακτήρα των μουσείων, η οργανική τους σύνδεση με την τοπική κοινωνία και τέλος, η συμμετοχική διαχείριση αναγκαία για τη διαχείριση και μελλοντική βιωσιμότητα τους, αποτελούν στόχους της δικτύωσης.

Βάσει των παραπάνω, το δίκτυο θα επιδιώξει να :

- προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης Μουσειολογίας για την εξεύρεση εναλλακτικών στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με εστίαση στην κατασκευή και ενεργοποίηση εδαφικών τοπικών πόρων με την άμεση εμπλοκή και τον έλεγχο από τις τοπικές κοινωνίες, και
- ενθαρρύνει μέσω αυτής της σύγχρονης μουσειολογίας τη διαχείριση και τη χρήση της πολιτισμικής, περιβαλλοντικής και τοπιολογικής κληρονομιάς για την τοπική και κοινοτική ανάπτυξη

Η δικτύωση

Το διατοπικό δίκτυο το οποίο προτείνεται στην περίπτωση της συνεργασίας των δύο οικομουσείων, έχει μια ειδική αποστολή και ένα καινοτομικό χαρακτήρα. Δεν

¹ Τον Αύγουστο του 2022, το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM), επικαιροποίησε την έννοια του μουσείου, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις έννοιες της συμμετοχικότητας, προσβασιμότητας, αειφορίας και ηθικής.

αποτελεί μια θεσμική μορφή ενός παραγωγικού συστήματος αλλά περισσότερο, μιας συνεργασίας μεταξύ τοπικών πρωτοβάθμιων φορέων όπως τα οικομουσεία. Η συνεργασία αυτή έχει ως στόχο, την υποστήριξη των πρωτοβουλιών και της εξωστρέφειας, αυτών των φορέων βάσης εστιάζοντας στη δημιουργικότητά τους αλλά και στην προσέλκυση επισκεπτών. Το δίκτυο αυτό, αναλαμβάνει επομένως ένα συντονιστικό ρόλο για σχεδιασμό και προώθηση κοινών δράσεων οι οποίες προβάλλουν, τις αρχές, τις αξίες αλλά και τον δημιουργικό χαρακτήρα των δραστηριοτήτων τις οποίες γεννά και προτείνει αυτή η νέα μορφή έκφρασης της κληρονομιάς ενός τόπου όπως το οικομουσείο.

Αυτή η στενή σχέση των οικομουσείων με το τόπο προσδιορίζει και το ρόλο και τους στόχους του προτεινόμενου διατοπικού δικτύου οι οποίες συνδέονται επίσης στενά με τις εδαφικές περιοχές τους και το περιβάλλον τους. Γι' αυτό το λόγο ονομάζεται δίκτυο τοπικής βάσης (« *réseaux à base territoriale* »).

Μεθοδολογία

Για τη διατύπωση της πρότασης διασυνοριακής δικτύωσης των Οικομουσείων Μαραθάσας Λεμεσού και Σητείας και την επίτευξη των στόχων και σκοπών της, συνεργάστηκαν οι εταίροι ΕΛΚΕ ΠΘ/ΤΜΧΠΠΑ (Δ4) και ΟΑΣ (Δ1).

- ο εταίρος ΕΛΚΕ ΠΘ είχε την επιστημονική ευθύνη της ολοκλήρωσης του παραδοτέου και την εκπόνηση του οδηγού. Η ομάδα εργασίας του ΕΛΚΕ ΠΘ προσδιόρισε ως θεματικούς άξονες της δικτύωσης τα ακόλουθα:
 - ⇒ συμβολή στη βιωσιμότητα των Ανοικτών Οικομουσείων μέσω συνεργασίας και δικτύωσης: α) οργάνωση και λειτουργία δικτύου Οικομουσείων, β) γραμμές και εργαλεία χρηματοδότησης, γ) μεταφορά /ανταλλαγή εμπειρίας, δ) προσέγγιση κοινών ομάδων στόχου, ανάπτυξη κοινής οικονομικής πολιτικής
 - ⇒ συμβολή του δικτύου Ανοικτών Οικομουσείων στην εκπαίδευση: α) διαχείριση γνώσης, β) εμπυχωτές -επιλογή και εκπαίδευση, γ) δράση στην Α'βάθμια και Β'βάθμια Εκπαίδευση, δ) βιωματικά εργαστήρια, ε) τηλεεκπαίδευση και ψηφιακά εργαστήρια
 - ⇒ συμβολή του δικτύου Ανοικτών Οικομουσείων στην ανάπτυξη των περιοχών τους: α) αξιοποίηση αποτελεσμάτων ακαδημαϊκής έρευνας και σύνδεση με την τοπική οικονομία, β) σύνδεση ανοικτών οικομουσείων με φορείς κοινωνικής οικονομίας, γ) ανάπτυξη πολιτικής ένταξης τουριστών στο δίκτυο ανοικτών Οικομουσείων
 - ⇒ ανάδειξη γεωγραφίας της μεσογείου και του νησιωτικού χώρου μέσω του δικτύου των Ανοικτών Οικομουσείων : α) το τοπίο ως εργαστήριο βιώσιμης ανάπτυξης του Οικομουσείου, β) σύνδεση ανοικτών Οικομουσείων και ιδιότυπων πόρων: το παράδειγμα της μεσογειακής διατροφής, συμμετοχικό

σύστημα εγγύησης, δημιουργία καλαθιού προϊόντων, καλλιτεχνικές διαμονές, γ) συμμετοχή σε μεσογειακά, ευρωπαϊκά και διεθνή δίκτυα ανοικτών Οικομουσείων, δ) αξιοποίηση υπάρχουσας εμπειρίας άλλων δικτύων ανοικτών Οικομουσείων

⇒ αξιοποίηση και αναγωγή ψηφιακών εργαλείων σε γέφυρες προβολής, επικοινωνίας και δικτύωσης των δύο τοπικών Ανοικτών Οικομουσείων

- Ο Επιστημονικός υπεύθυνος του εταίρου ΕΛΚΕ ΠΘ συντόνισε μέσω διαδικτυακών συναντήσεων την εργασία των ομάδων εργασίας των δύο εταίρων, ΕΛΚΕ ΠΘ (Δ4) και ΟΑΣ (Δ1).

Οι δύο ομάδες ανέλαβαν και έφεραν σε πέρας:

⇒ την αναζήτηση πληροφοριών και δεδομένων τα οποία είχαν αποτυπωθεί σε άλλα Παραδοτέα (Παραδοτέο 3.1 επιχειρηματικά σχέδια Οικομουσείων, Παραδοτέο 4.1 μουσειολογικές μελέτες, 6.3 Αξιολόγηση αποτελεσμάτων του έργου Οικομουσείων) κατά τη διάρκεια του έργου Eco.Muse

⇒ την διαμόρφωση προτάσεων τόσο για τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του δικτύου όσο και για την επιχειρησιακότητα των δράσεων τις οποίες προτείνεται να αναπτύξει το δίκτυο Οικομουσείων, μέσα από συναντήσεις (άλλα Οικομουσεία, εργαστήρια Πανεπιστημίων, κα).

- ο εταίρος ΕΛΚΕ ΠΘ :

⇒ συγκέντρωσε και διερεύνησε βιβλιογραφικές πηγές σχετικές με το ζήτημα της συνεργασίας και δικτύωσης Οικομουσείων σε ελλαδική και ευρωπαϊκή κλίμακα

⇒ κατέγραψε και επεξεργάστηκε πληροφορίες σχετικά με: α) καινοτόμες πρωτοβουλίες δικτύωσης Οικομουσείων, β) ρόλο δικτύων Οικομουσείων καθώς και γ) εμπειρία λειτουργίας δικτύου Οικομουσείων μέσα από συναντήσεις και διαβουλεύσεις με εκπροσώπους:

✓ ελληνικών Οικομουσείων: Οικομουσείο Ζαγορίου, Οικομουσείο ποταμού Αωού/Vjosa

✓ ιταλικών Οικομουσείων: Οικομουσείο Valle Elvo e Serra, Οικομουσείο Trappa di Sordevolo

⇒ διαβουλευτήκε ιδιαίτερα με τον εκπρόσωπο του Οικομουσείου Ζαγορίου σε κατ'ιδίαν συναντήσεις (διαδικτυακά). Τα ζητήματα που προσεγγίστηκαν και αποτέλεσαν αντικείμενο ανταλλαγής εμπειριών αφορούσαν: α) το ρόλο του δικτύου για τη μεταφορά γνώσεων και εμπειριών, β) τα απαραίτητα

εργαλεία, ιδιαίτερα τα ψηφιακά, για την προβολή των Οικομουσείων, γ) την ανάγκη ανάδειξη των Οικομουσείων στις τοπικές στρατηγικές ως επίσημο συνομιλητή. Τα ζητήματα αυτά τέθηκαν προς διαβούλευση και διεξοδική συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων στην Τελική Εκδήλωση Ενημέρωσης, Παρουσίασης και Διάχυσης των Αποτελεσμάτων της Πράξης Eco.Muse και ιδιαίτερα κατά την διάρκεια του στρόγγυλου τραπεζιού-Συζήτηση: Πώς θα παραμείνει και πώς διατηρείται ζωντανό το Ανοικτό Οικομουσείο. Η κεντρική αυτή εκδήλωση διοργανώθηκε από τον εταίρο ΟΑΣ στις 26-27 Οκτωβρίου 2023 στη Σητεία Κρήτης,

- ⇒ κινητοποιήθηκε για την επίλυση του ζητήματος των αδειοδοτήσεων των δημόσιων κτιρίων στις κοινότητες της Μραθάσας Λεμεσού προκειμένου αυτά να ενταχθούν ως χώροι διεξαγωγής θεματικών σχολείων και εργαστηρίων στο Οικομουσείο Μαραθάσας Λεμεσού
- ⇒ το ζήτημα των στόχων και της δραστηριότητας συζητήθηκε και αναπτύχθηκε σε συναντήσεις που οργανώθηκαν το 2022 και 2023 στις περιοχές των δύο Οικομουσείων.

Ο ρόλος του Δικτύου συζητήθηκε και έγινε κατανοητός και αποδεκτός από τους συμμετέχοντες τοπικούς δρώντες ήδη από τις αρχές του 2023. Παρά το γεγονός ότι οι συνθήκες ήταν ώριμες και οι διαδικασίες προδιαγεγραμμένες για τη σύσταση του δικτύου, οι καθυστερήσεις που έλαβαν χώρα ιδιαίτερα από την πλευρά της Κύπρου για τη σύσταση της διαχειριστικής αρχής του Οικομουσείου δεν την επέτρεψαν.

Σύσταση, σκοπός
και θεματικοί
άξονες παρέμβασης
του δικτύου

2. Εισαγωγή: Σύσταση, σκοπός και θεματικοί άξονες παρέμβασης του δικτύου

Η δημιουργία ενός διατοπικού δικτύου των δύο οικομουσειών της Μαραθάσας Λεμεσού (Τρόδος Κύπρος) και Σητείας (Κρήτη, Ελλάδα) αποσκοπεί στην ενίσχυση της βιωσιμότητάς τους καθώς και της ανάδειξη της έννοιας των Οικομουσειών στην Λεκάνη της Μεσογείου δίνοντας συνέχεια στο έργο τους. Το δίκτυο αποτελεί κοινή βούληση και συλλογικό εργαλείο παρέμβασης γι' αυτό θα αναπτύξει συνεργασίες και ανταλλαγές στη βάση των κοινών ή συμπληρωματικών εμπειριών αλλά και στοχεύσεων οι οποίες αποσκοπούν στην ανάδειξη της ταυτότητας των περιοχών ενδιαφέροντος. Οι βασικές αρχές του Δικτύου θα πρέπει να είναι αυτές της αλληλεγγύης και της αμοιβαιότητας, της ενίσχυσης της αίσθησης του "ανήκειν" των κοινοτήτων του Δικτύου των Οικομουσειών. Σε ένα επίπεδο πιο επιχειρησιακό, υιοθετείται η αρχή της επικουρικότητας. Η ειδική φύση των οικομουσειών είναι, στην πραγματικότητα, η δημιουργία κοινοτήτων, η απελευθέρωση ενεργειών και η διενέργεια ενισχυμένων ενεργειών για την επίλυση σύνθετων προβλημάτων, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας.

Τα θέματα με τα οποία το Δίκτυο θα ασχοληθεί είναι αυτά που έχουν ενταχθεί **στα οράματα και στα σχέδια δράσης** των δύο Οικομουσειών. Επίσης, θα περιλαμβάνει ζητήματα τα οποία θα προκύπτουν στην πορεία, θα αφορούν και τα δύο οικομουσειά και η επιλογή τους θα γίνεται με κοινή συναίνεση.

Σκοπός είναι να στηρίξει τη βιωσιμότητα των οικομουσειών συνεισφέροντας αφενός σε θέματα που αφορούν τα οικομουσειά και τις περιοχές τους, ώστε αυτά να συμβάλλουν στη δημιουργία ενάρετων προτύπων βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης και αφετέρου στην εξωστρέφεια μέσω ένταξης σε ευρωπαϊκά και μεσογειακά δίκτυα οικομουσειών.

Βασικός οδηγός για τη στόχευση αυτής της συνεργασίας, είναι τα σχέδια δράσης (Master plan) του κάθε οικομουσειού και οι εμπειρίες που συλλέχθηκαν και επεξεργάστηκαν από τη δραστηριοποίηση των παραπάνω δικτύων και οικομουσειών. Σ' αυτό το γενικό πλαίσιο οργάνωσης της συνεργασίας μεταξύ των δύο οικομουσειών τίθενται ως στρατηγικοί στόχοι:

1) Η **επικοινωνία** των δύο περιοχών εφαρμογής και η λειτουργία των Οικομουσειών μέσω της **οργάνωσης κοινών-συμπληρωματικών δράσεων**.

Στόχος του παρόντος σχεδίου δικτύου Οικομουσειών είναι η συγκέντρωση, επεξεργασία και ανταλλαγή κοινών εμπειριών όσον αφορά την ανάπτυξη και σύνδεση των Οικομουσειών με την περιοχή τους, αλλά και οι προτάσεις δράσεων

και προτύπων που συμβάλλουν στη βιωσιμότητα των Οικομουσειών. Η υποστήριξη συμμετοχικών διαδικασιών και στόχων τοπικής ανάπτυξης θα μπορέσει να εδραιώσει ένα τοπικό δίκτυο συνεργασίας. Για να επιτευχθεί ο συγκεκριμένος στόχος, υπάρχει ανάγκη από ειδικές υποδομές και εξοπλισμούς, από τον εμπλουτισμό και την τεχνική βελτίωση των διαδραστικών μέσων και εργαλείων προβολής και προώθησης των δραστηριοτήτων των δύο οικομουσειών, καθώς και από την ανάπτυξη πρακτικών Κοινωνικής και Τεχνολογικής καινοτομίας.

2) Η ανάδειξη της συνολικής προσέγγισης του οικομουσείου ως **πλατφόρμας κοινής εδαφικής ανάπτυξης**.

Στόχος είναι να ενισχύσει τη **διασυνοριακότητα** και να αναδείξει τη σημαντικότητα μιας συνολικής προσέγγισης οικομουσειών ώστε να αποτελέσει **χάρτα πολιτικής**. Ουσιαστικά θα αναπτυχθεί ένα πρότυπο κοινής διασυνοριακής και μεθοδολογικής προσέγγισης, ώστε το δίκτυο οικομουσειών να διαμορφώνεται ως ένα ενιαίο πλαίσιο ανάπτυξης και δικτύωσης Οικομουσειών. Εδώ συμπεριλαμβάνεται η κοινή διερεύνηση για την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ Δήμων-Συμπλεγμάτων και οικομουσειών για να εξασφαλισθεί σταθερότητα και αξία στις συμμετοχικές διαδικασίες και στους στόχους τοπικής ανάπτυξης, η αναζήτηση χρηματοδοτήσεων και η συμμετοχή σε διεθνείς συναντήσεις για ζητήματα που αφορούν τα οικομουσεία. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός προτείνεται η δημιουργία α) Cluster Επιχειρήσεων του Δικτύου των δύο Οικομουσειών, β) οργανισμού Διαχείρισης Προορισμών για τις περιοχές του Δικτύου (DMO), και η αναγνώριση των δύο Οικομουσειών στο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Κρήτης και Κύπρου αντίστοιχα.

3) Η ένταξη του δικτύου των οικομουσειών σε **ευρύτερα δίκτυα συμμαχιών και συνεργασιών** με επιπλέον οικομουσεία, σε πρώτη φάση Κύπρου και Ελλάδα και σε δεύτερη φάση, άλλων χωρών της Ε.Ε. (π.χ. Οικομουσείο Ζαγορίου, Δίκτυο Ευρωπαϊκών Οικομουσειών (www.ecomusei.eu), διασυνοριακά Οικομουσεία Ελλάδας-Αλβανίας (The Vjosa- Aaos River Ecomuseum) και Ελλάδας-Ιταλίας (<https://www.muse-project.net/>, <https://portmuse.eu/>)).

Στόχος η επιδίωξη της ένταξής του ή της συνεργασίας του με **ευρύτερα δίκτυα οικομουσειών** (τοπικά-νησιωτικά, εθνικά, μεσογειακά, ευρωπαϊκά κτλ). Στις δικτυώσεις αυτές μπορούν να συμπεριλαμβάνονται και φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, δίκτυα πολιτιστικών συλλόγων, αποδήμων, λοιπά τοπικά-νησιωτικά δίκτυα, φορείς ή δομές, κτλ. Αυτοί οι εταίροι μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση της αναγνωρισιμότητας των οικομουσειών, του έργου τους και της συνεισφοράς τους στην τοπική ανάπτυξη. Η δικτύωση μπορεί να συμβάλει με τρόπο αποφασιστικό στην υποστήριξη της στροφής των περιοχών των οικομουσειών προς την ενδογενή ανάπτυξη και τους τοπικούς πόρους,

ενισχύοντας την εξωστρέφεια και την αναζήτηση νέων συμμαχιών με κοινές στοχεύσεις, εμπειρίες και αρχές αλλά και κοινά ζητήματα.

Σ' αυτό το πλαίσιο είναι δυνατό να προωθηθεί η **διατοπική, περιφερειακή και διαπεριφερειακή συνεργασία με βάση :**

- ευρύτερες πολιτιστικά θεματικά πεδία,
- την ενεργοποίηση κρητικών και κυπριακών αξιακών αλυσίδων αγαθών & υπηρεσιών

Μερικά παραδείγματα:

Τέτοια δίκτυα έχουν ήδη συγκροτηθεί και αναπτυχθεί όπως στην Γαλλία και ιδίως στην Ιταλία ενώ σε άλλες χώρες όπως η Ελλάδα, έχει ωριμάσει η σχετική ιδέα και υπάρχουν πρωτοβουλίες προ των πυλών για την ίδρυση ενός εθνικού δικτύου. Στην Ευρώπη καταγράφονται δίκτυα σε :

α. τοπικό, περιφερειακό εθνικό και διεθνές επίπεδο: π.χ.: IBC Emilia Romagna, Ινστιτούτο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Friuli Venezia Giulia "Soprintendenze"), εθνικά και περιφερειακά πάρκα, πανεπιστημιακά τμήματα, Slow Food conivnia, περιβαλλοντικές και πολιτιστικές ενώσεις, γεωργικές περιφέρειες, βιοπεριφέρειες, "GAS" (ομάδες αλληλέγγυων αγορών), περιφέρειες αλληλέγγυας οικονομίας, οργανώσεις δίκαιου εμπορίου, σχολεία, τοπικές αρχές, εταιρείες υγειονομικής περίθαλψης.

β. εθνική και διεθνή κλίμακα: ICOM, Società dei Territorialisti, Slow Food, φορείς της νέας μουσειολογίας, διεθνή δίκτυα οικομουσείων και κοινοτικών μουσείων. Σημειώνεται εδώ ότι τα ιταλικά οικομουσεία έχουν ιδρύσει ένα εθνικό δίκτυο για την προώθηση των δραστηριοτήτων τους. Τα ιταλικά οικομουσεία σκοπεύουν να καταστήσουν πιο αποτελεσματικό και σαφές το έργο τους μέσω της δημιουργίας ενός μόνιμου δικτύου σε εθνικό επίπεδο. Αναμένεται, για το σκοπό αυτό, να καθιερωθεί μια συστατική φάση μέσω του σχεδιασμού μιας συγκεκριμένης διαδρομής που θα αποτελείται από βήματα. Τα οικομουσεία θα καθορίσουν εργαλεία, μεθόδους και συγκεκριμένους στόχους του δικτύου. Επίσης, οι Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, όπως Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί, Σωματεία, Σύλλογοι και Ιδρύματα είναι σημαντικοί εταίροι επειδή διασφαλίζουν τη σταθερότητα και την αξία των συμμετοχικών διαδικασιών και των τοπικών αναπτυξιακών στόχων.

Η πρόταση ανάπτυξης πρότυπου κοινής διασυνοριακής στρατηγικής σχετίζεται με τη:

- λειτουργία του Δικτύου Ανοικτών Οικομουσείων Eco.Muse
- συνεργασία των δύο Ανοικτών Οικομουσείων Eco.Muse και του Δικτύου με άλλα Οικομουσεία ή/και Δίκτυα, στην Ελλάδα, την Κύπρο και διεθνώς
- βιωσιμότητα του Δικτύου Ανοικτών Οικομουσείων Eco.Muse,
- προώθηση/ προβολή του
- συμμετοχή σε διεθνή και ευρωπαϊκά φόρα σχετικά με θέματα των Οικομουσείων ή/και των ορεινών και νησιωτικών περιοχών

Για την εκπόνηση του Οδηγού, αξιοποιείται η αμοιβαία ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών, καθώς και πεπραγμένων στο πλαίσιο των δράσεων του έργου, όπως αποτυπώνονται στα αντίστοιχα Παραδοτέα.

Οι **δράσεις /ενέργειες** οι οποίες προτείνονται για κάθε Οικομουσείο και μπορούν να αποτελέσουν κατευθυντήριες γραμμές ενός Οδηγού, είναι:

1. προώθηση μιας εθνικής ατζέντας σχετικά με τη σύζευξη οικομουσείων και τοπίου (εν όψει εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο σε Ελλάδα και Κύπρο) και την ένταξή τους στις τοπικές στρατηγικές (όπως ένταξη των Οικομουσείων στο περιφερειακό χωροταξικό πλαίσιο με σκοπό την αναγνώρισή τους σε Περιφερειακό επίπεδο, π.χ. το νέο χωροταξικό πλαίσιο της Περιφέρειας Ηπείρου, το οποίο αναγνωρίζει τα Οικομουσεία)
2. λειτουργία των Οικομουσείων ως κέντρα εκπαίδευσης για την ενίσχυση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης ενηλίκων και παιδιών της περιοχής καθώς και των επισκεπτών, αναφορικά με την φύση και τον πολιτισμό της. Με τον τρόπο αυτό αναδεικνύεται η ταυτότητα των περιοχών. Ενθάρρυνση, επίσης, της δημιουργίας προσαρμοσμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων σχετικά με τις δυνατότητες, προοπτικές και ευκαιρίες των Οικομουσείων και εφαρμογή τους σε συλλόγους, τοπικούς καλλιτέχνες, σχολεία και ιδρύματα
3. ενθάρρυνση συνεργειών και συνεργασιών μεταξύ διαφορετικών ομάδων και ατόμων της κοινότητας μεταξύ των οικομουσείων (συνεργασία ομοειδών και συμπληρωματικών δράσεων)
4. δημιουργία νέων πιστοποιημένων τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών που αντλούν πολιτισμική και κοινωνική υπεραξία, από τον τόπο (ταυτοτικά προϊόντα και υπηρεσίες)
5. ενθάρρυνση ανάπτυξης επισκέψιμων αγροκτημάτων, μικρών πολυδραστήριων οικογενειακών εκμεταλλεύσεων, αγροτουριστικών μονάδων και οικοτεχνιών και της ένταξης στο Οικομουσείο ως μέλη
6. ανάπτυξη και εμπλουτισμός των πολυθεματικών διαδρομών του Δικτύου των Οικομουσείων στις οποίες θα προβλέπεται πλάνο διαχείρισης, οργάνωσης και συντήρησης των υποδομών, όπως αναβάθμιση των κτιρίων, του δικτύου και των προβλημάτων πρόσβασης, καθώς και αξιοποίηση υπηρεσιών ευεξίας (ιαματικών πηγών, SPA, κλπ.) και εναλλακτικού τουρισμού και επιλογή «πακέτων» για προβολή

Οικομουςεία

3. Παρουσίαση Οικομουσείων

Τόσο το Ανοικτό Οικομουσείο Μαραθάσας Λεμεσού όσο και το Ανοικτό Οικομουσείο της Σητείας στην Κρήτη θα λειτουργήσουν ως ενιαίες και αδιάσπαστες ενότητες που θα περιλαμβάνουν υλικά και άυλα πολιτιστικά στοιχεία, ανθρώπους και συστήματα χωρο-κοινωνικών σχέσεων των ευρύτερων περιοχών τους. Βασικός σκοπός του Δικτύου Οικομουσείων είναι η ανάδειξη, κατασκευή, ενεργοποίηση και οργάνωσης ιδιότυπων πόρων και τοπίων, η ανάπτυξη νέας εδαφικής ορεινής οικονομίας και η δημιουργία προοπτικών εγκατάστασης νέου πληθυσμού με επίκεντρο την φύση και τον Άνθρωπο (ή το Ανθρωπογενές τοπίο ή το πολιτισμικό τοπίο) και με έμφαση στις έννοιες της συμμετοχικότητας, της αειφορίας, της κοινότητας, της συλλογικής μνήμης και της βιωματικής εμπειρίας, βασισμένα σε από κάτω-προς-τα-πάνω προσεγγίσεις.

3.1 Ανοικτό Οικομουσείο Μαραθάσας Λεμεσού (Κύπρος)

Το Ανοικτό Οικομουσείο Μαραθάσας Λεμεσού στην Κύπρο περιλαμβάνει τρία (3) κτήρια και τέσσερις (4) θεματικές αλληλένδετες αλυσίδες-διαδρομές.

Τα **κτήρια** τα οποία δύνανται να συμμετέχουν, είναι τα εξής:

α) το παλαιό Δημοτικό Σχολείο Λεμύθου όπου προβλέπεται με βάση το σχεδιασμό να λειτουργήσουν i) Κέντρο Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Πληροφόρησης Παραδοσιακών Τεχνών και ii) Κέντρο Πληροφόρησης για τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Κληρονομιά,

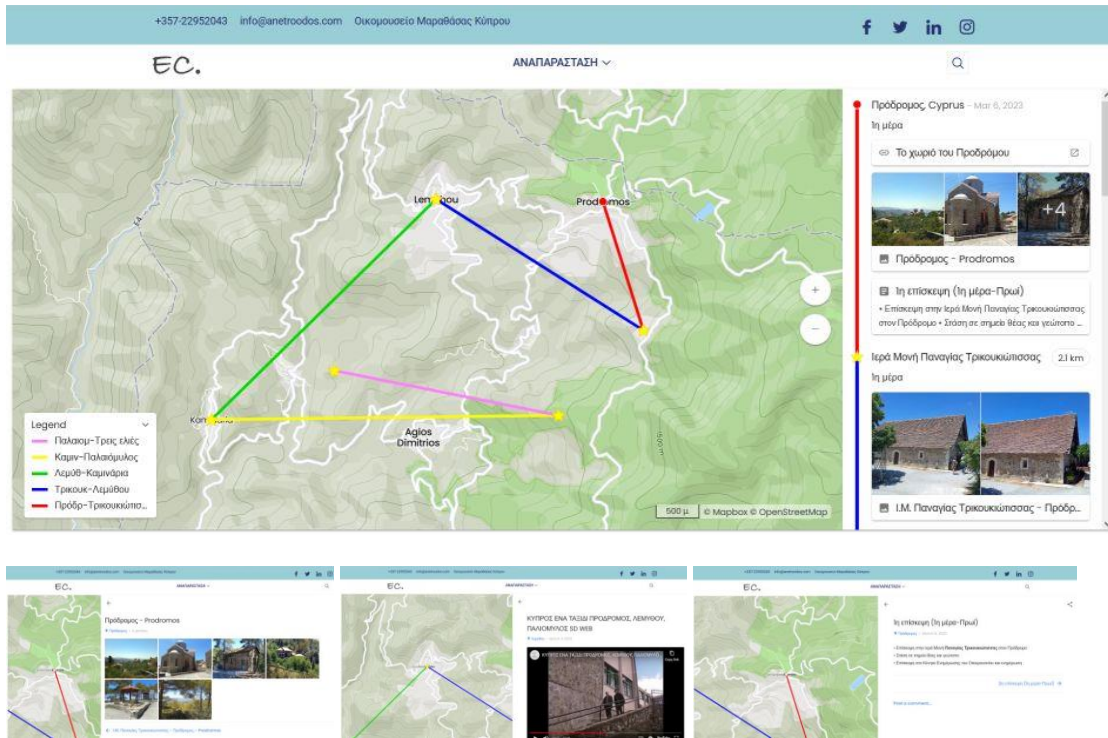
β) το παλαιό Δημοτικό Σχολείο στις Τρεις Ελιές όπου προβλέπεται με βάση το σχεδιασμό να λειτουργήσει Κέντρο Ενημέρωσης και το Εργαστήριο Γαστρονομίας και

γ) το Κοινοτικό κτήριο στον Πρόδρομο όπου προβλέπεται με βάση το σχεδιασμό να λειτουργήσει Κέντρο Πληροφόρησης του Οικομουσείου.

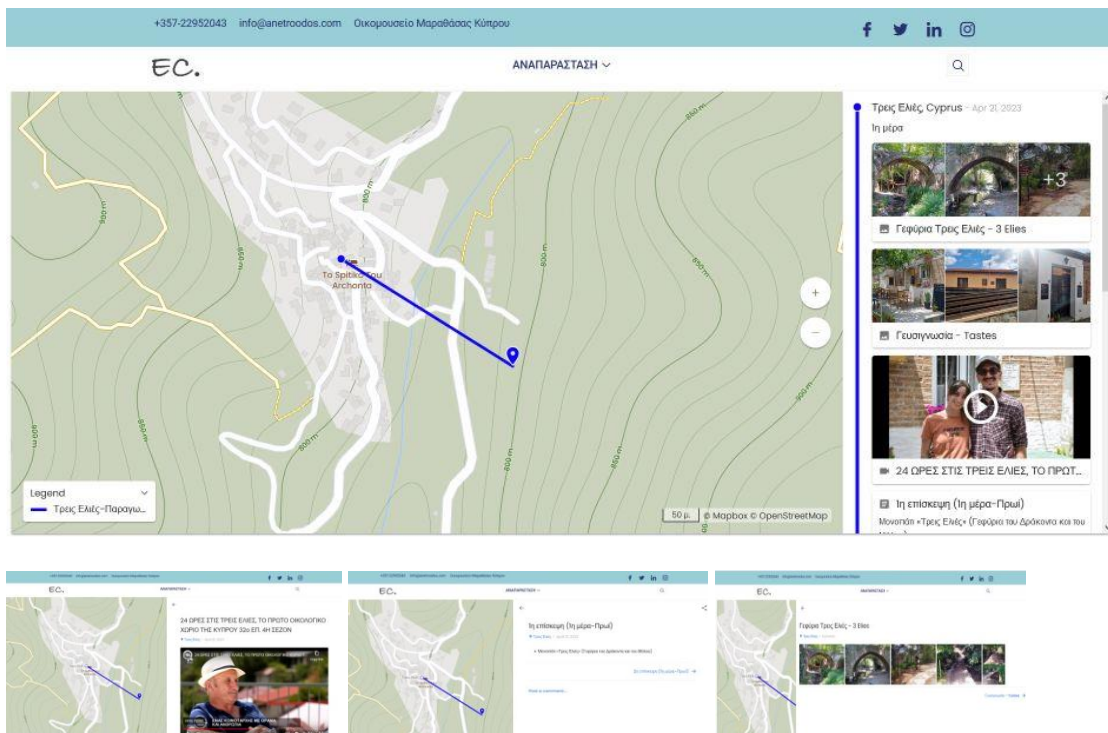
Έχουν ολοκληρωθεί οι μουσειολογικές μελέτες για τους χώρους αυτούς, παρ'όλα αυτά υπάρχει ένα ζήτημα όσον αφορά τις αδειοδοτήσεις των προτεινόμενων κτηρίων προκειμένου να ενταχθούν ως χώροι διεξαγωγής θεματικών σχολείων και εργαστηρίων. Οι τοπικοί δρώντες αναζητούν λύσεις για την ένταξή τους στο Οικομουσείο

Οι **θεματικές διαδρομές**, οι οποίες αναδεικνύουν την ταυτότητα της περιοχής είναι οι εξής:

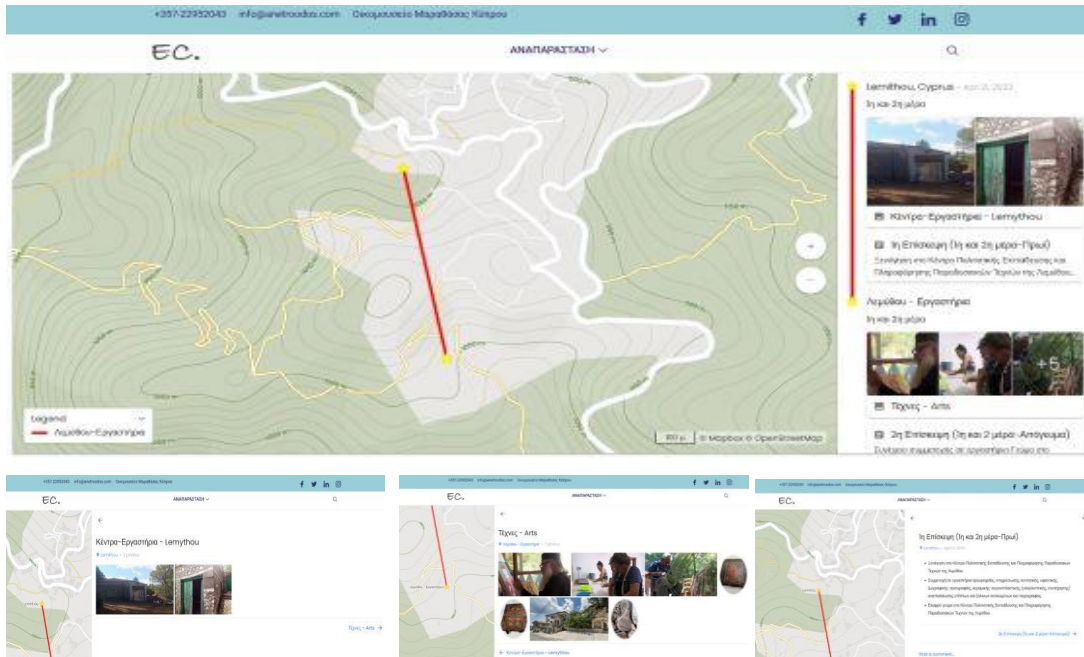
i) *Μονοπάτια της Θέας και του Θείου.* Περιλαμβάνει διαδρομές σε μοναστήρια, εκκλησίες και ξωκλήσια, βλάστηση και σημεία πανοραμικής θέας, βυζαντινή και μεταβυζαντινή κληρονομιά και ιστορία στον Πρόδρομο και στη Λεμύθου.

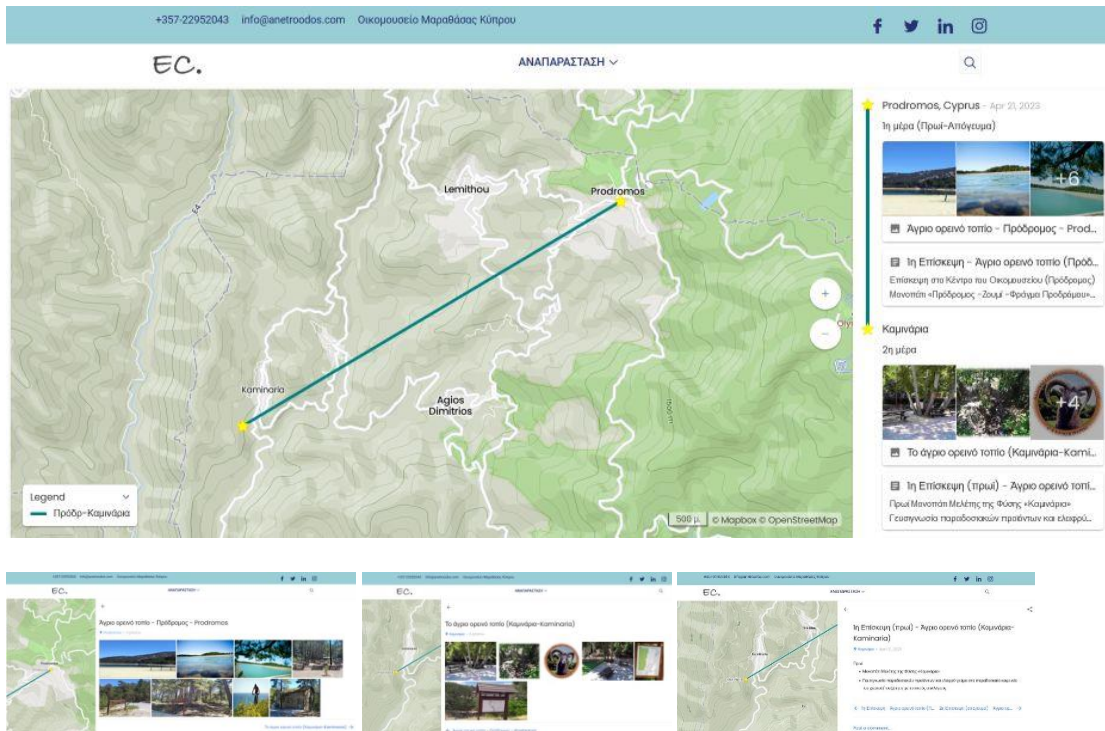
ii) *Η τέχνη της γης και η διατροφική κουλτούρα.* Περιλαμβάνει γνωριμία με αγροδιατροφικών προϊόντα, περιηγήσεις σε τόπους παραγωγής, επίδειξη/ εκμάθηση παραδοσιακών τεχνικών στις Τρεις Ελιές.

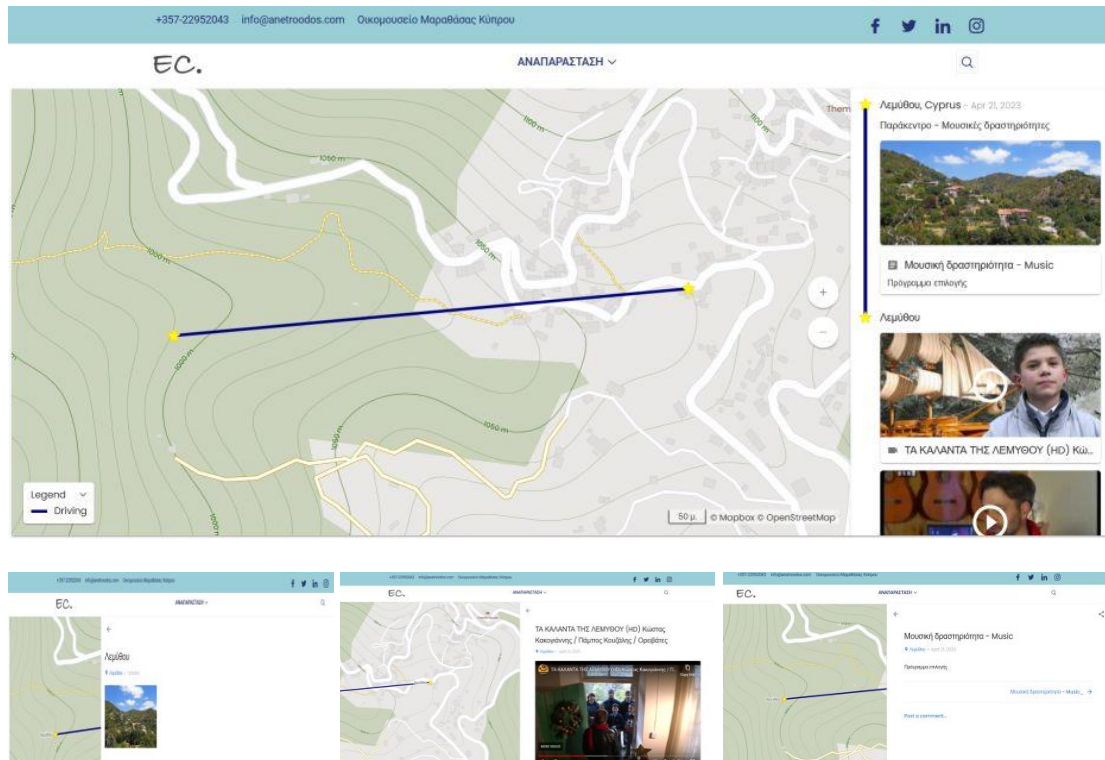
iii) *Ορεινά χωριά, μνήμες και παραδοσιακές τέχνες.* Περιλαμβάνει περιηγήσεις στις τέχνες του ξύλου, του πηλού, της πέτρας, του μετάλλου και της ύφανσης στη Λεμύθου.

iv) *Τα ορεινά μονοπάτια του Δάσους και η ζωή στη Φύση.* Περιλαμβάνει διαδρομές στο άγριο ορεινό τοπίο του Προδρόμου.

ν) Μουσική, Χορός, Πανηγύρια και Πολιτισμική κληρονομιά. Περιλαμβάνει διαδρομές από και προς τη Λεμύθου

Το Οικομυσειό Μαραθάσας, σύμφωνα με το επιχειρηματικό του σχέδιο, θα λειτουργήσει υπό την επίβλεψη ενός **φορέα διαχείρισης** στον οποίο προτάθηκε να συμμετέχουν :

1. Εκπρόσωπος παραγωγών/ μεταποιητών
2. Εκπρόσωπος αγροτουριστικών καταλυμάτων/ ξενοδοχείων
3. Εκπρόσωπος κέντρων εστίασης και καφενείων-παντοπωλείων
4. Εκπρόσωπος ΜΚΟ (Eco Village, Τρεις Ελιές)
5. Εκπρόσωπος Αποδήμων (από Συλλόγους Αποδήμων «Τρεις Ελιές», Συνδέσμου Προδρόμων και Φίλων του Προδρόμου, Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Λεμύθου και Συλλόγου Αποδήμων Καμιναριών)
6. 3 εκπρόσωποι Τοπικής Αυτοδιοίκησης που θα αλλάζουν κυκλικά κάθε έτος (Κοινοτάρχες Παλαιομούλου, Προδρόμου, Καμιναριών, Τριών Ελιών και Λεμύθου)
7. Εκπρόσωπος Συμπλέγματος
8. Εκπρόσωπος Αναπτυξιακής Εταιρείας Κοινοτήτων Περιοχής Τροόδους
9. Εκπρόσωπος Αναπτυξιακής Εταιρείας Λεμεσού
10. Εκπρόσωπος Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Τροόδους
11. Εκπρόσωπος Ινστιτούτου των Βουνών

12. Εκπρόσωπος του Δικτύου Κοινωνικής Προστασίας ΜΑραθάσας
13. Ίδρυμα Γιαννάκη Παπαδούρη
14. Εκπαιδευτικό Κέντρο Ατσάς (εάν επιθυμούν)
15. Ίδρυμα Στέλιου Χατζηιωάννου
16. Διαχειριστικό Συμβούλιο Εμπορικής Σχολής Μιτσή Λεμούθου
17. Τμήμα Δασών
18. Υφυπουργείο Τουρισμού
19. Υπουργείο Παιδείας

Η **λειτουργία** του αναμένεται να περιλαμβάνει:

- Αγορά Παραγωγών
- Εκθέσεις τοπικής τέχνης και πολιτισμού
- Διοργάνωση Φεστιβάλ Κερασιού και Μήλου
- Δημιουργία Τράπεζας Σπόρων Οικομουσείου
- Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης: Προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης πολιτισμικής και κοινωνικής υπεραξίας
- Δημιουργία πολυλειτουργικού αγροκτήματος
- Πιστοποίηση συνοδών και ξεναγών ερμηνείας πολιτισμικού και φυσικού τοπίου μέσω σχεδιασμού εκπαιδευτικού προγράμματος

Το Οικομουσείο θα διαθέτει εσωτερικούς **συνεργάτες**, μόνιμους και περιστασιακούς.

- ⇒ Οι **μόνιμοι** συνεργάτες του θα είναι: Συντονιστής Οικομουσείου (διευθυντής), Υπάλληλοι χώρων Οικομουσείου (4 υπάλληλοι, ένας για κάθε Κέντρο), Υπάλληλος/-οι Γραφείου Τουρισμού
- ⇒ Οι **περιστασιακοί** συνεργάτες του θα είναι: Εκπαιδευτές εργαστηρίων (ξυλογλυπτικής, ζωγραφικής, κεραμικής, κ.α.), Ξεναγοί/ Συνοδοί βουνού (θα καταρτιστούν μέσω προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης)

Η λειτουργία θα περιλαμβάνει και **εξωτερικούς συνεργάτες** οι οποίοι θα αποτελούν και μέλη του μιας και οι δραστηριότητες των οποίων θα εντάσσονται στη λειτουργία του Οικομουσείου :

- Παραγωγοί, συσκευαστές και ιδιοκτήτες πολυδραστήριων οικογενειακών εκμεταλλεύσεων
- Ιδιοκτήτες επισκέψιμων αγροκτημάτων, ενοικιαζόμενων δωματίων/ αγροτουριστικών καταλυμάτων
- Ιδιοκτήτες ξενοδοχείων
- Ιδιοκτήτες κέντρων εστίασης (εστιατόρια, ταβέρνες και ψησταριές)
- Λοιπές τοπικές επιχειρήσεις (καφενεία, παντοπωλεία, κάμπινγκ, κ.α.)

Τα προϊόντα του Οικομουσείου είναι: Κεράσια, μήλα, σταφύλια, αχλάδια, καρύδια, δαμάσκηνα, βερίκοκα, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ζιβανία, παραδοσιακοί λουκουμάδες, μελισσόχορτο, μέλι, λεβάντα, ρίγανη, διάφορα αρωματικά φυτά, καθώς και προϊόντα: καλαθοπλεκτικής, αργυροχοΐας, ζωγραφικής-αγιογραφίας, κεντητικής, κεραμικής-αγγειοπλαστικής, ξυλογλυπτικής, υφαντικής, κ.α.

3.2 Ανοικτό Οικομουσείο της Σητείας (Κρήτη)

Το **Ανοικτό Οικομουσείο της Σητείας** στη Κρήτη έχει ως σκοπό την ανάδειξη του πολιτισμού του πολυτιμότερου δέντρου της κρητικής γης, της ελιάς, και των προϊόντων της βασίζεται στην καινοτόμο ιδέα της διασύνδεσης κλειστών, επισκέψιμων εκθεσιακού χώρων και χώρων αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος με υπαίθρια και αστικά τοπία του Δήμου Σητείας στο σύνολό του.

Το Ανοικτό Οικομουσείο, τόσο ως κτιριακή υποδομή όσο και ως ζωντανός οργανισμός, θα λειτουργήσει ως πυρήνας για την παρουσίαση του παραδοσιακού πολιτισμού, ο οποίος αποτελεί σημαντικό παράγοντα στη σύγχρονη ζωή της πόλης της Σητείας και της ευρύτερης περιοχής, παραμένοντας άρρηκτα συνδεδεμένο με το πολιτισμικό και φυσικό απόθεμα της ανατολικής Κρήτης, στην ολιστική προσέγγιση και βάση της Σητείας ως «Πόλη του Ελαιολάδου».

Προς τούτο, ο Δήμος Σητείας-φορέας Αρωγός με τη συνεργασία του φορέα Διαχειριστή του Οικομουσείου, Οργανισμού Ανάπτυξης Σητείας Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α, διαμόρφωσε, στο πλαίσιο της Πράξης, επισκέψιμους εκθεσιακούς αλλά και εκπαιδευτικούς χώρους, δύο υφιστάμενα κτίρια της περιοχής, το πρώην Κέντρο Γεωργικής Εκπαίδευσης-ΚΕΓΕ στη Σητεία και το παλαιό ελαιουργείο-φάμπρικα στη Μαρωσιά. Κατόπιν, οι επισκέψιμοι αυτοί χώροι, μέσα από μια σειρά προτεινόμενων θεματικών διαδρομών διασύνδεσης με την πόλη και την ύπαιθρο της Σητείας, ως απόρροια διάδρασης και διαβούλευσης με την τοπική κοινωνία και τους οικονομικούς παράγοντες της πόλης, θα λειτουργούν συμπληρωματικά, αποτελώντας ένα ενιαίο, ανοικτό και ζωντανό Οικομουσείο.

Πιο συγκεκριμένα, το Οικομουσείο περιλαμβάνει δυο **κτήρια** και ένα **δίκτυο τεσσάρων (4) ερμηνευτικών οικοδιαδρομών** οι οποίες προβάλλουν την φυσική και πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής μέσω της ανάδειξης των σημείων ενδιαφέροντος της

Τα **κτήρια** είναι τα εξής:

- α. το Πρότυπο κέντρο Εκπαίδευσης Ελιάς βρίσκεται στην πόλη της Σητείας και
- β. το παλιό ελαιουργείο-φάμπρικα στη Μαρωσιά.

Οι **οικοδιαδρομές** είναι οι εξής:

i) Διαδρομή ΒΔ τμήματος Σητείας -οικισμού Μόχλος:

Βασικά στοιχεία της διαδρομής: 1) Η Ιερά Μονή Παναγιάς Φανερωμένης με το Φαράγγι της Φανερωμένης, 2) Η Μινωική οικία στο Χαμέζι, 3) Το Φαράγγι του Ρίχτη με τον καταρράκτη και την παραλία βόρεια του οικισμού Έξω Μουλιανά, 4) Ο αρχαιολογικός χώρος της νησίδας του Μόχλου, 5) Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική των οικισμών: Λάστρου, Σφάκα, Τουρλωτή και Μυρσίνη, 6) Εκκλησίες που βρίσκονται στους οικισμούς κατά μήκος της διαδρομής: Αγ. Ιωάννης Θεολόγος, Αγ. Τριάδα, Αγ. Ανδρέας, κ.α., 7) Παραδοσιακό αγροτικό τοπίο στους οικισμούς Λάστρο – Χαμέζι - Μύρσινη - Μόχλος.

ii) Διαδρομή στο νοτιοδυτικό τμήμα της Σητείας και στο ανατολικό τμήμα της Ιεράπετρας.

Στη διαδρομή από τη Σητεία μέχρι και μετά το φαράγγι των Πεύκων υπάρχουν οι οικισμοί: Πισκοκέφαλο, Μαρωνιά, Επάνω Επισκοπή, Αγ. Γεώργιος, Συκιά, Παπαγιαννάδες, Λιθίνες, Πεύκοι και Ανάληψη. Κατά την επιστροφή συναντώνται οι οικισμοί: Χρυσοπηγή, Δάφνη, Σκορδίλο, Παρασπόρι, Αχλάδια, Πισκοκέφαλο και Σητεία.

Βασικά στοιχεία της διαδρομής: 1) Το ΚΕΓΕ Σητείας (Οικομουσείο) και η Φάμπρικα Μαρωνιάς (επισκέψιμο ελαιουργείο) στον ομώνυμο οικισμό, 2) Η κοιλάδα της Μαρωνιάς και το παραδοσιακό τοπίο με Ελαιώνες, 3) Εκκλησίες κατά μήκος της διαδρομής, 4) Στην περιοχή του οικισμού Πεύκοι: Το εξωκλήσι του Τίμιου Σταυρού και το σπήλαιο Βρέικου. Ύπαρξη παραδοσιακών Ελαιώνων, 5) Το φαράγγι των Πεύκων και το αρχιτεκτονικό τοπίο στον άσπρο ποταμό, 6) Φρούρια, όπως: Ο Κάστελλος του Αγίου Στεφάνου (ενετικό Φρούριο), 7) Αρχαιολογικοί χώροι στον οικισμό Αχλάδια: Μινωική Έπαυλη και Ταφικά ευρήματα, 8) Παραδοσιακή αρχιτεκτονική στους οικισμούς, Μαρωνιά, Λιθίνες, Πεύκοι, Αγ. Στέφανος, Χρυσοπηγή.

ii) Διαδρομή στο νότιο και ανατολικό τμήμα της Σητείας (κυκλική διαδρομή με αφετηρία τη Σητεία μέχρι τον οικισμό του Χανδρά, συνεχίζει βορειοανατολικά μέχρι το φοινικόδασος του Βάι και επιστροφή στη Σητεία).

Στη διαδρομή υπάρχουν οι οικισμοί: Πισκοκέφαλο, Μαρωνιά, Επάνω Επισκοπή, Αγ. Γεώργιος, Συκιά, Παπαγιανάδες, Εθιά, Αρμένιοι, Χανδράς-Σίτανος, Καρύδι, Αδραβάστοι, Κελλάρια, Αζοκέραμος, Καμάρα, Λαγκάδα, Παλαίικαστρο, Αγ. Φωτιά, Τρυπητός, Πετράς.

Βασικά στοιχεία της διαδρομής: 1) Το ΚΕΓΕ Σητείας (Οικομουσείο) και η Φάμπρικα Μαρωνιάς (επισκέψιμο ελαιουργείο) στον ομώνυμο οικισμό, 2) Εκκλησίες που βρίσκονται στους οικισμούς κατά μήκος της διαδρομής, 3) Ο παραδοσιακός οικισμός Εθιάς με την βενετσιάνικη έπαυλη De Mezzo, 4) Δίπλα στον οικισμό του Χανδρά, το μεσαιωνικό χωριό της Βόλιας, 5) Παραδοσιακοί οικισμοί και ιδιαίτερο αγροτικό τοπίο από Βόλια μέχρι Καρύδι, 6) Κέντρο ενημέρωσης γεωπάρκου στο Καρύδι, 7) Ελαιώνες στη ζώνη Αδραβάστοι - Λαγκάδα, 8) Το φαράγγι των Χοχλακιών και παραλία καρούμες, 9) Αρχαιολογικοί χώροι του Παλαίικαστρο και της Ιτάνου, 10) Το φοινικόδασος Βάι, 11) Μεσογειακή βλάστηση, φρύγανα με ανάπτυξη ελαιώνων & αμπελιών (βασική αγροτική δραστηριότητα), 12) Μινωικές αρχαιότητες Αγ. Φωτιάς, Τρυπητού και Πετράς.

iv) Διαδρομή στο νότιο τμήμα της Σητείας (κυκλική διαδρομή με αφετηρία τη Σητεία, διασχίζει τον οικισμό του Χανδρά και τον Ξερόκαμπο, το Ζάκρο, τον Κασιδώνι και επιστροφή στη Σητεία).

Στη διαδρομή υπάρχουν οι οικισμοί: Πισκοκέφαλο, Μαρωνιά, Επάνω Επισκοπή, Αγ. Σπυρίδων, Νέα Πραισός, Χανδράς, Ζίρος, Χαμαίτουλο, Ξερόκαμπος, Αγγιλιά, Ανω & Κάτω Ζάκρος, Κλισίδι, Αδραβάστοι, Καρύδι, Σίτανος, Κασιδώνι, Σανδάλι, Κάτω Δρυς, Πισκοκέφαλο.

Βασικά στοιχεία της διαδρομής: 1) Το ΚΕΓΕ Σητείας (Οικομουσείο) και η Φάμπρικα Μαρωνιάς (επισκέψιμο ελαιουργείο) στον ομώνυμο οικισμό, 2) Εκκλησίες που βρίσκονται στους οικισμούς κατά μήκος της διαδρομής, 3) Οροπέδιο του Ζίρου, 4) Αρχαιολογικοί χώροι, του Ξερόκαμπου και της Ζάκρου, 5) Τα φαράγγια του Ξεράκαμπου και της Ζάκρου, 6) Παραδοσιακοί Ελαιώνες στην περιοχή μεταξύ των οικισμών Ζάκρου–Ξερόκαμπου, 7) Κέντρο ενημέρωσης γεωπάρκου στο Καρύδι.

Το Ανοικτό Οικομουσείο Σητείας θα λειτουργήσει με :

- ⇒ **τους Φορείς διαχείρισης:** το Δήμο Σητείας ως Φορέας Αρωγός και τον Οργανισμό Ανάπτυξης Σητείας ΑΑΕ ΟΤΑ ως Φορέας Διαχειριστής. Οι φορείς διαχείρισης (Αρωγός & Διαχειριστής) διατηρούν τη συνολική ευθύνη και εποπτεία της λειτουργίας, την ευθύνη της ευαισθητοποίησης των κατοίκων και της προσέλκυσης της συμμετοχής τους, μέσω της παροχής εκπαιδευτικού προγράμματος βελτίωσης δεξιοτήτων. Υποβάλλουν-καταγράφουν προτάσεις, θέματα συζήτησης για λήψη απόφασης στην ημερήσια διάταξη των συνεδριάσεων της Συνέλευσης και συμμετέχουν ισοδύναμα και ισότιμα στην ψηφοφορία για τη λήψη απόφασης.
- ⇒ **την Τοπική κοινωνία- κάτοικοι της Σητείας.** Οι κάτοικοι, βάσει διαθέσιμου χρόνου και κατάρτισης, συμμετέχουν εθελοντικά α) στη λειτουργία του Οικομουσείου με παροχή σε «είδος» (συνεισφορά δια μέσω παροχής υπηρεσιών όπως Οδηγοί Επισκεπτών κλειστών χώρων, Οδηγοί επισκεπτών σημείων ενδιαφέροντος, ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού κ.ο.κ), αφού λάβουν την

κατάλληλη εκπαίδευση, β) στο σχεδιασμό της παρεχόμενης από το Ανοικτό Οικομουσείο βιωματικής εμπειρίας. Οι εθελοντές-κάτοικοι προτείνουν ιδέες και περιεχόμενο για το αφήγημα, παραμένουν στον πυρήνα του και ελλείψει αυτών τίθεται σε κίνδυνο η διατήρησή του

Συμπεραίνοντας, τα δύο Οικομουσεία πέραν από την κλασική επίσκεψη στα κτήρια υποδοχής, την παρακολούθηση των βιωματικών εργαστηρίων και τη συμμετοχή στις διαδρομές γνωριμίας του τόπου, προσφέρουν στον επισκέπτη-τουρίστα, μέσω των διαδρομών, μια περιήγηση-ένταξη στο αγρο-οικολογικό τοπίο της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, δίνεται η δυνατότητα ο επισκέπτης να γνωρίσει τα τοπικά μοναστήρια-εκκλησίες, τα αρχαιολογικά ευρήματα, τα στοιχεία από την φυσική κληρονομιά (φαράγγια, καταρράκτες) και την πολιτιστική κληρονομιά (παραδοσιακή αρχιτεκτονική των οικισμών και παραδοσιακό αγροτικό τοπίο (αναβαθμίδες με παραδοσιακούς αμπελώνες & ελαιώνες).

3.3. Κοινά στοιχεία και σημεία ενδιαφέροντος μεταξύ των δύο Ανοιχτών Οικομουσείων

Τα ζητήματα που θα ενδιαφέρουν τα δύο οικομουσεία και θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο δράσης του Δικτύου προσεγγίζονται σε δύο επίπεδα:

1. Κοινά στοιχεία στο φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα των δύο περιοχών
 - Η βυζαντινή κληρονομιά μέσα από την αρχιτεκτονική των μοναστηριών και των εκκλησιών
 - Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική των οικισμών η οποία αναγάγει στη γενικότερη μεσογειακή αρχιτεκτονική
 - Η οργάνωση των χρήσεων γης και οι παρεμβάσεις βιώσιμης διαχείρισης σε ένα αγρο-δασο-ποιμενικό σύστημα όπως οι αναβαθμίδες
 - Διαφοροποιήσεις στο παραγωγικό σύστημα
 - Η τοπική ταυτότητα και κληρονομιά
 - Η διαμόρφωση ενός αγροτικού τοπίου τα κοινά χαρακτηριστικά του οποίου καθορίζει η μεσογειακότητα, η νησιωτικότητα και η ορεινότητα.
 - Η καλλιέργεια παραδοσιακών μεσογειακών προϊόντων όπως η ελιά και τα αμπέλια και γενικότερα η δενδροκαλλιέργεια,

2. Η διασύνδεση των επισκέψιμων κλειστών εκθεσιακών χώρων αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος με υπαίθρια και αστικά τοπία της περιβάλλουσας περιοχής των δύο περιοχών

- Ο τρόπος παρουσίασης του παραδοσιακού πολιτισμού, ο οποίος αποτελεί σημαντικό παράγοντα στη σύγχρονη ζωή των οικισμών και της ευρύτερης περιοχής.
- Πως θα επιχειρηθεί και καταστεί αποτελεσματικό το Σχέδιο Ένταξης Δραστηριοτήτων και Δράσεων που θα υλοποιηθεί από τον Φορέα Λειτουργίας του κάθε οικομουσείου;

A) Ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας η οποία να συμβάλλει στην αποδοχή των προτάσεων δραστηριοτήτων που θα προκύψουν από τις τοπικές κοινωνίες και τους επισκέπτες των περιοχών.

B) Τα Οικομουσεία να γίνουν εργαστήρια έρευνας και μελέτης του παρελθόντος και του παρόντος του πληθυσμού και του περιβάλλοντός του μέσα από μια ματιά από την πλευρά του μέλλοντος (αξίες και χρηστικότητα ζώσας ή μη κληρονομιάς)

Δικτύωση

4. Δικτύωση

Όπως προαναφέρθηκε στην εισαγωγή του Οδηγού, το προτεινόμενο διατοπικό δίκτυο αποτελεί μια θεσμική μορφή ενός παραγωγικού συστήματος αλλά περισσότερο, μιας συνεργασίας μεταξύ τοπικών πρωτοβάθμιων φορέων όπως τα οικομουσεία. Η συνεργασία αυτή έχει ως στόχο, την υποστήριξη των πρωτοβουλιών και της εξωστρέφειας, αυτών των φορέων βάσης εστιάζοντας στη δημιουργικότητά τους αλλά και στην προσέλκυση επισκεπτών. Το δίκτυο αυτό, αναλαμβάνει επομένως ένα συντονιστικό ρόλο για σχεδιασμό και προώθηση κοινών θεματικών δράσεων οι οποίες προβάλλουν, τις αρχές, τις αξίες αλλά και τον δημιουργικό χαρακτήρα των δραστηριοτήτων τις οποίες γεννά και προτείνει αυτή η νέα μορφή έκφρασης της κληρονομιάς ενός τόπου όπως το οικομουσείο.

Αυτή η στενή σχέση των οικομουσείων με το τόπο προσδιορίζει και το ρόλο και τους στόχους του προτεινόμενου διατοπικού δικτύου οι οποίες συνδέονται επίσης στενά με τις εδαφικές περιοχές τους και το περιβάλλον τους. Γι' αυτό το λόγο ονομάζεται δίκτυο τοπικής βάσης (*“territorial-based networks, réseaux à base territoriale”*). Ωστόσο, ο μικρός αριθμός των μελών του δικτύου (δύο οικομουσεία) και η αναφορά του σε διακρατικό επίπεδο θέτουν ορισμένα εμπόδια τόσο στη θεσμική επίσημη αναγνώριση του δικτύου όσο και στη διαχείρισή του. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το ζήτημα, επιλέγεται, η λειτουργία του δικτύου σε πρώτη φάση, ως εργαλείο των δύο οικομουσείων, χωρίς να αποκτήσει και να αναγνωρισθεί ως διακριτό νομικό πρόσωπο.

Η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του δικτύου θα εξαρτηθεί από την ενίσχυση της εμπιστοσύνης μεταξύ των φορέων αλλά και των διάφορων ομάδων τους (παραγωγοί, πολιτιστικοί σύλλογοι, μεταποιητές κτλ) και της διακυβέρνησης του δικτύου. Πρόκειται επομένως, για ένα δίκτυο κοινωνικού χαρακτήρα το οποίο θα πρέπει αναγκαστικά να εξασφαλίσει ταυτόχρονα την απαραίτητη επιχειρησιακή υποστήριξη και αποτελεσματικότητα. Με βάση αυτή την προσέγγιση προτείνεται η σύσταση μιας ομάδας συντονισμού και διαχείρισης του δικτύου στην οποία θα συμμετέχουν οι αντίστοιχοι εκπρόσωποι των οικομουσείων. **Δηλαδή, για το κάθε οικομουσείο ένα εκπρόσωπος του ΔΣ και της Αναπτυξιακής Εταιρείας που το υποστηρίζει. Αυτοί οι συμμετέχοντες θα πρέπει να προτείνουν τον διαχειριστή του δικτύου.**

Σημειώνεται επομένως, ότι εξαιτίας αυτών των κοινωνικών ανταλλαγών και των πόρων οι οποίοι προκύπτουν, μια από τις βασικές προσφορές του δικτύου θα είναι η ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου των δυο οικομουσείων–περιοχών. Αυτό το κεφάλαιο θα συστήσει το σύνολο των πόρων υφιστάμενων ή δυνητικών οι οποίοι θα είναι προσβάσιμοι χάριν του δικτύου.

Το δίκτυο θα υποστηρίζεται οικονομικά, λογιστικά και τεχνικά από τα οικομουσεια- μέλη και στη συνέχεια από τις χρηματοδοτήσεις τις οποίες θα συλλέγει μέσω των προτάσεών του. Για τις έρευνες, την εκπόνηση προτάσεων για χρηματοδοτήσεις δράσεων είναι δυνατόν να συνδράμουν ταυτόχρονα με τις αναπτυξιακές εταιρείες και εργαστήρια των Πανεπιστημίων που ήδη συμμετείχαν στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή του προγράμματος INTERREG. Είναι φυσικό η αναζήτηση εταίρων να επεκταθεί και σε άλλους φορείς ανάλογα με τα θέματα και τις δράσεις που θα προκύπτουν.

Αυτό το υποστηρικτικό προσωπικό θα συμβάλλει στην οργάνωση των συναντήσεων και των ανταλλαγών (σύγκληση ομάδων, υποστήριξη, συμφωνίες) αναλαμβάνοντας επίσης, τη διαμεσολάβηση και τον συντονισμό συλλογικών δράσεων.

Το δίκτυο μπορεί και πρέπει να συμβάλλει στην εναρμόνιση δύο ζητημάτων φαινομενικά διαμετρικά αντίθετα: από τη μια, ο κίνδυνος του περιορισμού στην ανάδειξη των δικών τους πόρων και δραστηριοτήτων και από την άλλη, η έλλειψη γνώσης και αδυναμία κατανόησης της εξωτερικής ζήτησης από διάφορες κοινωνικο-οικονομικές ομάδες πληθυσμού.

Ένα τέτοιο δίκτυο θα πρέπει να προσεγγισθεί ως μια μορφή της οποίας το αντικείμενο είναι πολυδιάστατο : θεσμικό, οργανωσιακό, παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό. Η επιτυχία επομένως, ενός δικτύου με τέτοιο σύνθετο στόχο θα εξαρτηθεί από την ικανότητά του να εξηγήσει πως θα εκφράσει τα διακυβεύματα τα οποία αντιμετωπίζουν οι συμμετέχοντες δρώντες και στη συνέχεια, ποιές λύσεις και απαντήσεις θα δώσει σε αυτά.

Οι κατευθύνσεις, ενέργειες /δράσεις της δικτύωσης-συνεργασίας προτείνεται να σχεδιαστούν σε τρία επίπεδα, όπως έχουν ήδη παρουσιαστεί :

- α) Οικομουσεια σε Ελλάδα τα οποία είναι ενεργά και δραστηριοποιούνται σε αντίστοιχους στόχους
- β) Οικομουσεια περιοχών της Ευρώπης με ιδιαίτερη έμφαση τα Βαλκάνια, τη Μεσόγειο τα οποία έχουν οργανωθεί και λειτουργούν, κινητοποιώντας την αναπτυξιακή διαδικασία τοπικά και
- γ) Οικομουσεια και φόρα στη διεθνή κλίμακα τα οποία ασχολούνται με την ανάπτυξη απομονωμένων περιοχών με πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα, τη διαχείρισή τους και την προώθησή τους.

4.1. Οργάνωση και λειτουργία Δικτύου Οικομουσείων

Το Δίκτυο Οικομουσείων ως μορφή συνεργασίας στο πρότυπο οργάνωσης και κυρίως ως διαδικασία της δικτύωσης, προσφέρει περαιτέρω κανάλια επικοινωνίας, προωθεί την ανταλλαγή εμπειρίας, γνώσης και τεχνογνωσίας και ευνοεί το συνδυασμό πόρων, τη συνέργεια και τις οικονομίες κλίμακας. Το Οικομουσείο αποτελεί έναν τρόπο διαχείρισης της ζωντανής κληρονομιάς μέσω μιας συμμετοχικής διαδικασίας με σκοπό το πολιτιστικό, κοινωνικό και οικονομικό όφελος των εδαφικών περιοχών και των κοινοτήτων, δηλαδή των πληθυσμών που διαβιούν σ' αυτούς τους τόπους. Συνεπώς, η δικτύωση Οικομουσείων πρέπει να αναζητήσει τον καταλληλότερο και καλύτερα προσαρμοσμένο τρόπο οργάνωσης, εκπροσώπησης και υπεράσπισης (advocacy) των περιοχών ενδιαφέροντος, αναζήτησης χρηματοδότησης και ανάπτυξης σχέσεων με τον πολιτικο-διοικητικό κόσμο, τον οποίο θα μπορεί να επικαιροποιεί/τροποποιεί αναλόγως των εκάστοτε πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών, τεχνολογικών, κ.α. συνθηκών.

4.1.1. Διαδικασία δημιουργίας του δικτύου

Ως πρώτο βήμα προτείνεται η καθιέρωση μιας Α' φάσης η οποία αντιστοιχεί στη διαδικασία σύστασης του Δικτύου μέσω του σχεδιασμού μιας συγκεκριμένης διαδρομής που θα αποτελείται από διαδοχικά βήματα. Η φάση αυτή επωφελείται από τις δράσεις που σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της εκπόνησης του συγκεκριμένου έργου του Προγράμματος INTERREG. Αυτές οι δράσεις αφορούν αφενός την ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών και αφετέρου, τη διάγνωση, τις διαβουλεύσεις, τη λήψη αποφάσεων και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των οικομουσείων των δυο πλευρών. Θα καθοριστούν βήματα καθώς και θεματικές αλλά και εργαλεία, μέθοδοι και συγκεκριμένοι στόχοι για το σύνολο του δικτύου.

Το πρώτο βήμα της σύστασης περιλαμβάνει:

- ❖ τη σύγκλιση ξεχωριστά της συνέλευσης του κάθε οικομουσείου με αντικείμενο στην ημερήσια διάταξη την παρουσίαση και την αποδοχή της πρότασης ίδρυσης **δικτύου** διατοπικής συνεργασίας και
- ❖ την ανάθεση της εκπόνησης ενός **καταστατικού και εσωτερικού κανονισμού**. Αυτός ο κανονισμός θα λάβει τη μορφή **χάρτας** η οποία θα συνυπογραφεί από τα μέλη των δύο οικομουσείων.

Στη συνέχεια, θα υπάρξει **κοινή καταστατική συνέλευση**, η οποία αφενός θα αποφασίσει την άμεση ίδρυση και λειτουργία του διατοπικού δικτύου, αφετέρου, θα αποτελέσει, από εκείνη τη στιγμή και στο εξής, τη **συνέλευση του δικτύου**.

4.1.2. Όργανα και ανθρώπινο δυναμικό του δικτύου

Στο επίπεδο του Δικτύου Ανοικτών Οικομουσείων, αρχικά ως προς τα δύο Ανοικτά Οικομουσεία-μέλη της Σητείας και της Μαραθάσας, η απόφαση αν θα πρέπει να αποκτήσει η οργάνωση νομική μορφή, θα πρέπει να αξιολογηθεί με βάση την προοπτική και τη δυνατότητα διεύρυνσης των μελών του δικτύου και την παράλληλη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του. Σ' αυτή την πρώτη φάση δημιουργίας του δικτύου και λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη εμπειρίας αλλά και ωρίμανσης διαφόρων ιδεών και δράσεων, προτείνεται η διαχείρισή του να οργανωθεί ως εξής:

- ☑ Σύσταση «**Ομάδας εκπροσώπησης Ανοικτών Οικομουσείων Eco.Muse στο Διατοπικό Δίκτυο**». Σ' αυτή θα συμμετέχουν από το κάθε οικομουσείο, ένας έως δύο εκπρόσωποι του ΔΣ και ένας εκπρόσωπος της Αναπτυξιακής Εταιρείας.

Το Δίκτυο των Ανοικτών Οικομουσείων θα υποστηρίζεται από μία κοινή γραμματεία την οποία θα συστήσουν οι δύο αναπτυξιακοί μηχανισμοί (Αναπτυξιακές Εταιρείες) της κάθε περιοχής. Θα προταθούν γι' αυτό το σκοπό σε πρώτη φάση 2 στελέχη με μια μόνιμη σχέση και ενασχόληση με θέματα του δικτύου προερχόμενοι από τις Αναπτυξιακές Εταιρείες των δύο περιοχών. Είναι δυνατόν να προσκληθούν να συμμετάσχουν εξ' αρχής, ερευνητές από τα Πανεπιστήμια Κρήτης, Θεσσαλίας και Κύπρου (ΤΕΠΑΚ) ως σύμβουλοι στην κοινή Γραμματεία. Η Γραμματεία αυτή θα διευρύνεται ανάλογα με τις ανάγκες εκπόνησης κάποιας πρότασης ή σχεδιασμού και εφαρμογής μιας κοινής δράσης.

- ☑ **Καθορισμός ρόλου και αρμοδιοτήτων Κοινής Γραμματείας.**

Η **Κοινή Γραμματεία** αυτή θα πρέπει να διασφαλίζει τη συνεχή ανταλλαγή εμπειριών και αποτελεσμάτων αξιολόγησης μεταξύ των δύο Ανοικτών Οικομουσείων με βάση την πορεία υλοποίησης των δράσεών τους και τη λειτουργία τους. Πιο αναλυτικά, η Κοινή Γραμματεία θα:

1. Θα αναλάβει το πρακτικό μέρος της επικοινωνίας, τον συντονισμό για την προώθηση του σχεδίου δράσης
2. Συντονίζει και καθοδηγεί ιδιαίτερα κατά τη διαδικασία της δικτύωσης, όπως κοινά σχέδια δράσεων, εκπαίδευση, διασύνδεση με τους φορείς της τοπικής οικονομίας, εκπροσώπηση σε διεθνή, ευρωπαϊκά, θεματικά και μη δίκτυα και ενδυνάμωση όλων των τοπικών δρώντων, μεταξύ άλλων
3. Καταστεί Κέντρο λήψης αποφάσεων για το Δίκτυο, σε ό,τι αφορά την αποτελεσματική του λειτουργία και βιωσιμότητα καθώς και την επέκτασή του με την ενσωμάτωση νέων Οικομουσείων-μελών ή ένταξή του σε ήδη υφιστάμενα δίκτυα, αρχικά με μια θεματική ευθυγράμμιση και στη συνέχεια με τον εμπλουτισμό και την θεματική ποικιλομορφία των Οικομουσείων που συμμετέχουν

- ☑ Καθορισμός των **Συνελεύσεων** των δύο οικομουσειών ως οργάνου λήψης αποφάσεων σε στρατηγικό επίπεδο, στο πλαίσιο της συμμετοχικής διαχείρισης (όπως ισχύει στο Ανοικτό Οικομουσείο της Σητείας), στην οποία η συμμετοχή θα είναι ανοιχτή, ισότιμη και ισοδύναμη ως προς το δικαίωμα ψήφου. Η συνέλευση του διατοπικού δικτύου θα ορίσει τη συχνότητα των **τακτικών συναντήσεων**, εκτός από τη γενική συνέλευση η οποία θα πρέπει να λαμβάνει χώρα μια φορά το χρόνο, και τις έκτακτες. Αυτές οι τακτικές συναντήσεις θα πρέπει να ορίζονται με βάση την πυκνότητα των κοινών προγραμμάτων, δράσεων και ανταλλαγών που θα προγραμματίζονται.

A. στην ετήσια γενική συνέλευση

- ⇒ θα κατατίθεται έκθεση για την κατάσταση, τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων και των προοπτικών για την κάθε Οικομουσείο,
- ⇒ *θα παρουσιάζεται* από τη διοίκηση και τα μέλη της κοινής Γραμματείας ένα ετήσιο Σχέδιο Δράσης. Με βάση αυτό το σχέδιο θα πραγματοποιούνται εισηγήσεις για ζητήματα, στόχους και δράσεις που αφορούν κοινές δράσεις ή και παρεμβάσεις στις περιοχές αρμοδιότητας των Οικομουσειών -μελών
- ⇒ θα προτείνονται δράσεις διαμόρφωσης συνεργασιών στους φορείς της Συνέλευσης με χρηματοδότηση από κοινοτικές και εθνικές πολιτικές

B. η Γενική Συνέλευση αποφασίζει τον τρόπο διαχείρισης (Διοικητικό Συμβούλιο, Εσωτερικός Κανονισμός κλπ)

- ☑ Ρόλος και δράσεις της Κοινής Γραμματείας,
 1. Βασικές ανάγκες καθημερινής επικοινωνίας (αλληλογραφία, ενημέρωση, παρακολούθηση): Ανάθεση σε άτομο κοινής επιλογής και αποδοχής, το οποίο θα εξυπηρετεί τους σκοπούς της ενημέρωσης.
 2. Συντονισμός-διάδραση και σχετική επικοινωνία με μέλη: ο εκλεγμένος διαχειριστής του Δικτύου αναλαμβάνει να έχει στενή συνεργασία με το άτομο επικοινωνίας. Ο ίδιος, θα πρέπει να ενημερώνει τα υπόλοιπα μέλη εκπροσώπησης των οικομουσειών στο διαδίκτυο για εξειδικευμένα, διεπιστημονικά ή διατοπικά ζητήματα με τη συνδρομή εξωτερικών εμπειρογνομόνων πριν εμφανίσουν το θέμα στις γενικές συνελεύσεις των 2 οικομουσειών.
 3. Έδρα του Δικτύου μπορεί περιοδικά να αλλάζει κάθε ένα ή δύο χρόνια, μεταξύ Κύπρου και Σητείας.
- ☑ **Στελέχωση Δικτύου**: Τα μέλη της τοπικής κοινωνίας θα «στελεχώσουν» τα Οικομουσεία. Αυτό θα γίνεται μέσω **φόρμας εκδήλωσης ενδιαφέροντος**: η φόρμα θα είναι διαθέσιμη στις ιστοσελίδες των Οικομουσειών, όπου θα

καταγράφεται αφενός το ενδιαφέρον της συμμετοχής/ εγγραφής και αφετέρου θα χαρτογραφείται το είδος και το εύρος της συνεισφοράς του υποψήφιου εθελοντή στη συμμετοχική διαδικασία (συμπεριλαμβανομένου των δωρεών). Επίσης θα αξιοποιείται και όποια συνέργεια με υπάρχουσες πρωτοβουλίες εθελοντισμού της περιοχής, κάνοντας χρήση **Καταλόγου ή Βάσης δεδομένων Εθελοντών**. Κρίνεται σημαντική η ανανέωση των ανθρώπων που πρωτοστατούν στη λειτουργία του Οικομουσείου μέσω ανταλλαγών και κοινών εκδηλώσεων, επιμόρφωσης, παρουσίασης αποτελεσμάτων κτλ.

☑ **Δημιουργία εργαστηρίου** διερεύνησης και εμπλουτισμού της δραστηριοποίησης και της βιωσιμότητας των Οικομουσείων για ανταλλαγή απόψεων και αξιολόγηση συναφών διεθνών εμπειριών μέσω της συνεργασίας. Το εργαστήριο θα έχει ως κύριο στόχο να διερευνά τους λόγους επιτυχίας ή και αποτυχίας των διαφόρων αναπτυξιακών πρωτοβουλιών τους υπό το πρίσμα της άντλησης γνώσεων και εμπειριών. Με τα προϊόντα αυτής της ενασχόλησης, το εργαστήριο υπό το συντονισμό του Δικτύου θα μπορεί να συμμετάσχει σε διευρυμένα δίκτυα των οποίων ο στόχος θα είναι η ανάπτυξη μιας κοινής μεθοδολογίας για τη βιώσιμη και αυτοδύναμη ανάπτυξη ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών.

☑ **Οργάνωση ομάδων:**

Το Δίκτυο έχει όφελος να πρωτοστατήσει στη δημιουργία τέτοιων ομάδων γιατί θα μπορεί με βάση αυτές να δημιουργήσει συνέργειες και καινοτόμες πρωτοβουλίες,

➤ **οργάνωσης θεματικών ομάδων** με βάση τις βασικές κατηγορίες:

- το παραγωγικό σύστημα
- τις βιοτεχνικές παραγωγές (αγροτρόφιμο (μαρμελάδες, γλυκά), ελαιοκομία, υφαντουργία, κτλ)
- τον πολιτισμό (πχ τη μουσικοχορευτική παράδοση (Μουσική, Χορός, Τραγούδι)

Πρόκειται για συλλογικότητες² που θα αναδείξουν οι νέες δυνατότητες αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

➤ **οργάνωσης επιχειρησιακών ομάδων** για κάθε θεματική και ολοκληρωμένη δράση (μουσική, κτλ) στις οποίες θα συμμετέχουν οι φορείς που εμπλέκονται στα ανάντη (παραγωγοί, μουσικοί, βιοτέχνες κτλ) και στα κατόντη (εμπυχωτές, οδηγοί, επιχειρηματίες κτλ).

Η συνοχή και η συνεργασία των ομάδων θα στηριχθεί στο γεγονός ότι τα μέλη τους εκφράζονται μέσα από την κοινή κληρονομιά. Η Διακυβέρνηση οφείλει να ρυθμίσει και συντονίσει τη σχέση μεταξύ διατήρησης, ανάδειξης και αξιοποίησης (επιχειρηματικότητα) των πόρων της τοπικής κληρονομιάς.

² Ομάδα προσώπων που χαρακτηρίζονται από ένα κοινό ενδιαφέρον, μια κοινή οργάνωση ή κοινούς στόχους ή κατοικούν στον ίδιο τόπο ή έχουν κοινή καταγωγή

4.1.3. Στόχοι και πεδία συντονισμού (Διακυβέρνηση)

Τα οικομουσεία είναι μουσείο της κοινότητας (de Varine, 1996) που προϋποθέτουν τοπική διακυβέρνηση. Η διακυβέρνηση Οικομουσείων την οποία θα εγκαθιδρύσει το Δίκτυο θα πρέπει να εκφράζει τη συνεργασία και να συντονίζει τις κοινές δράσεις μεταξύ των δύο Ανοικτών Οικομουσείων στο πλαίσιο της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης του Δικτύου. Το δίκτυο αξιοποιεί τους δεσμούς εδαφικού χαρακτήρα τους οποίους διατηρεί και αναπαράγει το κάθε Οικομουσείο με την περιοχή του υιοθετώντας τις αρχές της αλληλεγγύης και της συλλογικότητας. Αυτή την εδαφική διάσταση και τη συνοχή στο εσωτερικό του κάθε οικομουσείου ενισχύει ο ρόλος της κληρονομιάς ως συμβάλλουσα στη διαμόρφωση κοινής συνείδησης και κοινών αξιών. *Το δίκτυο αξιοποιεί με τη σειρά του αυτή την εδαφικότητα και βασίζεται στις μορφές συντονισμού και διακυβέρνησης του κάθε οικομουσείου. Τις χρησιμοποιεί και τις υποστηρίζει ταυτόχρονα σε ζητήματα που αφορούν το σχέδιο δράσης του δικτύου και για θέματα τα οποία αφορούν συνήθως και τα δυο οικομουσεία.*

Η διακυβέρνηση θα έχει βασικούς εταίρους τους φορείς που εκπροσωπούν τα δύο Οικομουσεία, τα οποία ως ο κύριος φορέας και διαχειριστής των πόρων της καθεμιάς από τις δύο περιοχές, αναλαμβάνει κεντρικό ρόλο στην πρωτοβουλία δημιουργίας της. Η διακυβέρνηση θα πρέπει να συμβάλλει στη δρομολόγηση συναινετικών διαδικασιών διαβούλευσης και συνεργασίας και να συντονίσει τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες οι οποίες θα θέσουν σε εκκίνηση το Σχέδιο Ανάπτυξης της περιοχής του κάθε Οικομουσείου.

Το πεδίο της διακυβέρνησης ορίζουν οι παλιές και νέες χρήσεις της τοπικής κληρονομιάς αλλά και η εμπλοκή περισσότερων δρώντων στην αξιοποίησή της και στην ανάπτυξη της κάθε περιοχής. Οι φορείς και δρώντες που θα συμμετέχουν στη διακυβέρνηση προσδιορίζονται από τα πεδία δραστηριοτήτων που προτείνει το Σχέδιο Ανάπτυξης του κάθε Οικομουσείου.

Την τεχνική υποστήριξη της οργάνωσης και λειτουργίας της δομής διακυβέρνησης θα πρέπει να αναλάβει όπως ήδη αναφέρθηκε η κοινή γραμματεία.

Απαιτείται ένα σχήμα που να εκφράζει τη βούληση και τις ανάγκες των τοπικών δρώντων ώστε να διασφαλίζεται η ενεργή συμμετοχή της κοινωνίας σε συνεργασία με τη Δημόσια Διοίκηση. Το σχήμα αυτό θα αναλάβει το κομμάτι της τοπικής διακυβέρνησης έχοντας το ρόλο της οργάνωσης και του συντονισμού των ενεργειών και των δραστηριοτήτων που αφορούν τη λειτουργία του Οικομουσείου, το σχεδιασμό, τη διαχείριση και υλοποίηση αναπτυξιακών σχεδίων, την επίβλεψη της προσαρμογής του θεσμικού πλαισίου στις αρχές της ορεινότητας, την αξιοποίηση χρηματοδοτικών πηγών/ εργαλείων, την αναζήτηση χορηγιών και τη διασφάλιση ευρύτερης συμμετοχής του κοινού στις αποφάσεις.

4.2. Γραμμές και εργαλεία χρηματοδότησης

Το Δίκτυο προσεγγίζεται και θεωρείται ως μια **κοινότητα πρακτικής**. Η κοινότητα αποτελείται από ομάδες εργασίας που αναπτύσσουν προγραμματισμένα έργα. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, τα οικομουσεία βασίζονται σε κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε μορφές αυτοχρηματοδότησης ικανές να εμπλέκουν πολλά οικομουσεία γύρω από θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

Το δίκτυο μεσο-βραχυπρόθεσμα δεν θα μπορεί να διεκδικήσει άμεσα πόρους χρηματοδότησης. Η έλλειψη νομικής μορφής τουλάχιστον σε πρώτη φάση, του Δικτύου, θέτει εμπόδιο για την άμεση προσέλκυση χρηματοδοτήσεων. Ωστόσο, το εμπόδιο αυτό μπορεί να παρακαμφθεί μέσω των οικομουσείων και των άλλων εμπλεκόμενων φορέων. Αυτοί μπορούν να λάβουν χρηματοδοτήσεις για δράσεις οι οποίες έχουν συναποφασισθεί με το δίκτυο και τα οικομουσεία. Ωστόσο, με βάση τους στόχους και το σχέδιο δράσης των οικομουσείων, είναι δυνατόν να αναζητηθούν χρηματοδοτήσεις μέσω ιδίων πόρων, από την τοπική αυτοδιοίκηση, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ), το Πρόγραμμα Leader καθώς και άλλα Ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα. Πρέπει να επισημανθούν οι δυνατότητες διατομεακών χρηματοδοτήσεων από την Ε.Ε., όπως π.χ η ΟΕΕ. Το εργαλείο αυτό επιλέγει προτάσεις οι οποίες προκύπτουν από περιοχές όπως αυτές των οικομουσείων με εδαφικές στρατηγικές αλλά και μηχανισμούς υποστήριξης. Τέλος, δεν θα πρέπει να υποτιμηθούν και οι μορφές αυτοχρηματοδότησης που μπορούν να εμπλέξουν πολλά οικομουσεία γύρω από θέματα κοινού ενδιαφέροντος (π.χ. το έργο "Eco Slow Road" που συντονίζει το Ecomuseo delle ACQUE del Gemonese).

4.3. Μεταφορά/ ανταλλαγή εμπειρίας

Η μεταφορά και ανταλλαγή εμπειρίας μεταξύ των Οικομουσείων κρίνεται ως δομικό στοιχείο για την επίτευξη της συνεργασίας τους και ουσιαστικά εντάσσονται στους στόχους και στις δράσεις του Δικτύου.

Το ζήτημα της μεταβίβασης εμπειριών αποκτά ιδιαίτερη σημασία επειδή τα οικομουσεία αποτελούν καινοτόμες μορφές παρέμβασης ιδιαίτερα σε περιοχές περιθωριοποιημένες. Αυτές οι μορφές σχετικά πρόσφατες έχουν την ανάγκη στήριξης, συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών από οικομουσεία που έχουν ήδη διανύσει μια μακρά πορεία.

Στόχος, επομένως, του Δικτύου είναι να καλύψει μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων και ζητημάτων ικανή να απαντήσει στις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει τόσο ένα Οικομουσείο ως μορφή συνεργασίας όσο και η αναπτυξιακή του παρέμβαση στην περιοχή του.

Σ' αυτό το πλαίσιο, ένας βασικός τομέας ανταλλαγής εμπειριών αφορά τη διαχείριση των τοπικών Φυσικών και Πολιτιστικών αποθεμάτων αφενός, ως κληρονομιά και

αφετέρου, ως ιδιότυπο στοιχείο αναγκαίο για την ανάδειξη των πόρων της περιοχής και τη διασφάλιση της διακριτότητας των αγαθών και υπηρεσιών. Ένα ολοκληρωμένο σύστημα μεταβίβασης των τοπικών εμπειριών συμβάλλει στη διατήρηση αλλά και στην προσαρμογή της περιοχής στις νέες κοινωνικο- πολιτιστικές συνθήκες ενώ επιτρέπει στην κοινωνία που το επιχειρεί να οικοδομήσει ταυτόχρονα την κληρονομιά του μέλλοντος. Π.χ. οι τοπικές κοινότητες των περιοχών των Οικομουσειών μπορούν να αντλήσουν γνώσεις και εμπειρίες σχετικές με τη διατήρηση των παραδοσιακών πρακτικών, γνώσεων, τεχνογνωσιών, εθίμων και συμβολισμών αλλά και τη χρήση παραδοσιακών-άτυπων μεθόδων μεταβίβασης. Στους τομείς της οικιακής μεταποίησης τοπικών προϊόντων και της πολιτιστικής παράδοσης οι ανταλλαγές γνώσεων μπορούν να καλύψουν τον τρόπο συνδυασμού άτυπης και επίσημης εκπαίδευσης (βιολογική καλλιέργεια, γιορτές προϊόντων, χορευτικές ομάδες των συλλόγων).

Για την ενίσχυση αυτής της προσπάθειας είναι απαραίτητη η στήριξη των διαδικασιών μεταβίβασης αυτών των στοιχείων μέσω μιας πιο λειτουργικής σχέσης μεταξύ άτυπης και επίσημης εκπαίδευσης στη βάση της ενίσχυσης της συμβατότητας των μεθόδων μεταξύ των δύο μορφών εκπαίδευσης.

Η ενίσχυση των μεθόδων μεταβίβασης της τοπικής κληρονομιάς μπορεί να στηριχθεί:

- ❖ στη συμβολή της έρευνας και τεκμηρίωσης για καλύτερη σύνδεση α) των κληρονομημένων γνώσεων και τεχνογνωσιών με τις επιστημονικές γνώσεις, β) της τοπικής κληρονομιάς με τη σύγχρονη ζωή (ποιότητα τροφίμων, αειφορική σχέση ανθρώπου-φύσης, γιορτή, ευζωία ανθρώπων και ζώων).
- ❖ στη συνάφεια του Συμμετοχικού-Δημιουργικού τουρισμού και της εκπαίδευσης (άτυπη, επίσημη). Οι δράσεις της εκπαίδευσης ως συνιστώσα του δημιουργικού τουρισμού μπορούν να απευθυνθούν και στα νεαρά μέλη της κοινότητας και σε επισκέπτες με ειδικά ενδιαφέροντα.

Η οργάνωση ενός μικτού συστήματος μεταβίβασης που θα συνδυάζει την επίσημη και την άτυπη εκπαίδευση, θα πρέπει να συμπεριλάβει δράσεις-θεματικές που να αναφέρονται στους τομείς της αναγνώρισης και τεκμηρίωσης της αξίας των στοιχείων της τοπικής κληρονομιάς, της προστασίας και διατήρησής τους, της ανάδειξης και μετάδοσης. Ο παιδαγωγικός στόχος για τα νεαρά μέλη ή μη της κοινότητας θα πρέπει να είναι η βελτίωση της ατομικής και συλλογικής συμπεριφοράς προς την τοπική κληρονομιά που αντιπροσωπεύει προφορικές παραδόσεις, παραδοσιακή χορογραφία, διαχείριση τοπίου (δόμες, ελαιώνων..) κτλ και η κατανόηση της αξίας της παράδοσης: σεβασμός, αποδοχή των εθίμων, έκφραση αλληλεγγύης. Την όλη προσπάθεια-δράση θα μπορούσε να συντονίσει το Δίκτυο.

Η διασφάλιση της διαδικασίας θα γίνεται δια μέσω της κεντρικής ομάδας-Κοινής Γραμματείας και η πρόοδος αξιολογείται στο πλαίσιο των συνεδριάσεων της Συνέλευσης. Για την εκκίνηση της διαδικασίας αλλά και τη διασφάλισή της θα βασιστεί στη χαρτογράφηση υπάρχουσας γνώσης και εμπειρίας που δύναται να

μεταφερθεί, εκατέρωθεν. Οι εκπρόσωποι που συντονίζουν τη διάδραση εκατέρωθεν, διαχειρίζονται τη διαδικασία της μεταφοράς και της ανταλλαγής και παρακολουθούν την εφαρμογή και τα αποτελέσματα αυτής.

Η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών έχει ως κοινό στόχο να ταυτοποιήσει και να αναδείξει την αξία της υλικής και άυλης κληρονομιάς τους μέσα από ελκυστικές δραστηριότητες. Κοινές δράσεις για την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών είναι:

- Η διαχειριστική δράση: φροντίδα του τοπίου, διασφάλιση της πολιτιστικής κληρονομιάς, στο πλαίσιο της αγρο-οικολογικής μετάβασης
- Η δημιουργική ενεργητική δράση: α) δημιουργία προστιθέμενης αξίας μέσω μιας μεθοδολογίας διάγνωσης για ταυτοποίηση, ανάδειξη και ένταξης στις τοπικές δραστηριότητες τοπικών πόρων και β) αξιοποίηση της κληρονομιάς μέσα από τις ανάγκες του μέλλοντος και ως συνιστόν στοιχείο της συλλογικής ταυτότητας για τις κοινότητες.

Η μεταφορά και ανταλλαγή εμπειριών θα πραγματοποιείται μέσω των στόχων των οικομουσείων, όπως η προβολή και ανάδειξη κοινών μνημείων ή στοιχείων κληρονομιάς, μέσα από σχεδιασμό νέων προϊόντων και υπηρεσιών (για τα οποία θα πρέπει τα οικομουσεία να ενημερώνονται εγκαίρως διερευνώντας τις προοπτικές σύμπραξης), μέσα από την οργάνωση ερευνητικού, εκπαιδευτικού ή/και αναπτυξιακού έργου (ή/και έργο που έχει να κάνει με την αναψυχή, τη διασκέδαση, κ.α.) βασισμένο σε κοινά θέματα, κοινούς πόρους ή κοινές επιδιώξεις. Είναι σημαντική η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών, καθώς και διαπιστωμένων καλών πρακτικών, η οποία θα πρέπει να προγραμματίζεται μέσα από καθιερωμένες συναντήσεις. Όπως προαναφέρθηκε, η κοινή γραμματεία θα διασφαλίσει τη συνεχή ανταλλαγή εμπειριών και αποτελεσμάτων αξιολόγησης μεταξύ των δύο Ανοικτών Οικομουσείων. Επιπλέον μέσω της δικτύωσης με Οικομουσεία στην διεθνή και Ευρωπαϊκή κλίμακα, θα αναζητά εμπειρίες και γνώσεις που παρήχθησαν σε άλλα ενεργά Οικομουσεία της Μεσογείου και της Ευρώπης προκειμένου να τις μεταφέρει στα μέλη του για την ενημέρωση-ευαισθητοποίησή τους αλλά και την προσαρμογή τους στις ιδιαίτερες συνθήκες των 2 Οικομουσείων Μαραθάσας και Σητείας.

4.4. Προσέγγιση κοινών ομάδων στόχου

Η ανάπτυξη κοινής μεθοδολογίας για την προσέγγιση κοινών ομάδων στόχου όσον αφορά τα ενδιαφέροντά τους θα υποστηρίζει ένα κοινό σχέδιο δράσης προσέλκυσης τουριστών από α) ζώνες τουρισμού των δύο περιοχών, β) τα αστικά κέντρα των δύο περιοχών, γ) τη συνεργασία με άλλα οικομουσεία των δυο χωρών και της ΕΕ. Αυτή η προσέλκυση με στόχο την αύξηση τουρισμού, θα εστιάσει κατά προτεραιότητα :

- τα αστικά κέντρα της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης, του Ηράκλειου, της Λευκωσίας, της Λεμεσού κλπ μέσω της ανάπτυξης του φυσιολατρικού, του πολιτιστικού και του θρησκευτικού τουρισμού.
- τους αποδήμους του εξωτερικού μέσω δικτύων τους (υπερ-εδαφικά μέλη της κοινότητας) και διοργάνωση πολιτιστικών, λαογραφικών και γαστρονομικών εκδηλώσεων. Η ενεργοποίηση των διαφόρων δικτύων αποδήμων θα μπορούσε να γίνει με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών του εξωτερικού.

Αυτή η πολιτική προσέλκυσης επισκεπτών πρέπει να εξειδικεύεται σε συγκεκριμένες δυνητικές κοινές ομάδες στόχου για τα Οικομουσεία, όπως για παράδειγμα:

- εναλλακτικοί τουρίστες ειδικού ενδιαφέροντος με έμφαση στον αγροτουρισμό, στον ορεινό τουρισμό, στον πολιτισμικό τουρισμό, στον φυσιολατρικό τουρισμό, στον θρησκευτικό τουρισμό και στον τουρισμό περιπέτειας
- μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης μέσω προγραμμάτων εκπαιδευτικών σχολικών εκδρομών
- ερευνητές και φοιτητές μέσω προγραμμάτων Erasmus+ για τη μελέτη ζητημάτων ενδιαφέροντος των δύο Οικομουσείων τα οποία θα τίθενται από τη Γενική Συνέλευση
- οργανωμένες ομάδες συνταξιούχων

Τα παραπάνω μπορούν να επιτευχθούν μέσα από τις ακόλουθες κοινές ενέργειες (ενέργειες και από τα δυο Οικομουσεία σε συνεργασία μεταξύ τους):

- ✓ Συνεργασία με τα τοπικά Γραφεία Τουρισμού (ΕΤΑΠΤ, Κρήτης)
- ✓ Διαμόρφωση στρατηγικής μάρκετινγκ για την κοινή προώθηση τους
- ✓ Συμμετοχή σε διεθνείς, τοπικές, θεματικές και μη εκθέσεις για την προβολή των αγαθών και υπηρεσιών των Οικομουσείων
- ✓ Συμμετοχή σε δίκτυα πολυθεματικών διαδρομών
- ✓ Ανάπτυξη συνεργασίας με Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς και τα γραφεία Erasmus+ των ερευνητικών και ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων
- ✓ Συνεργασία με συλλόγους, τοπικούς καλλιτέχνες, σχολεία και ιδρύματα
- ✓ Διοργάνωση προωθητικών εκδηλώσεων σε χώρους όπως «Πύλη του Βουνού» σε αστικά κέντρα, προβάλλοντας τα προϊόντα και υπηρεσίες των Οικομουσείων
- ✓ Πιστοποίηση τοπικών προϊόντων και διαδρομών

- ✓ Καλλιτεχνικά εργαστήρια και διαμονές καλλιτεχνών (Arts Residencies)
- ✓ Δημιουργία πωλητηρίου και e-shop

4.5. Ανάπτυξη κοινής οικονομικής πολιτικής

Ένας από τους στόχους του δικτύου είναι να υποστηρίξει την πορεία των δύο Οικομουσείων προς μια κοινή οικονομική πολιτική, η οποία να βασίζεται κυρίως και κατά προτεραιότητα στους εξής άξονες :

- α) την ταυτοποίηση, ανάδειξη και τοποθέτηση στην αγορά τοπικών πόρων
- β) την οικοδόμηση μιας ανταγωνιστικότητας βασισμένης στην ποιότητα, στην αυθεντικότητα και γενικότερα στην διακριτικότητα των πόρων και τελικών προϊόντων και
- γ) την ενίσχυση και εγγύηση των δεσμών μεταξύ των τριών τομέων της οικονομίας της περιοχής αλλά και μεταξύ αυτών και του τόπου
- δ) την ενθάρρυνση δημιουργίας φορέων συνεργασίας (συνεταιρισμοί, ΚοινΣΕΠ κτλ).

Το δίκτυο είναι δυνατό να συμβάλλει στη διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών για την προώθηση αυτής της πολιτικής σε διατοπικό, διασυνοριακό, διακρατικό και διεθνές επίπεδο.

Ενδεικτικά, αναφέρονται οι κάτωθι **Στόχοι** λειτουργίας του δικτύου:

- Η ευαισθητοποίηση των πολιτών και στις δύο χώρες και ειδικά των νέων και των μαθητών αναφορικά με την τοπική πολιτιστική κληρονομιά και τη γνωριμία με τα Ανοικτά Οικομουσεία
- Η επίτευξη αποτελεσματικότερη προσέγγιση των επισκεπτών των δυο περιοχών μέσω των στοχευμένων δράσεων προβολής – επικοινωνίας και των κοινών εκδηλώσεων
- Η ενεργοποίηση εθελοντών/ - τριων και η συμμετοχή τους στις λειτουργίες των Οικομουσείων
- Η συνεργασία με τοπικούς και υπερτοπικούς φορείς και η συμμετοχή σε εθνικά και διεθνή δίκτυα
- Η επεξεργασία και άντληση εμπειριών από τις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται σε άλλα δίκτυα Οικομουσείων
- Η καταγραφή και παρακολούθηση επισκεπτών των Οικομουσείων και παρακολούθηση των στρατηγικών ανάπτυξης των δύο οικομουσείων

Η χρηματοδότηση του δικτύου (αφού έχει αποκτήσει νομική μορφή) θα πρέπει να προέρχεται κατά κύριο λόγο από τις **συνδρομές** των δύο Οικομουσείων μέσα από τις δραστηριότητές τους, των τοπικών αυτοδιοικήσεων. Άλλη πηγή άντλησης πόρων συνιστούν η **συμμετοχή σε εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα** καθώς και οι **χορηγίες** από τον κοινωνικό τομέα των επιχειρήσεων. Ωστόσο για τη βιωσιμότητα και την απρόσκοπτη λειτουργία του δικτύου, θα ήταν σωστό τα βασικά και απαραίτητα έσοδα να προέρχονται από **δράσεις που αναπτύσσουν τα ίδια τα Οικομουσεία**, όπως:

- Συμμετοχή σε οργανωμένα πακέτα των επισκεπτών
- Διοργάνωση εκδηλώσεων - Διεθνών καλλιτεχνικών Εργαστηρίων
- Ποσοστό δικαιωμάτων χρήσης σήματος (συμμετοχικό σύστημα εγγύησης) από τυποποιημένα προϊόντα 10%
- συνδρομές μέλους και φίλων
- χορηγίες με αντάλλαγμα διαφήμιση
- Λειτουργία e-shop
- Συμμετοχή σε εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα
- Πώληση τοπικών πιστοποιημένων προϊόντων κι διαδρομών
- Διοργάνωση καλλιτεχνικών εργαστηρίων και διαμονών καλλιτεχνών

Συμβολή στην εκπαίδευση

5. Συμβολή στην εκπαίδευση

5.1 Διαχείριση γνώσης

Τα δύο Οικομουσειά μέσα από τη δράση του έργου EcoMuse έχουν συγκεντρώσει τοπική γνώση. Το δίκτυο μπορεί να συμβάλλει σε αυτό το τομέα με τη ενθάρρυνση της οργάνωσης, αξιοποίησης και διαχείρισης αυτής της γνώσης ώστε αυτή να διατηρηθεί και να αξιοποιηθεί. Δράσεις που συμβάλλουν στη διαχείριση της γνώσης είναι:

- ⇒ η δημιουργία αποθήκης γνώσεων για να διατηρηθούν ως συλλογική μνήμη (ε-βιβλιοθήκη, οπτικο-ακουστικά δεδομένα κτλ),
- ⇒ η χαρτογράφηση της γνώσης και αξιολόγηση ως προς την σημερινή της αξία, την πορεία και την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας μεταβίβασής της,
- ⇒ η δημιουργία μορφών επικοινωνίας (ανταλλαγή ιδεών, συνεύρεση) και δημιουργικότητας ώστε αυτές οι γνώσεις να εξελιχθούν,
- ⇒ η χρήση αυτών των γνώσεων μέσω πρακτικών που συνδέονται με τους προσανατολισμούς και τις στοχεύσεις της κοινότητας και της οικονομίας της.

Η αξιοποίηση της γνώσης θα πρέπει να πραγματοποιηθεί στις συνθήκες και στις καταστάσεις που την ενεργοποιούν και όχι ως απλό αντικείμενο πληροφόρησης. Αποτελεί μια συλλογική αξία, έναν άυλο πόρο ο οποίος μπορεί να πάρει τη μορφή ενός αγαθού ή ακόμη και ενός οικονομικού αγαθού.

Η μεταβίβαση μέσω της εκπαίδευσης έχει ως στόχο να συμβάλλει στην ιδιοποίηση της στοιχειώδους συλλογικής γνώσης, άρα της απόκτησης ενός κοινού υποβάθρου που θα επιτρέψει την εξέλιξη και προσαρμογή αυτής της γνώσης στο επίσης εξελισσόμενο περιβάλλον της κοινότητας. Η εξασφάλιση της διατήρησης και της μεταβίβασης των γνώσεων πρέπει να συνδυάσει παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά την προφορική επικοινωνία και την γραπτή έκφραση.

5.2 Εμπυχωτές: επιλογή και εκπαίδευση

Η στροφή των τουριστών προς τον τόπο και την απόκτηση εμπειριών προσδιορίζει στενά το προφίλ (εκπαίδευση, ειδικές γνώσεις, εμπειρίες κτλ) και κατ' επέκταση τα κριτήρια επιλογής του προσωπικού υποστήριξης των ανάλογων δράσεων (οδηγοί, εμπυχωτές κτλ) που δύνανται να αναπτύξουν τα δύο Οικομουσειά. Το δίκτυο θα σταθεί αρωγός σε αυτή την προσπάθεια με τη διαμόρφωση τηλετάξεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την επιμόρφωση -κατάρτιση ατόμων της τοπικής κοινωνίας και αποδήμων που ενδιαφέρονται να ενταχθούν στις δράσεις του κάθε

Οικομουσείου. Το δίκτυο θα διαμορφώσει το πλαίσιο -σχέδιο με στόχο την αναζήτηση και εκπαίδευση υποψηφίων εμψυχωτών.

Για την ουσιαστική συμβολή του Δικτύου των Ανοικτών Οικομουσείων στην εκπαίδευση στο γενικότερο κοινό αλλά και στους συνοδούς βουνού και ξεναγούς, προτείνονται εκδηλώσεις όπως:

- ✓ Σεμινάρια εκπαίδευσης συνοδών-ξεναγών
- ✓ Ημερίδες ενημέρωσης τοπικών κοινωνιών
- ✓ Σεμινάρια εκπαίδευσης τοπικών κοινωνιών (λαογραφία-εθνολογία, πολιτιστική κληρονομιά, μουσειοπαιδαγωγική, θεατρολογία, παραδοσιακές τέχνες κ.ά.)
- ✓ Σχολείο ξυλογλυπτικής (με ξύλο ελιάς)
- ✓ Θερινό σχολείο με θέμα την ελιά, βυζαντινή κληρονομιά κ.α.

5.3 Δράση στην Α'βάθμια και Β'βάθμια Εκπαίδευση

Το δίκτυο μπορεί μέσα από τη συνεργασία με τα δύο οικομουσεία και την ανταλλαγή εμπειριών με άλλους σχετικούς φορείς και τα δίκτυά τους να συντονίσει μια συνεργασία με τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των περιοχών των Οικομουσείων. Αυτή η συνεργασία θεωρείται εξαιρετικής σημασίας για τη μεταφορά της προσέγγισης της κληρονομιάς που θα αναπτύξουν τα οικομουσεία και το Δίκτυο. Προτείνεται σε πρώτη φάση η ενημέρωση αρμόδιων υπηρεσιών και η επαφή με τους αντίστοιχους Προϊσταμένους (α'βάθμιας και β'βάθμιας εκπαίδευσης) και τους Διευθυντές των σχολείων. Τα προγράμματα τα οποία θα καταρτιστούν θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- Τους τρόπους γνωριμίας με τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά του τόπου
- Την καλλιέργεια/ ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των μαθητών σε σχέση με την ανάγκη προστασίας και διατήρησης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- Την προσέγγιση – εκ μέρους τους – αξιών/ ιδεών/ αντιλήψεων σχετικών με τον τοπικό πολιτισμό
- Την ανάπτυξη και διάθεση οπτικο-ακουστικών εργαλείων για την προσέγγιση της σχέσης Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, του τοπίου, του τόπου και της τοπικής κοινωνίας.

Οι στόχοι αυτών των εκπαιδύσεων θα αφορούν παιδαγωγικά μηνύματα για τους μικρούς σχετικά με τις γνώσεις και τη σοφή νοημοσύνη του παρελθόντος όσον αφορά τη σχέση ανθρώπου και φυσικών πόρων, την εκπαίδευση για ζητήματα υπεύθυνης καταναλωτικής συμπεριφοράς.

5.4 Βιωματικά εργαστήρια

Ένα παράδειγμα συνεργασίας των δύο οικομουσείων υπό τον συντονισμό του Δικτύου είναι τα βιωματικά εργαστήρια το αντικείμενο των οποίων μπορεί να συνδυάζει εμπειρίες και πρακτικές από τις δυο περιοχές. Τα εργαστήρια αυτά μπορούν να πραγματοποιούνται μέσα από φεστιβάλ, χειροτεχνίες, βιωματικές εκπαιδεύσεις, γευσιγνωσία, βιωματικές ξεναγήσεις, κλπ., μέσω της προώθησης ειδικών μορφών τουρισμού (π.χ. οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, αγροκτηματικός τουρισμός³, τουρισμός υγείας, πολιτισμικός τουρισμός) αλλά και ψηφιακών εργαλείων και σε συνεργασία διαφόρων τοπικών παραγόντων, φορέων και δικτύων (τοπικές κοινότητες, τοπική αυτοδιοίκηση, κυβερνητικές δομές, τοπικές επιχειρήσεις, ακαδημαϊκούς συμβούλους, ΜΚΟ, πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς συλλόγους, κα).

Συνεπώς, το δίκτυο καλείται να συντονίζει οργανωμένες επισκέψεις από σχολεία και πανεπιστήμια, στο πλαίσιο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, θερινών σχολείων, εκπαιδευτικών εκδρομών και οποιασδήποτε άλλης επιμορφωτικής προσπάθειας. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να προηγηθεί συμφωνία για την ένταξη των δραστηριοτήτων βιωματικής εκπαίδευσης του δικτύου Οικομουσείων στην ΑΒάθμια, ΒΒάθμια και ΓΒάθμια Εκπαίδευση. Παράλληλα τέτοιες οργανωμένες επισκέψεις μπορούν να πραγματοποιούνται από τουρίστες/ επισκέπτες σε συνεργασία με τουριστικά πρακτορεία. Οι επισκέψεις, πέρα από ενημερώσεις και παρουσιάσεις, θα περιλαμβάνουν σεμινάρια και βιωματικές πρακτικές μέσα από:

- ερμηνευτικές διαδρομές και πολυαισθητηριακό βίωμα του τοπίου
- συμμετοχή σε καλές καλλιεργητικές πρακτικές
- συλλογή καρπών
- τυποποίηση των καρπών της συλλογής
- φωτογραφίες και βίντεο
- συμμετοχή σε καθημερινές διαδικασίες συντήρησης χώρων των οικομουσείων (π.χ. λίπανση, κομποστοποίηση)
- συμμετοχή σε κοινοτική τράπεζα σπόρων
- συμμετοχή σε γευσιγνωσία
- υπαίθρια γεύματα
- οργάνωση καλλιτεχνικών εργαστηρίων και εκθέσεων

Στην ίδια κατεύθυνση θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν βιωματικά εργαστήρια για τη συλλογική μνήμη, την ιστορία και τον πολιτισμό της ευρύτερης περιοχής, ενταγμένα στο πλαίσιο της τυπικής αλλά και της άτυπης εκπαίδευσης.

³ Ο αγροκτηματικός τουρισμός (farm tourism) είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος σε άλλες χώρες της Ευρώπης (π.χ. Μ. Βρετανία) και προσφέρει εναλλακτικές πηγές εισοδήματος, σε αντίθεση με την Ελλάδα και την Κύπρο.

Επιπλέον, στα οικομuseία θα μπορούσαν κάποιοι επισκέπτες/τουρίστες να παρακολουθήσουν σεμινάρια/βιωματικά εργαστήρια καλαθοπλεκτικής, ζωγραφικής, ξυλογλυπτικής, κεραμικής, φυσικής βαφής, ξερολιθιάς, αγγειοπλαστικής πηλοπλαστικής, παραδοσιακών χορών, φωτογραφίας, τοιχογραφίας, υφαντικής, κ.α.

Ιδιαίτερο βάρος θα πρέπει να δοθεί στην ενθάρρυνση/υποστήριξη της κοινωνικής καινοτομίας, δηλαδή της συλλογικής δράσης μέσω ενεργοποίησης τοπικών κοινωνικών και παραγωγικών φορέων (όπως σύλλογοι, συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, κοινοτικές/δημοτικές επιχειρήσεις) ενισχύει τον κοινωνικό αντίκτυπο και την ίδια τη βιωσιμότητα του εγχειρήματος (οικομuseίο) καθώς εμπλέκει την τοπική κοινότητα/κοινωνία μέσα από την ενεργό και δημιουργική συμμετοχή της.

Αυτή η προσέγγιση και η προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας θα πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο της κοινοτικής ανάπτυξης (community driven development) δίνοντας (εξ'ορισμού) έμφαση στην αναγνώριση και κινητοποίηση των υφιστάμενων δεξιοτήτων, γνώσεων και δικτύων της εδαφικής περιοχής (συμπεριληπτικότητα όλων των πόρων).

Τέλος, το Δίκτυο μπορεί να συντονίσει μια προσπάθεια ενσωμάτωσης στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα των δυο οικομuseίων, συμπεριληπτικών πρακτικών. Πρόκειται για μια διαδικασία για την αντιμετώπιση των αναγκών όλων των παιδιών, των νέων και των ενηλίκων που θα συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές εκδηλώσεις. Η εστίαση θα πρέπει να δοθεί στην προσαρμογή των προγραμμάτων σε ένα εκπαιδευτικό περιεχόμενο το οποίο να καλύπτει όσον το δυνατόν περισσότερες σχετικές ομάδες (UNESCO,2009). Η πιο σημαντική συνεισφορά του Δικτύου είναι η κινητοποίηση και ο συντονισμός ειδικών από τις δύο χώρες με στόχο να εντάξει στην εκπαίδευση την προσέγγιση της κληρονομιάς και των άρρητων γνώσεων τις οποίες μεταφέρει αυτή. Το Δίκτυο μπορεί να βοηθήσει στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την οργάνωση της εκπαίδευσης σε τέτοια άτυπα περιβάλλοντα μάθησης.

5.5 Τηλεκπαίδευση και ψηφιακά εργαστήρια

Η τηλεκπαίδευση και τα ψηφιακά εργαλεία αναπαράστασης είναι ακόμα ένα μέσο προς αξιοποίηση ώστε να επιτευχθεί η βέλτιστη συμβολή του δικτύου Οικομuseίων στη σύγχρονη εκπαίδευση. Εστιάζοντας σε ό,τι αφορά τον εν γένει ψηφιακό μετασχηματισμό και ειδικότερα στο πλαίσιο αυτό, την **εκπαίδευση με εστίαση στα ψηφιακά εργαλεία και την υιοθέτηση βιωματικών τρόπων συμμετοχής**, προτείνεται η οργάνωση εξειδικευμένων περιηγήσεων για την «εισαγωγή» σε περισσότερο βιωματικούς τρόπους συμμετοχής και συμπερίληψη της τοπικής κοινωνίας στην ίδια κατεύθυνση (βλέπε πιο αναλυτικά στο κεφάλαιο 8).

Συμβολή στην
ανάπτυξη των
περιοχών

6. Συμβολή στην ανάπτυξη των περιοχών

6.1. Αξιοποίηση αποτελεσμάτων ακαδημαϊκής έρευνας και σύνδεση με την τοπική οικονομία

Προσεγγίζοντας την συμβολή του Δικτύου από αναπτυξιακής πλευράς, ένα σημαντικό πεδίο παρέμβασης αφορά την ενσωμάτωση και αξιοποίηση αποτελεσμάτων ακαδημαϊκής έρευνας που άπτονται του αντικειμένου και των επί μέρους στοιχείων των δυο Ανοικτών Οικομουσείων. Αυτή η προσέγγιση η οποία αφορά την αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας περιλαμβάνει σε πρώτο επίπεδο τόσο την έρευνα αξιολόγησης όσο και συναφείς έρευνες, πλούσιες σε ευρήματα, που έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του έργου, καθώς και άλλες εκροές όπως το υλικό προβολής και μπορούν να υποστηρίξουν και να θεμελιώσουν την ανάπτυξη των δυο περιοχών: <https://eco-muse.eu/>

Περαιτέρω, σε επόμενο επίπεδο και σε συναφή επιστημονικά πεδία, θα γίνεται από τους ήδη συμμετέχοντες εταίρους του ακαδημαϊκού χώρου, αξιοποίηση και παραγωγή έρευνας, όταν κρίνεται χρήσιμο και είναι εφικτό, ήτοι:

- Πανεπιστήμιο Κρήτης-Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης
- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

Το Δίκτυο μπορεί επίσης να συντονίσει τη διασύνδεση των οικομουσείων, των παραπάνω ερευνητικών κέντρων με τη δυναμική η οποία αναπτύσσεται στην Ε.Ε., για τα οικομουσεία ως μια σχετικά νέα μορφή παρέμβασης στον ύπαιθρο χώρο. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η ενίσχυση του ενδιαφέροντος για τη λειτουργία τους όπως αυτό αντανακλά αφενός η πύκνωση αντίστοιχων πρωτοβουλιών στον Ευρωπαϊκό χώρο και αφετέρου ο πολλαπλασιασμός των σχετικών ερευνών. Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών όσο και αυτών της καταγραφής και αποτίμησης της εξελισσόμενης ακαδημαϊκής έρευνας που εστιάζει στις περιοχές των Οικομουσείων, θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη αποτελεσματικότερη λειτουργία, στη συνεργασία και στην αναβάθμιση της αξίας των Οικομουσείων και του Δικτύου τους. Η ακαδημαϊκή έρευνα που αφορά το αντικείμενο και τα επί μέρους στοιχεία των δυο Ανοικτών Οικομουσείων είναι πολύτιμη για το μέλλον τους, καθώς θα συνεισφέρει με ιδέες, προτάσεις, εφαρμογές, κ.ο.κ., στη συνδυαστική αξιοποίηση των πολιτισμικών και φυσικών πόρων, οδηγώντας σε οικονομική αναζωογόνηση και σε συνθήκες βιώσιμης ανάπτυξης.

Σ' αυτό το πλαίσιο συνεργασίας, το Δίκτυο θα μπορούσε να συγκεντρώσει τη συσσωρευμένη γνώση και εμπειρία που αναπτύσσεται στις χώρες της Ε.Ε. και η οποία είναι σχετική με την ένταξη των δραστηριοτήτων του Οικομουσείου στην τοπική

οικονομία. Σ' αυτή τη βάση το Δίκτυο θα μπορούσε να συνεισφέρει στον προσανατολισμό των τοπικών πολιτικών προς αυτή την κατεύθυνση και την υποστήριξη των Οικομουσείων. Μια σχετική δράση θα ήταν το Δίκτυο να ενημερώσει, ευαισθητοποιήσει και ενεργοποιήσει την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τους ενδιαφερόμενους φορείς. Η εφαρμογή των ερευνητικών αποτελεσμάτων στις περιοχές των Οικομουσείων θα παράξει αποτελέσματα τα οποία, όπως προαναφέρθηκε, θα πρέπει να διαχέονται μεταξύ των δύο Οικομουσείων. Πεδία στα οποία θα μπορούσαν να αναπτυχθούν τέτοιες ανταλλαγές και εμπειρίες είναι τα ακόλουθα:

- κατασκευή και αξιοποίηση τοπικών πόρων (ταυτοποίηση, ανάδειξη και τοποθέτηση στην αγορά) - Πιστοποίηση προϊόντων
- οριζόντια σύνδεση των προϊόντων των τριών τομέων (γεωργία, βιοτεχνία, τουρισμός) και ενίσχυση των δεσμών τους με την περιοχή των Οικομουσείων
- Ανάδειξη της μοναδικότητας των περιοχών

Πιο συγκεκριμένα, η ενεργοποίηση του τοπικού κεφαλαίου και των πόρων που συνήθως βρίσκονται σε λανθάνουσα κατάσταση (βιοποικιλότητα, τοπία, γεωργοκτηνοτροφία, γαστρονομία, παραδόσεις, συνεργατισμός, κλπ), μπορούν να βοηθήσουν σε μια πιο αποτελεσματική προσέγγιση και αξιοποίηση των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων επενδύοντας στρατηγικά στην *ποιότητα*, στην *τοπικότητα* και στην *καινοτομία* (Campragne & Pecqueur, 2014, ESPON, 2010, Moulart et al., 2013). Τα παραπάνω θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό επόμενων προτάσεων του Δικτύου Οικομουσείων σε εθνικά και ευρωπαϊκά ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα. Πέραν τούτου, τα Οικομουσεία του Δικτύου θα ήταν καλό και χρήσιμο να προωθηθούν ως πεδία έρευνας και ως «εργαστήρια τοπίου» στα πανεπιστήμια της Κρήτης και της Κύπρου (αλλά και ευρύτερα) με σκοπό ενσωμάτωση και αξιοποίηση αποτελεσμάτων της ακαδημαϊκής έρευνας. Για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμη η ενημέρωση της πανεπιστημιακής κοινότητας.

6.2. Σύνδεση Ανοικτών Οικομουσείων με φορείς κοινωνικής οικονομίας

Παράλληλη διαδικασία για την ενίσχυση της ανάπτυξης, αποτελεί και η σύνδεση των Ανοικτών Οικομουσείων με φορείς της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (νόμο 4430/2016). Πρόκειται για τον «χώρο» της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και στον οποίο καταγράφονται οικονομικές δραστηριότητες με κοινωνικούς σκοπούς (ορίζεται ως Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Ο) ή, τρίτος τομέας της οικονομίας). Ο ρόλος του Δικτύου είναι να συντονίσει μια δράση για διερεύνηση και ταυτοποίηση των πεδίων όπου μπορούν τα οικομουσεία να αναπτύξουν κοινωνικό – οικονομικές δραστηριότητες σε διάφορα

τομείς παραγωγής, μεταποίησης και παροχής υπηρεσιών που έχουν ή επιθυμούν να αναλάβουν οντότητες συλλογικού χαρακτήρα, δηλαδή κοινωνικές και συνεταιριστικές επιχειρήσεις, σωματεία αλληλοβοήθειας/Συνεταιρισμοί εργαζομένων, ενώσεις και μη κερδοσκοπικά ιδρύματα. Έχει καταστεί ένας από τους σπουδαιότερους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών, καθώς είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και τις βασικές αρχές της συμμετοχικής δημοκρατίας και της κοινωνικής αλληλεγγύης. Παρά το γεγονός ότι και στις δύο χώρες δεν ευνοήθηκε η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας (Κώστας, 2013), τα τελευταία χρόνια γίνεται μια νέα προσπάθεια ανάδειξης των συνεταιριστικών αξιών, κυρίως μέσω των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.), δηλαδή νέων νομικών μορφών κοινωνικών επιχειρήσεων που μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά την κοινωνία σε περίοδο κρίσης. Ένας σημαντικός αριθμός φορέων Κ.Α.Ο επικεντρώνονται στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που αφορούν τον πολιτισμό/κουλτούρα, την εκπαίδευση, την οικολογία, τις υπηρεσίες κοινωνικής ωφέλειας, την προώθηση των τοπικών προϊόντων και των τοπικών τεχνών, τη διατήρηση των παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων, κ.α., και γενικώς, συνεισφέρουν στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτισμικής κληρονομιάς καθώς και στην προαγωγή καινοτόμων συλλογικών δράσεων.

Σήμερα και στις δύο χώρες υπάρχει σχετικό θεσμικό πλαίσιο για την Κοινωνική Οικονομία το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί από τα δύο Οικομυσεια. Υπογραμμίζεται ότι υπάρχουν μεγάλες αναπτυξιακές προοπτικές στο εγγύς μέλλον, ειδικά στους κλάδους του τουρισμού, της παραγωγής ενέργειας, της διαχείρισης αποβλήτων και των κοινωνικών υπηρεσιών, μέσω παροχής εξειδικευμένης εκπαίδευσης, υποστήριξης και δικτύωσης. Η προοπτική αυτή είναι θετική γιατί ενώ ο δημόσιος τομέας αδυνατεί να καλύψει το σύνολο των κοινωνικών υπηρεσιών και ο ιδιωτικός τομέας δεν μπορεί να καλύψει επαρκώς όλο το φάσμα τους για διάφορους λόγους η Κ.Α.Ο προτείνει λύσεις για την κάλυψη αυτών των κενών. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για ορεινές και περιθωριοποιημένες περιοχές όπως αυτές των Οικομυσειών.

Το Δίκτυο μπορεί, αξιοποιώντας το γεγονός ότι το οικομυσειό συνιστά ένα «εδαφικό σύστημα» της κοινότητας, να συντονίσει μια προσπάθεια διερεύνησης των σχέσεων μεταξύ παραγωγής, μεταποίησης, παροχής υπηρεσιών, τοπικής κοινότητας και εδαφικής περιοχής, καθώς και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της (σημαντικός εδώ και ο ρόλος της ακαδημαϊκής κοινότητας όπως προαναφέρθηκε). Οι φορείς κοινωνικής οικονομίας θα μπορούσαν να αποτελέσουν εξωτερικούς αλλά και εσωτερικούς συνεργάτες του Δικτύου των Οικομυσειών και να αλληλεπιδράσουν ανανεώνοντας τη βιωσιμότητα και τις προοπτικές τους, καθότι διατηρούν πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Για να επιτευχθεί αυτό σε πρώτη φάση απαιτείται μια οργανωμένη διερεύνηση προς εντοπισμό και καταγραφή των φορέων κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, σε δεύτερη φάση μια επαφή και ενημέρωση με αυτούς

τους φορείς και σε τρίτη φάση πρωτόκολλα συνεργασίας και ορισμός δράσεων. Ορισμένα προϊόντα ή/και υπηρεσίες των Κοιν.Σ.Επ. ή ευρύτερα των φορέων Κ.Αλ.Ο θα μπορούσαν να αποτελούν και προϊόντα των Οικομουσείων και να πιστοποιηθούν ως τέτοια/ τέτοιες.

Η Κ.Αλ.Ο. μπορεί να καλύψει κενά τόσο στο τομέα του τοπικού επιχειρηματικού δυναμικού όσο και στην προσφορά επιπλέον δραστηριοτήτων και υπηρεσιών. Η Κ.Αλ.Ο μπορεί να προσφέρει ιδιαίτερα μέσω της Κοιν.Σ.Επ, ευέλικτες μορφές απασχόλησης από το χώρο των αποδήμων της περιοχής και των άλλων περιοχών. Τα δύο Οικομουσεία με τη βοήθεια των Δήμων και των Περιφερειών (για Ελλάδα) ή Συμπλεγμάτων (για Κύπρο) μπορούν να διεκδικήσουν ειδικές χρηματοδοτήσεις που προβλέπονται για τέτοιου είδους πρωτοβουλίες. Οι φορείς Κ.Αλ.Ο που δραστηριοποιούνται στη χώρα, καταγράφονται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και ειδικότερα από τη Διεύθυνση Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας της Γενικής Γραμματείας Εργασίας και επικαιροποιούνται σε τακτική βάση.

Στην κατεύθυνση αυτή, προτείνεται:

- α) Η καταγραφή των φορέων κοινωνικής οικονομίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και η κατάρτιση σχετικής λίστας με αυτούς που σχετίζονται με τα Οικομουσεία και το δίκτυο από πλευράς αντικειμένου ενασχόλησής τους, και
- β) Η ενημέρωση των φορέων για τη λειτουργία των Οικομουσείων του Δικτύου.

Εφόσον πραγματοποιηθεί μία πρώτη ενημέρωση – επαφή, κατόπιν προτείνεται να αναζητηθούν πιθανοί τρόποι συνεργασίας και δικτύωσης μεταξύ των Οικομουσείων και των φορέων κοινωνικής οικονομίας.

6.3. Ανάπτυξη πολιτικής ένταξης τουριστών στο δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων

Για την ανάπτυξη πολιτικής ένταξης τουριστών στο Δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων, μέσα από την Πράξη Eco.Muse εισάγεται το πρώτο επίπεδο στην επικοινωνία και την προβολή του Ανοικτού Οικομουσείου (Ανάπτυξη στρατηγικής τουριστικού Branding των περιοχών). Αφορά το μείγμα του πλάνου επικοινωνίας και την ανάπτυξη των σχετικών εργαλείων προβολής και προώθησης- έντυπο πληροφοριακό υλικό, λεύκωμα αποτύπωσης, έντυπος και ψηφιακός χάρτης, οπτικοακουστικό υλικό, ιστοσελίδα, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, συνέδρια και εκδηλώσεις. Το πλαίσιο αυτό παραμένοντας σε πλήρη ευθυγράμμιση με τις τοπικές στρατηγικές και εκστρατείες ενημέρωσης, και μετά τη λήξη της Πράξης Eco.Muse, υποστηρίζει την πλήρη αξιοποίηση των τοπικών και χρηματοδοτικών πόρων.

Σ' αυτό το ίδιο πλαίσιο και επικοινωνίας, το Δίκτυο των Οικομουσείων προωθεί ως στόχο την ένταξη τουριστών/ επισκεπτών και μαθητών/ ερευνητών (και αυριανών πρεσβευτών των Οικομουσείων) στις προτεινόμενες και προσφερόμενες δραστηριότητες στα δύο οικομουσεία. Έχει ήδη προταθεί η δημιουργία club (συλλόγου φίλων) του Οικομουσείου Μαραθάσας στο οποίο ο/η κάθε ενδιαφερόμενος/-η θα μπορεί να γίνεται μέλος, κάτι που μπορεί να ισχύσει και στο Οικομουσείο Σητείας και άρα να αποτελέσει πρακτική του Δικτύου.

Η εν λόγω πολιτική ένταξης θα περιλαμβάνει :

α) ένα **σχέδιο δράσης προσέλκυσης ειδικών ομάδων τουρισμού**. Οι εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού, όπως ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο πολιτισμικός, ο δημιουργικός τουρισμός, ο γαστρονομικός, ο επιστημονικός τουρισμός, κ.α, μπορούν να πλαισιωθούν από ολοκληρωμένες εμπειρίες με τη συνεργασία όλων των τομέων της τοπικής οικονομίας, συνδέοντας υλικό και άυλο πολιτισμικό, φυσικό και κοινωνικό κεφάλαιο με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της τοπικής οικονομίας. Επίσης, θα περιλαμβάνει :

β) **συμμετοχή των διάφορων ομάδων** επισκεπτών στη διαμόρφωση δραστηριοτήτων και στην αξιολόγηση της ποιότητάς τους. Οι νέες δραστηριότητες θα προκύψουν από υπάρχουσες ή από πόρους της περιοχής που έχουν τέτοια δυναμική.

Για την καλύτερη οργάνωση της διαμόρφωσης και παρουσίασης των δραστηριοτήτων στους επισκέπτες το Δίκτυο θα πρέπει να προτείνει ένα κύκλο ανταλλαγών μεταξύ των δύο οικομουσείων με αντικείμενο :

- Τη συγκέντρωση/αποτύπωση τοπίων με λειτουργίες που μπορούν να ενταχθούν σε δραστηριότητες ελκυστικές για τον συμμετοχικό και δημιουργικό τουρισμό
- Τη συμμετοχική και δημιουργική ένταξη των επισκεπτών στις τοπικές δραστηριότητες με έμφαση στους μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
 - ✓ παραγωγικές και πολιτιστικές λειτουργίες οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν παιδαγωγικού χαρακτήρα ή και να αποτελέσουν αντικείμενο δημιουργικότητας
 - ✓ οικοτεχνικές δραστηριότητες (αξιοποίηση τοπικής τεχνογνωσίας, κληρονομημένες γνώσεις στη μεταποίηση τοπικών προϊόντων),
 - ✓ αγροκτήματα επίδειξης και εκπαίδευσης
 - ✓ τοπική συλλογική μνήμη και αναπαραστάσεις
 - ✓ ανάδειξη της πολιτιστικής παραγωγής των δυο περιοχών

Στόχος του Δικτύου θα είναι εμπλουτισμός μιας δράσης των Οικομουσείων γύρω από τις πρακτικές τις σχετικές με τη «Γνωριμία με τον τόπο». Η δράση αυτή θα αφορά τη διοργάνωση θεματικών εκδηλώσεων με στόχο να την «Ανάπτυξη σχέσης με τον τόπο» η οποία να περιλαμβάνει κίνητρα για συχνότερες επισκέψεις ή/και ηλεκτρονικές αγορές (στο μέλλον αν αποφασισθεί κάτι τέτοιο)⁴.

Γενικότερα απαιτείται η ανάπτυξη μιας πολιτικής ένταξης τουριστών, επισκεπτών, μαθητών, ερευνητών, κ.α. στο Δίκτυο Οικομουσείων, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει από υιοθεσία δέντρων και κατασκευή χειροτεχνημάτων έως κίνητρα εγκατάστασης, στα οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη η επάρκεια υποδομών υγείας και εκπαίδευσης και η προσέλκυση σχετικών ειδικοτήτων. Η ανάδειξη και προβολή των χαρακτηριστικών της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς από το δίκτυο Οικομουσείων δύναται να προσελκύσει ψηφιακούς νομάδες, οι οποίοι μέσω της πολύμηνης διαμονής τους θα γνωρίσουν το τόπο.

Οι εν δυνάμει τουρίστες – επισκέπτες μπορούν να ενταχθούν στον κατάλογο Φίλων του Δικτύου Οικομουσείων Μαραθάσας Κύπρου και Σητείας Κρήτης ώστε να:

1. εγγραφούν ως φίλοι-μέλη του δικτύου των Οικομουσείων και να λαμβάνουν ενημερωτικά δελτία
2. ενημερώνονται για τις δραστηριότητες των Οικομουσείων μέσω των στοχευμένων δράσεων προβολής – επικοινωνίας του Δικτύου όπως αυτές προδιαγράφονται στο σχετικό πλάνο προβολής – επικοινωνίας
3. συμμετέχουν σε δράσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο λειτουργίας των Οικομουσείων (εκπαιδευτικές, ενημερωτικές, συνέδρια και κάθε λογής εκδήλωση)
4. φωτογραφίσουν σημεία των Οικομουσείων που τους έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση και αναρτήσουν τις φωτογραφίες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσής τους, διαχέοντας έτσι την πληροφορία και στο δικό τους δίκτυο
5. συμπληρώσουν τη φόρμα επισκέπτη που έχει δημιουργηθεί με σκοπό την καταγραφή της εμπειρίας τους από την επίσκεψη στο ανοικτό Οικομουσείο της Σητείας, Μαραθάσας και την κατάθεση προτάσεων για τη βελτίωση του τρόπου λειτουργίας τους
6. «ακολουθήσουν» τους λογαριασμούς του δικτύου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
7. σαρώσουν κώδικες QR (quick response codes) που προτείνεται να τοποθετηθούν σε διάφορα σημεία που σχετίζονται με τη λειτουργία των Οικομουσείων και να ενημερώνονται σε σχέση με αυτά και με το δίκτυο

⁴ Σε κάθε περίπτωση, τα Οικομουσεία πρέπει να επικεντρωθούν και να εστιάσουν στην προσέλκυση κοινού στον τόπο, όχι σε ηλεκτρονικές αγορές.

Ταυτοποίηση του προφίλ του επισκέπτη Οικομουσείων

Το δίκτυο πρέπει μέσα από τις συνεργασίες του με διάφορα κέντρα έρευνας στην Κύπρο και στην Ελλάδα αλλά προπαντός με τα άλλα δίκτυα οικομουσείων, να προσπαθήσει να διερευνήσει και περιγράψει τα χαρακτηριστικά που σκιαγραφούν τα **προφίλ των επισκεπτών οικομουσείων**. Σε γενικές γραμμές είναι αποδεκτό ότι ο τουρίστας του οικομουσείου κινείται μεταξύ της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτή η ενέργεια είναι σημαντική γιατί στην περίπτωση αυτή είναι οι ίδιοι οι επισκέπτες οι οποίοι προωθούν την ανάπτυξη αυτής της αγοράς σε όλο τον κόσμο. Ήδη στην Ευρώπη και στην Αμερική ο αριθμός τους ξεπερνά τα δεκάδες εκατομμύρια.

Η παρότρυνση για τη δημιουργία ενός συλλόγου υποστήριξης του κάθε οικομουσείου θα επιτρέψει παράλληλα, να διερευνήσουμε ακόμη πιο ακριβέστερα την προσωπικότητα του επισκέπτη, τις αξίες που φέρει και τα κίνητρά του καθώς το χρόνο που διαθέτει (ή που διέθεσε) για μια τέτοια συμμετοχική διαδικασία. Επίσης, ενδιαφέρει να διερευνηθούν οι συνθήκες, το κίνητρο και το χρηματικό και ψυχολογικό κόστος του ταξιδιού μέχρι το οικομουσείο.

Ο στόχος της προσπάθειας του δικτύου είναι να καλύψει τα κενά που υπάρχουν στις πληροφορίες για τις διάφορες ομάδες των επισκεπτών οι οποίες θα ήθελαν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες του οικομουσείου. Παρά την έλλειψη πληροφοριών, ερευνών και μελετών γι' αυτή την κατηγορία τουριστών η προσπάθεια θα πρέπει να καταλήξει στον εντοπισμό ορισμένων χαρακτηριστικών γι' αυτές τις οικο-ομάδες για να επισημανθεί το είδος των λειτουργιών, των γνώσεων και των δραστηριοτήτων που θα τους ενδιέφερε σ' αυτές τις μεσογειακές νήσους. Το δίκτυο θα διαμορφώσει ερωτηματολόγια με τα οποία θα εντοπίσει τα χαρακτηριστικά των ομάδων τουριστών που επισκέπτονται τα οικομουσεία. Το διατοπικό δίκτυο θα πρέπει να αναπτύξει και παρουσιάσει στα μέλη του ένα περίγραμμα κριτηρίων για τους επισκέπτες για το σχεδιασμό δραστηριοτήτων στα δύο οικομουσεία.

Ανάδειξη
γεωγραφίας της
μεσογείου και του
νησιωτικού χώρου

7. Ανάδειξη γεωγραφίας της μεσογείου και του νησιωτικού χώρου

7.1. Το τοπίο ως εργαστήριο βιώσιμης ανάπτυξης του οικομουσείου

Το Δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων θα πρέπει να λειτουργήσει ως εργαστήριο ανάδειξης του μεσογειακού και του νησιωτικού χαρακτήρα των οικοσυστημάτων και των τοπίων, αλλά και γενικότερα ως εργαστήριο προστασίας, διαχείρισης και σχεδιασμού του τοπίου. Το μεσογειακό τοπίο αποτελεί ένα ξεχωριστό τύπο τοπίου που χαρακτηρίζεται από «εξανθρωπισμένη» θάλασσα ανάμεσα σε γη, βουνά δίπλα στη θάλασσα, λόφους, πλατιά οροπέδια και λίγες πεδιάδες, από θαλασσινό κλίμα («μεσογειακό κλίμα») (Βώκου, 2005). Είναι προϊόν πολιτισμικής κληρονομιάς λόγω αντικατάστασης δασωμένων εκτάσεων με καλλιέργειες ελιάς, αμπέλου και σιτηρών, λόγω ύπαρξης αναβαθμίδων, μετακινούμενης βοσκής αιγοπροβάτων, κλπ. Με άλλα λόγια, αποτελεί προϊόν αντίληψης, ιδιοσυγκρασίας, κοινωνικής οργάνωσης και δραστηριότητας του μεσογειακού ανθρώπου (Βώκου, 2005:138-144).

Η γεωργία και η κτηνοτροφία συμβιώνοντας με τα τοπικά οικοσυστήματα παρήγαγε τα ιδιαίτερα τοπία της Κρήτης και της Κύπρου. Η νησιωτικότητα, που συνεπάγονταν απομόνωση και δύσκολες συνθήκες επιβίωσης, διαδραμάτισε βασικό ρόλο στη διαμόρφωση της τοπικής ιστορίας και γεωγραφίας (Sofoulis & Dalakou, 1992, Mendoni, 1998). Τα χαρακτηριστικά του νησιωτικού τοπίου που θα μπορούσαν να αναδειχτούν είναι: α) η βιοφυσική ποικιλία, β) οι γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, οι τεκτονικές μορφές και διαδικασίες, τα καρστικά φαινόμενα και γ) η νησιωτική γεωγραφία που σε συνδυασμό με την τοποθεσία ανέδειξε την θάλασσα ως χώρο επικοινωνίας, εμπορίου και διαπολιτισμικής ανταλλαγής.

Το νησιωτικό τοπίο της Κρήτης και της Κύπρου μπορεί να κατανοηθεί με διαφορετικούς τρόπους από διαφορετικές ομάδες πληθυσμού: ντόπιους, τουρίστες, επισκέπτες, μαθητές, ερευνητές, καλλιτέχνες, κ.α. (το «ανήκειν» μπορεί να φορά περισσότερες από μια ομάδες). Η σύνθεση αυτών των διαφορετικών προσεγγίσεων και προσλαμβανουσών, οι τρόποι σκέψης και βιωματικής δράσης που πηγάζουν από το νησιωτικό τοπίο, θα οδηγήσουν στην περαιτέρω ανάδειξη των διαστάσεων, των σχέσεων, των λειτουργιών, των συμβολισμών και των αξιών του.

Το οικομουσείο βασίζεται στον τόπο και ιδιαίτερα στην πληρέστερη και βαθύτερη έκφραση του στο τοπίο. Συνεπώς μπορεί να συμβάλλει στην προστασία, στη διαχείριση και στο σχεδιασμό του τοπίου μιας περιοχής (Zapletal, 2012, Maggi, 2002) και συγκεκριμένα στη διασύνδεση γεωλογικών, οικολογικών, κοινωνικο-οικονομικών, εθνογραφικών, αρχαιολογικών, αισθητικών, συμβολικών και άλλων υλικών και άυλων διαστάσεων και χαρακτηριστικών ενός τόπου όπως αυτά εκφράζονται, αποτυπώνονται, βιώνονται, ερμηνεύονται, κατανοούνται και εξελίσσονται μέσα από τα τοπία του (Pavlis 2017). Αυτό σημαίνει ότι μπορεί «να αυξήσει την ευαισθητοποίηση μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών, των ιδιωτικών οργανισμών, και των δημοσίων αρχών σχετικά με την αξία των τοπίων, το ρόλο τους

και τις μεταβολές σε αυτά» και «να ορίσει τους στόχους ποιότητας τοπίων» όπως αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο (άρθρο 6). Οι στόχοι της προσέγγισης του οικομουσείου συνάδουν με αυτούς της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο, δεδομένου ότι τα οικομουσεία συντηρούν και προάγουν το πολιτισμικό τοπίο και την ανάγκη ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης των πολιτών γύρω από την έννοια του τοπίου (Davis, 2011). Μέσω της έννοιας του τοπίου, ως γεωγραφικής μονάδας ανάλυσης του χώρου/τόπου, μπορούν να προσδιοριστούν, να αναλυθούν, να αποτιμηθούν και να ενεργοποιηθούν οι ιδιότυποι πόροι και το εδαφικό δυναμικό του τόπου και να σχεδιαστεί η εδαφική ανάπτυξη. Τα τοπία ως χώροι ζωής είναι «οι τόποι που διασφαλίζουν την αποτύπωση των παραδοσιακών χρήσεων της γης, συντηρούν το φυσικό περιβάλλον, διατηρούν τα ιστορικά ορόσημα και αφηγούνται ιστορίες του παρελθόντος» (Davis, 2011, Barrett & Taylor, 2007).

Επομένως, το Δίκτυο μπορεί να αναλάβει να επεξεργασθεί και συντονίσει μια ολοκληρωμένη προσπάθεια διαμόρφωσης ενός πλαισίου προδιαγραφών το οποίο να προσανατολίζει τις δραστηριότητες των δύο οικομουσείων προς μια καινοτομική προσέγγιση του τοπίου. Αυτή η προσέγγιση θα πρέπει να δείχνει στην πράξη ότι το ζητούμενο από τον άνθρωπο για την προστασία, τη διαχείριση και το σχεδιασμό του τοπίου, δεν πρέπει να είναι ένα τοπίο-βιτρίνα, ή ένα τοπίο-μουσείο, αλλά να ενσαρκώνει μια πιο ισόρροπη σχέση μεταξύ ανθρώπου και χώρου (Lowenthal, 1991). Αυτή η σχέση θα συμπεριλαμβάνει περισσότερες πολιτισμικές, κοινωνικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές και πολιτικές πτυχές της σύγχρονης ζωής: ένα πολυ-λειτουργικό, πολυδιάστατο και πολυσήμαντο τοπίο που διαμορφώνεται «από» και «για» το σύγχρονο άνθρωπο, ο οποίος θα έχει γνώση των δεδομένων, των επιλογών και θα λαμβάνει (στην πράξη) μέρος στις αποφάσεις που αφορούν το χώρο της ζωής του, διαμορφώνοντας τις γεωγραφίες του (Terkenli, 2006). Επιπλέον, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι το τοπίο αποτελεί την πηγή μιας σειράς πολύτιμων εδαφικών πόρων και μπορεί να αποτελέσει τη βάση ή το μέσο κατασκευής ιδιότυπων προϊόντων και υπηρεσιών. Κάτι τέτοιο, μπορεί να επιτευχθεί μέσω του οικομουσείου αλλά και να αποτελέσει στοιχείο επικοινωνίας με τους επισκέπτες.

Δράσεις για τα Οικομουσεία:

Για την ανάδειξη του μεσογειακού και νησιωτικού χαρακτήρα των τοπίων των ευρύτερων περιοχών που χωροθετούνται τα Οικομουσεία του δικτύου, προτείνονται επαφές – συνεργασίες με φορείς που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην κατεύθυνση αυτή. Ειδικότερα, προτείνεται επαφή – συνεργασία με το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, το Γεωπάρκο Σητείας και τις περιοχές UNESCO της Κρήτης (μέσω του φορέα διαχείρισής τους) για τη διοργάνωση δράσεων, εργαστηρίων, εκδηλώσεων εν γένει οι οποίες θα αναδεικνύουν και θα προβάλλουν συνολικά, το μεσογειακό και νησιωτικό χαρακτήρα των οικοσυστημάτων και των τοπίων Από την πλευρά του Οικομουσείου της Μαραθάσας, αντίστοιχη συνεργασία μπορεί να αναζητηθεί με το Γεωπάρκο του Τροόδους.

Τα Οικομουεία απαντώνται στις περιοχές όπου έχουν διαμορφωθεί και αναπτυχθεί Γεωπάρακο. Συστήνεται η σύνδεση των Οικομουσειών με τα Παγκόσμια Γεωπάρακα της UNESCO των περιοχών της Σητείας και της Τρόοδου σε Ελλάδα και Κύπρο αντίστοιχα για τη διευκόλυνση της προβολής τους καθώς και την ένταξή τους ως φορέας στην τοπική στρατηγική ανάπτυξης.

7.2. Σύνδεση Ανοικτών Οικομουσειών και ιδιότυπων πόρων: το παράδειγμα της μεσογειακής διατροφής

Η Μεσογειακή Διατροφή, εγγεγραμμένη στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας και στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της UNESCO απαρτίζεται από ένα σύνολο πρακτικών και παραδόσεων, γνώσεων και δεξιοτήτων που ξεκινούν από τη μεσογειακή γη και καταλήγουν στο τραπέζι.

Η (επανα)κατασκευή των πόρων ενός τόπου απαιτεί συλλογική ικανότητα μετατροπής τους από κοινότυπους (generic) σε ιδιότυπους (specific) (Colletis & Pecquer, 1995). Κοινότυποι πόροι (που δύνανται να μεταμορφωθούν σε ιδιότυπους) μπορεί να είναι τρόφιμα και ποτά, ντόπιες ποικιλίες φυτών (π.χ. αρωματικών), βοτάνων και αυτόχθονες φυλές ζώων, χειροτεχνήματα, αγορές παραγωγών, υπηρεσίες εναλλακτικού τουρισμού, κ.ο.κ. Οι ιδιότυποι πόροι συνδέουν προϊόντα, τοπία, κτίσματα, ταυτότητες, σχέσεις, τεχνογνωσία, εμπειρίες, κλπ., που προέρχονται τόσο από το παρελθόν όσο και από το παρόν και διαμορφώνουν το χαρακτήρα και την ίδια την υπόσταση μιας εδαφικής οντότητας και δημιουργούν προϋποθέσεις βιώσιμης ανάπτυξης. Επομένως, ένας επιτυχημένος συνδυασμός ιδιότυπων πόρων θα μπορούσε να αποτελεί ένα αντιπροσωπευτικό κομμάτι της ίδιας της νοημοσύνης και της μοναδικής φυσιογνωμίας ενός «τόπου». Για παράδειγμα, σήμερα τα τοπικοποιημένα αγροδιατροφικά συστήματα (Systeme Agroalimentaire Localise – SYAL) αναδεικνύουν το τρόφιμο ως πολιτισμικό κεφάλαιο και συμβολική αξία, το συνδέουν με διατροφικές ταυτότητες και καινοτόμες παραγωγικές τεχνικές και με ποιότητες που δεν μπορούν να αναπαραχθούν «αλλού» (Ανθοπούλου 2013α, «ισχυρή, μοναδική και μη αναπαράξιμη σχέση με τον τόπο προέλευσης», Belletti και Marescotti 2013:127). Οι ιδιότυποι πόροι δεν υπάρχουν ανεξάρτητα των συνθηκών που δημιουργήθηκαν, δεν μπορούν να κατασκευαστούν από εξωτερικούς δρώντες ούτε να μεταβιβαστούν «αλλού», καθώς αποτελούν το προϊόν μιας συγκεκριμένης συλλογικότητας, σε δεδομένο τόπο και χρόνο, παραγόμενο υπό συγκεκριμένες συνθήκες, συνέργειες και διαδικασίες (Γούσιος, 2013, Pecquer, 2013, Torre κ.α., 2006, Joffre και Koenig, 1992, Ostrom, 2002). Εκεί έγκειται το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα και η μοναδική τους αξία.

Η μεσογειακή διατροφή θα μπορούσε να αποτελέσει έναν ιδιότυπο πόρο του Δικτύου των Οικομουσειών. Είναι όρος που επινοήθηκε από τον φυσιολόγο Ancel

Keys (1904-2004) για να περιγράψει το πρότυπο διατροφής, το οποίο ακολουθούσαν οι λαοί των μεσογειακών χωρών που συμπεριλαμβάνονταν στη Μελέτη των Επτά Χωρών. Στη Διεθνή Διάσκεψη για τις Μεσογειακές Διατροφές το 1993 αποφασίστηκε τι θα θεωρείται υγιεινή, παραδοσιακή Μεσογειακή διατροφή και το 1995 μια ομάδα επιστημόνων του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ δημιούργησε την Πυραμίδα της Μεσογειακής Διατροφής (Mantzoros, 2009). Είναι κατά κύριο λόγο μια διατροφή που περιέχει συχνή κατανάλωση οσπρίων, λαχανικών, φρούτων, δημητριακών και ελαιόλαδου, μέτρια προς υψηλή κατανάλωση ψαριών, μέτρια κατανάλωση γαλακτοκομικών προϊόντων και κρασιού και τέλος χαμηλή κατανάλωση ζωικού κρέατος. Σήμερα, η Μεσογειακή Διατροφή αναγνωρίζεται ως Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ανθρωπότητας της UNESCO που περιλαμβάνει γεωργικά και αλιευτικά προϊόντα, μεθόδους παραγωγής και προετοιμασίας, αλλά και σύμβολα, αξίες, κουλτούρα εορτής⁵, αίσθηση του «ανήκειν» και την ίδια την έννοια του «κοινωνείν» στις διάφορες μορφές του. Η παγκόσμια ζήτηση για ελαιόλαδο βασίζεται στη μεσογειακή διατροφή.

Προτάσεις

Δεδομένης της θεματικής των ανοικτών Οικομουσείων του δικτύου (ελιά και αγροδιατροφικά προϊόντα – μεταξύ άλλων-) συστήνεται επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων – ιδεών για σύναψη συνεργασίας με το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο και ειδικότερα με το τμήμα Διατροφής και Διαιτολογίας που εδρεύει στη Σητεία. Έμφαση μπορεί να δοθεί στην ελιά σε σχέση ειδικά με το Οικομουσείο της Σητείας αλλά και γενικότερα στα τοπικά αγροδιατροφικά προϊόντα που συνιστούν – μεταξύ άλλων- θεματική του Οικομουσείου της Μαραθάσας. Στη βάση αυτή, θα μπορούσαν να διοργανώνονται ενημερωτικές εκδηλώσεις, δράσεις και ξεναγήσεις, εντός των ορίων των Οικομουσείων του δικτύου. Το βασικό ζητούμενο της σύνδεσης των Οικομουσείων με τη διατροφή είναι η ανάδειξη δεσμών μεταξύ παραγωγής και μεταποίησης και η ανάδειξη οριζόντιων δεσμών με τοπικά προϊόντα (π.χ. κεράσι γλυκό κερασιού και πρωινό) αλλά και κάθετων δεσμών με το χώρο (τοπική ποικιλία που παράγεται σε συγκεκριμένο γαιότοπο).

7.3. Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης

Για όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που προτείνουν τα Οικομουσεία θα πρέπει να υπάρξει εγγύηση των δεσμών τους με τις περιοχές τους καθώς επίσης, της ποιότητας, της αυθεντικότητας και της ιδιοτυπίας τους. Για αυτού του είδους τις εγγυήσεις το Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου του ΤΜΧΠΠΑ έχει σχεδιάσει και αναπτύξει ένα συμμετοχικό σύστημα εγγύησης. Το Σύστημα αυτό θεμελιώνει τις εγγυήσεις συνδυάζοντας αφενός τις αναλύσεις και τεκμηριώσεις διαφόρων αναγνωρισμένων

⁵ «Το αγροτικό πεδίο είναι ο κατεξοχήν κοινωνικός χώρος ανάδυσης της εορτής» (Κοβάνη, 2005: 65)

δημόσιων εργαστηρίων καθώς και πρωτοκόλλων νέων τεχνολογιών σχετικών με την πληροφόρηση και την επικοινωνία αφετέρου δε, με την συμμετοχή των διαφόρων συλλογικοτήτων αλλά και της τοπικής αυτοδιοίκησης της κάθε περιοχής.

Το Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης (ΣυΣυΕ) απαντά κυρίως στο πρόβλημα της έλλειψης διαδικασιών ποιότητας οι οποίες συμβάλλουν στην αναγνώριση της αυθεντικότητας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε περιοχής. Το ΣυΣυΕ ξεπερνά τον θεσμό των δημόσιων σχετικών Label και σημάτων τα οποία παγιώνουν μια «διαδικασία ποιότητας» η οποία αναφέρεται στην παραγωγή και εμπορία ενός προϊόντος. Η απόκτηση ενός τέτοιου επίσημου σήματος ταυτοποίησης της ποιότητας και της προέλευσης (Σήμα Οικομουσείου, ΠΟΠ, ΠΓΕ) επιβάλλει ότι οι προδιαγραφές θα επεξεργασθούν μέσω διαβούλευσης με το δημόσιο τομέα.

Στην περίπτωση ενός ΣυΣυΕ για τα προϊόντα και υπηρεσίες των Οικομουσείων, αυτό θα πρέπει να αναδεικνύει και να εγγυάται ταυτόχρονα τις ιδιοτυπίες των πόρων αλλά και τον σεβασμό τους κατά τη διαδικασία της ανάδειξης-ενεργοποίησής τους. Με βάση ένα τέτοιο στόχο, οι τοπικοί δρώντες θα πρέπει να διαμορφώσουν τις δικές τους προδιαγραφές και κανόνες επινοώντας δικά τους μέσα και χρησιμοποιώντας σύγχρονα εργαλεία για να δημιουργήσουν και να προτείνουν ένα ΣυΣυΕ (Smith, 2010), της ποιότητας και της ταυτότητας των προσφορών τους στην αγορά.

Το ΣυΣυΕ μπορεί επίσης να συμπεριλάβει την εγγύηση για:

- α) τη χρήση των τοπικών πόρων ανάλογα με τη φύση και φέρουσα ικανότητα του κάθε πόρου και των συστατικών του ώστε αυτά να χρησιμοποιηθούν στο χρόνο και στο χώρο χωρίς κίνδυνο να υποβαθμισθούν (πχ η γνώση και τεχνογνωσία παρασκευής προϊόντων, η κεντρική γιορτή, το μάζεμα των καρπών κτλ),
- β) την αυθεντικότητα της ιδιοτυπίας των πόρων και της προσφερόμενης εμπειρίας,
- γ) τις σχέσεις μεταξύ πρακτικών, ποιότητας προϊόντων και περιβάλλοντος;
- δ) της διακυβέρνησης των διαδικασιών ποιότητας και της άρθρωσής τους με την ανάπτυξη της περιοχής.

Δράσεις για το δίκτυο

Σ' αυτό το πλαίσιο ο ρόλος του δικτύου είναι :

- ⇒ να ενημερώσει και να ευαισθητοποιήσει τους τοπικούς δρώντες για την ύπαρξη, τη λειτουργία και τα αποτελέσματα αυτού του συστήματος,
- ⇒ να εντοπίσει τα αγαθά και τις υπηρεσίες τα οποία θα αποτελέσουν αντικείμενο εφαρμογής του Συμμετοχικού Συστήματος Εγγύησης εστιάζοντας σε κοινές δράσεις

- ⇒ να οργανώσει τις τοπικές ομάδες σχεδιασμού και εφαρμογής μέσω της συνεργασίας με τα σχετικά ερευνητικά κέντρα (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και Κρήτης, ΤΕΠΑΚ)
- ⇒ να συμβάλλει στην εφαρμογή του Συμμετοχικού Συστήματος Εγγύησης

Το δίκτυο θα χρησιμοποιήσει την επικοινωνιακή προβολή (site, βίντεο, φωτογραφίες κτλ) για την προβολή των χαρακτηριστικών και των διαδικασιών ποιότητας (τοπία, ελαιώνες, κερασώνες), αναφορά στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των τόπων, κτλ.

7.4. Δημιουργία καλαθιού προϊόντων

Η έννοια του καλαθιού προϊόντων συνδέεται με την προσπάθεια αξιοποιώντας την συμπληρωματικότητα διαφόρων υφιστάμενων ιδιότυπων τοπικών προϊόντων, να μεταφερθεί η ιδιοτυπία τους στην κλίμακα πλέον της εδαφικής περιοχής. Αυτή η προσπάθεια αποσκοπεί στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας της περιοχής και στην ενίσχυση της διακριτικότητάς της δημιουργώντας τελικά μια «πρόσοδο» της ίδιας της περιοχής. Συχνά εντοπίζεται ωστόσο, μια σύγχυση γύρω από το καλάθι προϊόντων ενός τόπου στο βαθμό που αυτό ερμηνεύεται ως μια απλή συλλογή και προώθηση των καλύτερων και πιο φημισμένων προϊόντων μιας περιοχής. Στην πραγματικότητα **η έννοια του καλαθιού προϊόντων είναι πιο σύνθετη και εκφράζει μια στενή και συντονισμένη σχέση με την ίδια την εδαφική περιοχή και τους πόρους της**. Για να σχεδιασθεί επομένως μια ολοκληρωμένη δράση γύρω από τη δημιουργία του καλαθιού των προϊόντων θα πρέπει να διερευνηθούν, εντοπισθούν και αναδειχθούν οι δεσμοί των προϊόντων και των υπηρεσιών με τον συγκεκριμένο τόπο ο οποίος κατέχει τους πόρους από τους οποίους αυτά τα αγαθά και οι υπηρεσίες θα προσφερθούν στην αγορά. Οι δεσμοί αυτοί αφορούν την παράδοση αλλά και τις σημερινές πρακτικές, γνώσεις και τεχνογνωσίες, την εμπλοκή δρώντων και φορέων στη δημιουργία τους αλλά και την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος στο εσωτερικό του οποίου αυτά παράγονται και λειτουργούν. Το καλάθι μπορεί να περιέχει:

- Προϊόντα για αγορές εκτός περιοχής (προϊόντα με βάση την ελιά, κεράσια, μήλα, υφαντουργικά, βότανα, αρωματικά, ξυλογλυπτική, CD τοπικής μουσικής, παραδοσιακές φορεσιές)
- Αγαθά και υπηρεσίες προσφερόμενα στην τοπική αγορά: τα παραπάνω σε συνδυασμό με την υποδοχή επισκεπτών και τη συμμετοχή τους σε απόκτηση εμπειριών γύρω από τις πρακτικές και τις εκφράσεις της τοπικής κληρονομιάς.

Το καλάθι μπορεί επομένως, να περιέχει μια πρόταση οργανωμένης διαμονής στο Οικομουσείο, η οποία να συνδυάζει δημιουργικότητα μέσα από συμμετοχή σε δράσεις σχετικές με το φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα, γαστρονομία και αγορά των βασικών

τυπικών προϊόντων της περιοχής κατά την αναχώρηση. Την όλη προσπάθεια και δράση θα αναλάβουν οι επιχειρησιακές ομάδες που θα ενταχθούν στη δράση αυτή και τις οποίες θα συντονίσει η δομή διακυβέρνησης.

7.5. Καλλιτεχνικές Διαμονές

Ένα καλλιτεχνικό πρόγραμμα διαμονής είναι ένα εξειδικευμένο πρόγραμμα που προσφέρει στους καλλιτέχνες αφιερωμένο χρόνο και χώρο για να επικεντρωθούν στις δημιουργικές τους προσπάθειες. Αυτά τα προγράμματα, που φιλοξενούνται από διάφορα ιδρύματα ή οργανισμούς, μπορεί να λαμβάνουν χώρα σε στούντιο, πολιτιστικά κέντρα ή ακόμη και σε φυσικά περιβάλλοντα. Ο κύριος στόχος ενός προγράμματος διαμονής είναι να υποστηρίξει τους καλλιτέχνες στην ανάπτυξη του έργου τους παρέχοντας πόρους, όπως στούντιο και υλικά, και παράλληλα να προωθήσει τη συνεργασία και τη συμμετοχή στην τοπική κοινότητα. Οι καλλιτέχνες επωφελούνται από αδιάκοπες περιόδους συγκεντρωμένης εργασίας, έκθεσης μέσω εκθέσεων ή δημόσιων εκδηλώσεων και τη δυνατότητα να συνδεθούν με ένα δίκτυο συναδέλφων. Οι διαμονές μπορούν να ποικίλουν ως προς τη διάρκεια, τη δομή και τη θεματική εστία, προσαρμόζονται στις διάφορες ανάγκες και προτιμήσεις των καλλιτεχνών σε διάφορους τομείς, όπως οι εικαστικές τέχνες, η λογοτεχνία και οι παραστατικές τέχνες. Συνολικά, οι καλλιτεχνικές διαμονές διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην προώθηση της καλλιτεχνικής ανάπτυξης, της πειραματικότητας και της πολιτιστικής ανταλλαγής εντός της δημιουργικής κοινότητας

7.6. Συμμετοχή σε μεσογειακά, ευρωπαϊκά και διεθνή Δίκτυα Ανοικτών Οικομουσείων

Ήδη κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού και της εφαρμογής του παρόντος προγράμματος, αφενός παρατηρήθηκε η πύκνωση πρωτοβουλιών για δικτύωση των οικομουσείων της Ε.Ε., αφετέρου, η επιστημονική ομάδα του ΠΘ ήρθε σε επαφή με μεμονωμένα οικομουσεία αλλά και δίκτυα. Από τις πληροφορίες και τις εμπειρίες που αποκομίστηκαν παράλληλα, με την αξιοποίηση μιας βιβλιογραφίας η οποία συνεχώς εμπλουτίζεται, διαμορφώνεται η διαπίστωση ότι η συμμετοχή σε άλλα δίκτυα εθνικού και διεθνούς χαρακτήρα θα:

- Προσφέρει καλύτερη και πιο διευρυμένη πληροφόρηση αναφορικά με τη λειτουργία των δικτύων των Οικομουσείων
- Διευκολύνει την ανταλλαγή εμπειριών, απόψεων και λύσεων, βοηθώντας στη συγκρότηση μίας πιο ολοκληρωμένης και συνολικής προσέγγισης θεμάτων

- Διευκολύνει τη διάδοση καλών πρακτικών
- Εξασφαλίζει τον πολλαπλασιασμό των θετικών δράσεων και τη διάχυση των αποτελεσμάτων λειτουργίας του δικτύου
- Εξασφαλίζει σταθερό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των συνεργαζόμενων Οικομουσείων των δικτύων
- Προωθήσει αποτελεσματικότερα την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των τοπικών κοινωνιών στις οποίες δραστηριοποιούνται τα Οικομουσεία
- Δημιουργήσει ευκαιρίες ανταλλαγής γνώσεων και τεχνογνωσίας

Για τη διερεύνηση συμμετοχής σε μεσογειακά, ευρωπαϊκά και διεθνή δίκτυα Οικομουσείων, προτείνεται καταρχάς η αναζήτηση στο διαδίκτυο, η αποτύπωση και η κατάρτιση λίστας που θα περιλαμβάνει τα δίκτυα αυτά με πληροφορίες – εφόσον υπάρχουν – που αφορούν στον τόπο και τον τρόπο λειτουργίας τους.

Κατόπιν, σε δεύτερη φάση, θα αναζητηθεί ο τρόπος συμμετοχής σε αυτά. Προτείνεται, για το σκοπό αυτό, ο σχεδιασμός και η δημιουργία ενημερωτικού εντύπου που θα αφορά στο δίκτυο, τον τρόπο λειτουργίας, τα μέλη του και πληροφορίες σχετικά με αυτά υπό τη μορφή ενός σύντομου προφίλ, η οποία θα αποστέλλεται για τη συμμετοχή σε δίκτυα αλλά και κάθε είδους εν δυνάμει συνεργάτες του δικτύου.

7.7. Αξιοποίηση υπάρχουσας εμπειρία άλλων Δικτύων Ανοικτών Οικομουσείων

Για την αξιοποίηση της εμπειρίας από άλλα Δίκτυα Ανοικτών Οικομουσείων προτείνεται αρχικά, να χρησιμοποιηθεί η αναζήτηση καλών πρακτικών από τα δίκτυα Οικομουσείων που θα καταγραφούν στο πλαίσιο της διερεύνησης συμμετοχής σε αυτά. Ενδεικτικά και όχι περιοριστικά, καταγράφονται τα παρακάτω Δίκτυα Οικομουσείων:

- **Trentino ecomuseums (Ιταλία)** – Ενώνει 8 Οικομουσεία στην Επαρχία του Τρέντο και έχουν ενεργή παρουσία σε αυτήν. Το δίκτυο προσβλέπει στο να αποτελέσει όργανο συζήτησης, ανταλλαγής εμπειριών και αμοιβαίας υποστήριξης για τα Οικομουσεία που εντάσσονται σε αυτό, στην πορεία ανάπτυξης και δραστηριοποίησής τους.

- ➔ **Ecomuseums network in Lombardy (Ιταλία – Λομβαρδία)** – συστάθηκε το 2008 με στόχο τη βελτίωση των γνώσεων των μελών των Οικομουσείων, την ενθάρρυνση της συνεργασίας, της αλληλεπίδρασης και της διαρκούς επαφής μεταξύ τους και της ανάπτυξης και εφαρμογής κοινών πρωτοβουλιών προς εφαρμογή.

- ➔ **Drops – World platforms for Ecomuseums and Community Museums** – η δικτύωση πραγματοποιείται μέσω πλατφόρμας που συνδέει όλα τα εθνικά και άλλων χωρών Οικομουσεία και τα Κοινοτικά μουσεία και τα δίκτυα τους, τα υφιστάμενα αλλά και αυτά που πρόκειται να δημιουργηθούν, καθώς και ΜΚΟ σχετικές με την πολιτιστική κληρονομιά, σε ένα ψηφιακό, διαδραστικό χώρο.

- ➔ **European Ecomuseums Online Network** – δίκτυο που δημιουργήθηκε από το Πρόγραμμα Erasmus+ και συνδέει εταίρους και Οικομουσεία στην Ιταλία, την Πολωνία, την Πορτογαλία και την Ισπανία.

Σε δεύτερη φάση και στην περίπτωση όπου δεν υπάρχουν διαθέσιμες και προσβάσιμες οι πληροφορίες που αφορούν ειδικότερα, τις δράσεις/ καλές πρακτικές των δικτύων που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν – υιοθετηθούν στην περίπτωση των Οικομουσείων Σητείας και Μαραθάσας, προτείνεται η επικοινωνία με τους εκπροσώπους – διαχειριστές των δικτύων προκειμένου μέσω της άμεσης επικοινωνίας, να ληφθούν οι απαραίτητες πληροφορίες.

Εφόσον συγκεντρωθούν οι απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν σε καλές πρακτικές και δράσεις των δικτύων, θα καταγραφούν σε αρχείο τύπου xls. που θα περιέχει στήλες με πληροφορίες αναφορικά με: το όνομα του δικτύου, την περιοχή δραστηριοποίησής του, τους σκοπούς δημιουργίας του, τις καλές πρακτικές που εφάρμοσαν στην περιοχή τους.

Αναλυτική καταγραφή Οικομουσείων και πρακτικών τους έχει ήδη εκπονηθεί στο πλαίσιο του Business Plan για το Ανοικτό Οικομουσείο της Σητείας και της Μαραθάσας Λεμεσού, και περισσότερο κριτική θεώρηση αυτών γίνεται στο Σχέδιο Βιωσιμότητας της περιοχής.

Αξιοποίηση Ψηφιακών εργαλείων

8 Αξιοποίηση και αναγωγή ψηφιακών εργαλείων σε γέφυρες προβολής, επικοινωνίας και δικτύωσης των δύο τοπικών Ανοικτών Οικομουσείων

Προκειμένου να προβληθεί ολοκληρωμένα το Δίκτυο των Ανοικτών Οικομουσείων προτείνεται η κατάρτιση ενός **πλάνου προβολής – επικοινωνίας** το οποίο θα αξιοποιεί στο έπακρον – μεταξύ άλλων – και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία που κρίνονται καταλληλότερα για το σκοπό αυτό.

Παράλληλα με την εκπόνηση του πλάνου προβολής – επικοινωνίας, συστήνεται ο **σχεδιασμός λογοτύπου του δικτύου** το οποίο θα εφαρμόζεται και θα επαναλαμβάνεται σε κάθε προωθητική ενέργεια που θα αφορά στο δίκτυο. Η ύπαρξη του λογοτύπου κρίνεται σκόπιμη δεδομένου ότι θα εξασφαλίζει την ενίσχυση του μηνύματος που στοχεύεται να διαχυθεί κατά περίπτωση και θα αφορά στο δίκτυο των Οικομουσείων. Προτείνεται να είναι απλό στη σχεδίαση, σαφές και εύκολα αναγνωρίσιμο από το κοινό και να διαθέτει κάτι ξεχωριστό που να το διακρίνει.

Κατόπιν της ολοκλήρωσης του Φωτογραφικού Λευκώματος των δυο Οικομουσείων, και με την εισαγωγή μιας νέας εικαστικής προσέγγισης που ακολουθήθηκε και στο σύνολο του Υλικού Προβολής της Τελικής Εκδήλωσης Ενημέρωσης, Παρουσίασης και Διάχυσης των αποτελεσμάτων του έργου, στη Σητεία, έχει ήδη θεμελιωθεί βάση σχεδιασμού- αν όχι πλήρες γραφιστικό πρότυπο- για το νέο λογότυπο του Δικτύου.

Αναφορικά με το πλάνο προβολής – επικοινωνίας, αυτό προτείνεται να περιλαμβάνει τα κάτωθι:

- ➔ Τη δημιουργία νέας, κοινής (για τα δύο Οικομουσεία) ιστοσελίδας Σε αυτή την ιστοσελίδα καλό θα είναι να περιγράφεται ξεκάθαρα: (Όραμα Δικτύου, Αποστολή, Σκοπός) δεδομένου ότι οι ιστοσελίδες αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της διαδικτυακής στρατηγικής επικοινωνίας που σκοπό έχουν την ενημέρωση του κοινού στο οποίο στοχεύουν, με όσο το δυνατόν περισσότερες και χρήσιμες πληροφορίες. Για την εξοικονόμηση πόρων, βάση αποτελεί η ιστοσελίδα <https://eco-muse.eu/> εφόσον δύναται να διατηρηθεί το όνομα ιστοχώρου και η ιστοφιλοξενίας της.
- ➔ Το «άνοιγμα» λογαριασμών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ειδικότερα στο Facebook, το Instagram και το Tik Tok καθώς και τη δημιουργία του αντίστοιχου περιεχομένου (content) το οποίο θα διαφοροποιείται σε κάθε μέσο με σκοπό την επίτευξη μεγαλύτερης επιδραστικότητας και απήχησης στο κοινό.
- ➔ Το σχεδιασμό και τη δημιουργία νέου προωθητικού υλικού που θα αφορά στα Οικομουσεία του δικτύου, ήτοι τη δημιουργία ενημερωτικού φυλλαδίου που θα διατίθεται σε έντυπη και ψηφιακή μορφή (στην κοινή

ιστοσελίδα), την πρόβλεψη για το σχεδιασμό αφίσας (για τις περιπτώσεις διοργάνωσης εκδηλώσεων στα Οικομουσεία) και το σχεδιασμό και τη δημιουργία roll up banners (για τον ίδιο σκοπό).

- ➔ Την πρόβλεψη σύνταξης και αποστολής ενημερωτικών δελτίων (newsletters) σε εγγεγραμμένα μέλη – φίλους του δικτύου των Οικομουσείων που θα περιλαμβάνουν ενημερώσεις - νέα που θα αφορούν στο δίκτυο, τη διοργάνωση επικείμενων εκδηλώσεων, κλπ.
- ➔ Την πρόβλεψη σύνταξης δελτίων τύπου (press releases) πριν και μετά τη διοργάνωση εκδηλώσεων κάθε είδους που θα αφορούν στα Οικομουσεία για την ενημέρωση του κοινού και τη διανομή τους στον ψηφιακό και έντυπο τύπο σε τοπικό – περιφερειακό επίπεδο.
- ➔ Τη συγγραφή και διάχυση άρθρων σχετικά με την επίδραση της λειτουργίας των Οικομουσείων και του δικτύου (ενδεικτικά) στην τοπική κοινωνία από ειδικούς επιστήμονες/ experts (π.χ. από τα μέλη του εταιρικού σχήματος της Πράξης).
- ➔ Τη δημιουργία νέου, περαιτέρω εξειδικευμένου ή στοχευμένου ανά Ομάδα Στόχο, ενημερωτικού βίντεο (παραγωγή και προβολή) που θα περιλαμβάνει εικόνες και πληροφορίες και από τα δύο Οικομουσεία, στα ελληνικά και τα αγγλικά με υπότιτλους και για τις δύο γλώσσες, πέρα από το παραχθέν στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενης Πράξης, Οπτικοακουστικό Υλικό Προβολής των περιοχών παρέμβασης (Ταινία Σητείας, Ταινία Μαραθάσας, Κοινό βίντεο-Trailer)
- ➔ Εκδηλώσεις, σεμινάρια, συνέδρια, εκθέσεις, ημέρες γνωριμίας σε συνεργασία με σχολεία. Οι εκδηλώσεις κάθε είδους, θα υποστηρίζονται και θα οργανώνονται από το φορέα αρωγό (Δήμος Σητείας) και το φορέα διαχείρισης (ΟΑΣ) κατόπιν εύρεσης χορηγιών, καθώς και από τους εθελοντές της τοπικής κυρίως κοινωνίας, που ενδιαφέρονται να συμβάλλουν από την πλευρά τους στη λειτουργία των Οικομουσείων.
- ➔ Την τοποθέτηση του Φωτογραφικού Λευκώματος Eco.Muse σε επιλεγμένα σημεία προβολής-βιβλιοθήκες φυσικές και ηλεκτρονικές και την απόδοσή του, σχεδιασμό και παραγωγή και στην αγγλική ή/και σε άλλες επιθυμητές γλώσσες

Επιπρόσθετα, και βάσει του Παραδοτέου 5.1.3. «Δράσεις ενεργοποίησης και ένταξης τοπικών, κοινωνικών και επαγγελματικών φορέων για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων στα Οικομουσεία», στο πλάνο προβολής- επικοινωνίας προτείνεται να συμπεριληφθούν και οι ακόλουθες εκδηλώσεις που εντάσσονται στην κατηγορία «Δικτύωση- εξωστρέφεια»:

- Εξειδικευμένες εθνικές ή/και διεθνείς ημερίδες/συνέδρια για φορείς του πρωτογενή τομέα (ελαιοπαραγωγοί, μεταποιητές κ.λπ.)
- Συνεργασίες για συνδιοργάνωση κοινών εκδηλώσεων με ευρωπαϊκά έργα σχετικά με το αντικείμενο του Ανοικτού Οικομουσείου Σητείας, Μαραθάσας, με άλλα Οικομουσεία, με πανεπιστήμια και ιδρύματα εσωτερικού και εξωτερικού
- Εκθέσεις σχετικές με το αντικείμενο του Ανοικτού Οικομουσείου Σητείας και Μαραθάσας
- Εβδομάδα εθελοντών
- Συμμετοχή σε εκδηλώσεις φορέων/συλλόγων του Δήμου Σητείας και Μαραθάσας Λεμεσού
- Συμμετοχή σε εκδηλώσεις φορέων/συλλόγων σε άλλες περιοχές της χώρας
- Αδελφοποίηση Ανοικτού Οικομουσείου Σητείας, Μαραθάσας Λεμεσού με Ανοικτά Οικομουσεία παρόμοιας θεματολογίας σε άλλες χώρες

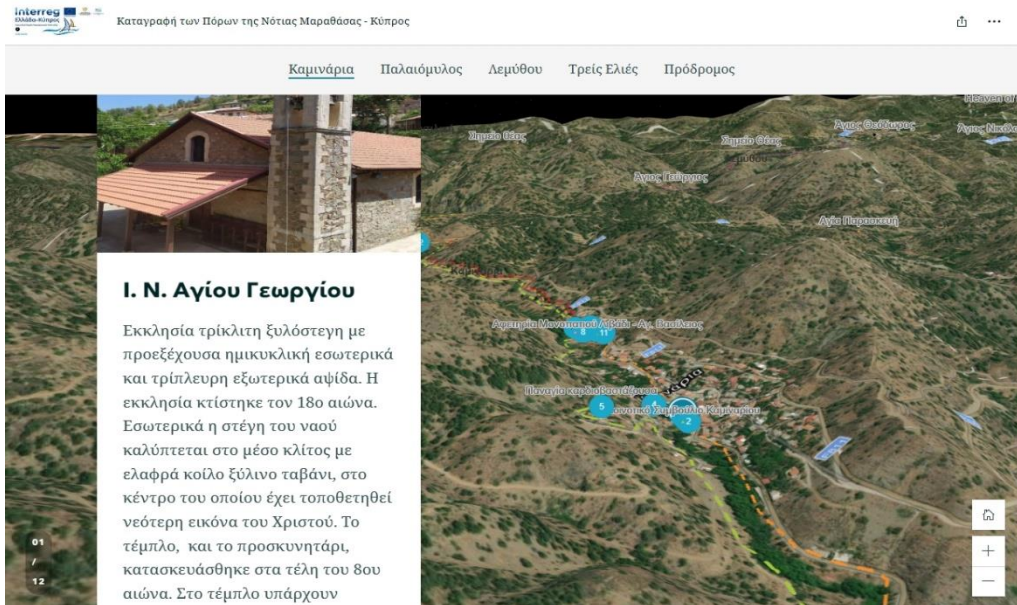
Ψηφιακά εργαλεία

Τα ψηφιακά εργαλεία έχουν μια σημαντική συμβολή ως γέφυρα προβολής, επικοινωνίας και δικτύωσης των δύο Οικομουσείων. Αναπτύσσουν μια νέα διάσταση επικοινωνίας με το κοινό, επιτρέποντας την πρόσβαση σε πληροφορίες και εκθέσεις από απόσταση λαμβάνοντας υπόψη το χώρο. Ωστόσο, αυτή η συνεισφορά τους προβάλλεται σε δύο πεδία:

- A) την εσωτερική κοινότητα όπου μπορεί με διάφορες αναπαραστάσεις, οπτικοποιήσεις και κινήσεις να αποτελέσουν αυτά τα εργαλεία ζωντανό εργαστήριο ανταλλαγής πληροφορίας αλλά και δημιουργικότητας για τους τοπικούς δρώντες.
- B) τον έξω κόσμο (εξωτερικοί ενδιαφερόμενοι) και αφορά την ανάπτυξη των επαφών με βάση τη δυνατότητα αυτών των εργαλείων να προσφέρουν σ' αυτούς εικόνες αλλά και συνθήκες και διαδικασίες ενεργούς συμμετοχής για την ανακάλυψη του χώρου και των δραστηριοτήτων της περιοχής. Το διατοπικό δίκτυο θα πρέπει να έχει ως στόχο να συμβάλλει στην :
 - ⇒ βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των δύο εταίρων, προτείνοντας συμβατούς εξοπλισμούς και λογισμικά,
 - ⇒ ανάπτυξη κοινών μεθοδολογιών για την εικονική εξερεύνηση των τοπίων
 - ⇒ περιγραφή βημάτων για την ενεργή συμμετοχή εξωτερικών ενδιαφερόμενων

Το πλάνο εφαρμογής των ψηφιακών εργαλείων για τη δικτύωση των δύο Οικομουσείων θα μπορούσε να περιλαμβάνει τις κάτωθι δράσεις:

- **Επένδυση σε εξοπλισμούς και λογισμικά** ώστε σε πρώτη φάση να εξασφαλισθεί η υψηλής απόδοσης διασύνδεση μεταξύ των δύο οικομουσείων. Αυτή η διασύνδεση θα πρέπει να απευθύνεται αφενός, σε ειδικές κλειστές συναντήσεις της διοίκησης και των δραστηριοτήτων των δυο οικομουσείων και αφετέρου, σε ανοιχτές συναντήσεις των κοινοτήτων και άλλων ενδιαφερόμενων ομάδων σε θέματα ειδικού ή γενικού ενδιαφέροντος.
- **Συντήρηση και λειτουργία των πλατφόρμων προβολής** ecomuseumcyprus.com και ecomuseumcrete.com οι οποίες δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του έργου Eco.Muse ώστε το δίκτυο Οικομουσείων να εξασφαλίζει τη διαρκή προβολή των αγαθών και λειτουργιών του
- **Εκπαίδευση-επιμόρφωση τεχνικών** για τη χρήση αυτής της ψηφιακής γέφυρας επικοινωνίας μεταξύ των δύο οικομουσείων. Σ' αυτή την προσπάθεια είναι δυνατόν να δημιουργηθεί και ομάδα εθελοντών εφόσον, η όλη δράση δεν απαιτεί πάντα μετακίνηση και λειτουργεί εξ' αποστάσεως.
- **Επένδυση για δημιουργία εικονοθήκης.** Λήψεις εικόνων με μεγαλύτερη ευκρίνεια αλλά και δυνατότητες περιήγησης (εσωτερικά και εξωτερικά) κτιρίων, μνημείων, φυσικής κληρονομιάς κτλ. Ψηφιοποίηση ειδικών αντικειμένων από την τοπική πανίδα και χλωρίδα και του περιβάλλοντος χώρου τους, εικόνες για προβολή διαφόρων κληρονομημένων λειτουργιών που έχουν αναπτύξει οι κάτοικοι της περιοχής διαχρονικά και τις έχουν εντάξει στην τοπική τους ταυτότητα (αναβαθμίδες – δόμες, παραγωγή μεταποιημένων προϊόντων όπως χαλούμι, σουτζιούκο κτλ)
- **Διαδραστικές Πλατφόρμες Επίσκεψης:** Οι διαδραστικοί χάρτες αποτύπωσης των φυσικών – πολιτιστικών πόρων που υπάρχουν ήδη αποτελεί μια καλή αρχή για τους επισκέπτες να εξερευνούν τους χώρους των οικομουσείων από απόσταση. Παράλληλα, η δημιουργία εικονικών περιηγήσεων ή χρήση 360° εικόνων – βίντεο σε περιοχές των οικομουσείων θα εξασφαλίσει την προβολή επικοινωνία με στόχο την ενημέρωση του κοινού με όσο το δυνατόν περισσότερες και χρήσιμες πληροφορίες. Στην εικόνα που ακολουθεί αποτυπώνεται, ένα παράδειγμα σε 3D-περιβάλλον, της δυνατότητας διαδραστικής περιήγησης των επισκεπτών στις περιοχές των οικομουσείων.

Εικόνα 1. Στιγμιότυπο από τη διαδραστική αποτύπωση των πόρων του οικομουσείου στην κοινότητα Καμιναριών

Στις δυνητικές ομάδες ενδιαφέροντος μπορούν να συμμετέχουν, μεμονωμένα άτομα, οικογένειες, μέλη συλλόγων, σχολικές τάξεις όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Το διατοπικό δίκτυο, μπορεί να αναλάβει τη διοργάνωση μικρών ομάδων επίβλεψης και συμμετοχής στη διοργάνωση ως εμψυχωτές με τη συμμετοχή και τοπικών δρώντων και κατοίκων.

- **Χρήση ψηφιακών εργαλείων για συμμετοχικές διαδικασίες εγγύησης των αγαθών και υπηρεσιών των οικομουσείων**

Χρήση 3D-διαδραστικών αναπαραστάσεων για την διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των μελών του δικτύου καθώς και για την ανάδειξη νέων πόρων και ένταξή τους στις θεματικές διαδρομές των δύο Οικομουσείων.

Παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης των περιοχών των δύο οικομουσείων και η καταγραφή επιπλέον πληροφοριών με την εξ-αποστάσεως συμμετοχή εμπλεκόμενων φορέων των περιοχών. Ανοικτές συναντήσεις θα περιλαμβάνουν τη συμμετοχή ειδικών επιστημόνων, εκπροσώπων των συμβουλίων των συλλόγων, μελών της διασποράς αλλά και μόνιμων κατοίκων του χωριού. Οι τριδιάστατοι διαδραστικοί χάρτες μπορούν να λειτουργήσουν ως υποβοηθητικό εργαλείο κατά τη διάρκεια αυτών των τηλεδιασκέψεων.

Στην παρακάτω εικόνα παρουσιάζεται ένα παράδειγμα υβριδικής συμμετοχικής διαδικασίας, δηλ, με φυσική παρουσία των κατοίκων αλλά και με τηλεδιάσκεψη, και τη χρήση 3D-διαδραστικών χαρτών, για τη διευκόλυνση του διαλόγου σε ζητήματα που σχετίζονταν με δράσεις προστασίας του φυσικού-πολιτιστικού περιβάλλοντος σε μια ορεινή κοινότητα. Κάτι αντίστοιχο μπορεί να γίνει στις δύο περιοχές των οικομουσείων. Οι κάτοικοι των περιοχών αυτών, οι εθελοντές και οι ενδιαφερόμενοι να χρησιμοποιούν τον 3D διαδραστικό χάρτη για να εκφράζουν,

με κατανοητό τρόπο, τις σκέψεις, πρωτοβουλίες και δράσεις για περαιτέρω ανάπτυξη των οικομουσείων.

Εικόνα 2 Συμμετοχικές διαδικασίες με τηλεδιάσκεψη & 3D διαδραστικών χαρτών σε ορεινή κοινότητα

Θα ήταν χρήσιμο να αναφερθεί η ανάδειξη ενός δικτύου μονοπατιών που ενώνουν τα σημεία ενδιαφέροντος της περιοχής και των επιχειρήσεων.

- **Κοινές συνελεύσεις-συναντήσεις:**

- Μεταξύ των δύο Οικομουσείων, με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, για την ανταλλαγή απόψεων, ιδεών κλπ.
- Με άλλα Οικομουσεία ή δίκτυα Οικομουσείων για ανταλλαγή γνώσεων, επίλυση ζητημάτων.

Στις παραπάνω συναντήσεις, ενσωματώνοντας τους διαδραστικούς χάρτες, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσα για την ευκολότερη κατανόηση των χωρικών ιδιοτήτων των δύο οικομουσείων από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες (φορείς από άλλα οικομουσεία). Το γεγονός αυτό παρέχει τη διευκόλυνση εύρεσης κοινών θεματικών πεδίων συνεργασίας μεταξύ των οικομουσείων.

- **Κοινές Ψηφιακές Εκθέσεις:**

Η δημιουργία κοινών ψηφιακών εκθέσεων θα παρέχουν πληροφορίες, εικόνες και περιεχόμενο που μπορούν να προβληθούν online και για τα δύο οικομουσεία. Επίσης ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να περιηγείται στις περιοχές όπως ο ίδιος επιθυμεί, με τη χρήση διαδραστικών χάρτων ή και σε ορισμένες περιπτώσεις μέσα από τις 360° εικόνες και βίντεο.

- **Εκπαιδευτικά Προγράμματα:**

Η δημιουργία κοινών ψηφιακών εκπαιδευτικών περιεχομένων όπως οδηγοί, βίντεο ή παιχνίδια που να εκπαιδεύουν το κοινό σε θέματα, προστασίας φυσικών πόρων, διατροφής, κλπ. Πιο συγκεκριμένα:

- Υλοποίηση κοινών προγραμμάτων (π.χ. ERASMUS), σε συνεργασία με πανεπιστήμια, ινστιτούτα και άλλους εκπαιδευτικούς φορείς, με στόχο την αύξηση της επισκεψιμότητας από διάφορες ομάδες, όπως μαθητές, φοιτητές, αγρότες κλπ.
- Πρόγραμμα τηλεκπαίδευσης, μιας ώρας την εβδομάδα, σε κοινές θεματικές με προσκεκλημένους κάθε φορά ειδικούς επιστήμονες.
- **Κοινωνικά Δίκτυα:** Η χρήση κοινών κοινωνικών μέσων των οικομουσείων και των φίλων τους (facebook, twitter κλπ) για προώθηση εκδηλώσεων, εκθέσεων και προβολή δραστηριοτήτων των δύο οικομουσείων μουσείων, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή και τη συνομιλία με τους επισκέπτες αλλά και τους κατοίκους των αντίστοιχων περιοχών.
- **Κινησιοχάρτες.** Οι κινησιοχάρτες που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του Eco.Muse αποτελούν εργαλείο προβολής των πόρων της κάθε περιοχής. Οι κινησιοχάρτες μπορούν να γίνουν πιο επαγγελματικοί ώστε να αποτελέσουν αντικείμενο εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των ομάδων στόχων που έχουν εντοπιστεί. Επιπλέον η σύνδεσή του με GPS θα επιτρέψει την εφαρμογή τους σε κινητά τηλέφωνα.

Η ανάπτυξη και χρήση μιας μεθοδολογίας συμμετοχικής και διαδραστικής

Όλα τα παραπάνω εργαλεία και οι σχετικές δράσεις που προκύπτουν διαμορφώνουν και στη συνέχεια εντάσσονται σε μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική συμμετοχική και διαδραστική μεθοδολογία. Η σημασία της και ο ρόλος της αναδεικνύονται μέσα από μια σειρά από ζητήματα που αφορούν τη σχέση και τους δεσμούς των οικομουσείων με τον τόπο και τις κοινότητές τους στο πλαίσιο ενός συμμετοχικού και από τα κάτω σχεδιασμού. Τα ζητήματα αυτά αναφέρονται στην παρούσα περίπτωση, στην υιοθέτηση εκ μέρους τους της ενδογενούς βιώσιμης ανάπτυξης γεγονός που καθιστά αναγκαία τη συμμετοχή των τοπικών δρώντων στην ανάδειξη των πόρων τους και στην εγγύηση της ιδιοτυπίας του τόπου. Αν σ' αυτά προστεθούν και τα ζητήματα του συντονισμού των ποικίλων δρώντων σε ένα χώρο πιο πολυλειτουργικό που ευνοεί την πολυδραστηριότητα και η ανάγκη σύνδεσης της κληρονομιάς με τα αγαθά και τα προϊόντα του τόπου, τότε γίνεται κατανοητή η ανάγκη μιας αποτελεσματικής μεθοδολογίας υποστήριξης του συμμετοχικού σχεδιασμού. Αυτή η μεθοδολογία οφείλει να είναι συμμετοχική και διαδραστική τόσο για την αναδρομή στο παρελθόν και την ταυτοποίηση της κληρονομιάς όσο και για την ενεργή συμμετοχή στη διαβούλευση, τη λήψη αποφάσεων κτλ. Για να επιτευχθεί αυτός ο διπλός στόχος η μεθοδολογία οφείλει να ενσωματώσει πηγές, μεθόδους, εργαλεία και να ενεργοποιήσει την τοπική μνήμη.

Πιο αναλυτικά, αυτή η μεθοδολογία συμβάλλει: (α) στο δημιουργικό συνδυασμό πληροφοριών προερχόμενων από την τοπική κοινωνία, διαχρονικά συσσωρευμένων και άρρητων, οι οποίες αντλούνται με τη βοήθεια εργαλείων βασισμένων σε νέες τεχνολογίες (GIS – 3D-Οπτικοποίηση), (β) στον εντοπισμό του πολιτιστικού αποθέματος ενός τόπου και των δεσμών της τοπικής κοινωνίας με αυτό (γ) στη μείωση του χρόνου και κόστους της ερευνητικής διαδικασίας και (δ) στην εξασφάλιση υψηλών συναινέσεων μεταξύ των ενδογενών και εξωγενών εμπλεκόμενων φορέων. Αυτή η συμβολή της μεθοδολογίας θεωρείται καθοριστική για την εφαρμογή εδαφικού διαγνωστικού της ταυτοποίησης των πολιτιστικών και φυσικών πόρων σε ένα ευρύτερο τοπικό σχέδιο εδαφικής ανάπτυξης. Ένα τέτοιο σχέδιο θα μπορεί να: (α) ενισχύσει τη συμβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς στην ιδιοτυπία και στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των εδαφικών πόρων, (β) συμβάλλει στην ανακατασκευή των τοπικών ιστοριών όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του ανθρώπου και του τόπου του (οικισμός, τοπία, κλπ) και γ) διευκολύνει την περιήγηση και κατανόηση της θέσης και του ρόλου της κληρονομιάς στην τοπική εδαφική νοημοσύνη των επισκεπτών του Οικομουσείου.

Πλεονεκτήματα της προτεινόμενης μεθοδολογίας

Ως βασικά πλεονεκτήματα της εφαρμογής της μεθοδολογίας στο συγκεκριμένο πεδίο μπορούν να θεωρηθούν:

- ✓ η λειτουργική ευελιξία με δυνατότητα περιήγησης στο χώρο αλλά και η διαχρονική οπτικοποίηση όλων των θεματικών πληροφοριών για τεκμηριωμένη αξιολόγηση επιτρέπουν τη μετάβαση:
 - από την ατομική μαρτυρία για τη θέση πολιτιστικού αντικειμένου στη συλλογική πληροφορία για την συγκεκριμενοποίηση της θέσης σε σχέση με άλλα τοπόσημα,
 - από την κλίμακα του αγροτεμαχίου (το αναζητούμενο σημείο) σε ευρύτερες χωρικές ενότητες (τοπίου, γεωλογικών σχηματισμών κτλ) για τη συσχέτιση και την τελική ενσωμάτωση πολλαπλών πληροφοριών και
 - σε διάφορες χρονικές περιόδους, με τη βοήθεια οπτικοποίησης των τοπίων, για την κατανόηση και εντοπισμό των διαφόρων χρήσεων καλύψεων γης και των σχετικών τοπόσημων
- ✓ η ενίσχυση της διαφάνειας, της εμπιστοσύνης και της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων (δημόσιων) φορέων και της τοπικής κοινωνίας με δυνατότητα συμπαραγωγής πληροφορίας.

Σ' αυτή τη βάση το Δίκτυο πρέπει να υποστηρίξει με εκπαιδεύσεις στελεχών και δρώντων τη χρήση και εφαρμογή στο χώρο μιας τέτοιας μεθοδολογίας. Αυτή η μεθοδολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διαδικτυακές συναντήσεις οργανωμένες και συντονισμένες από το Δίκτυο.

Προτάσεις

9 Προτάσεις

Στο πλαίσιο των χωροταξικών ρυθμίσεων για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, η αξιοποίηση του φυσικού πλούτου της Κύπρου και της Κρήτης και η ένταξη των αντίστοιχων πόρων σε ευρύτερα χωρικά και θεματικά δίκτυα δικαιολογεί την ανάπτυξη πρωτοβουλιών σε μια τέτοια κατεύθυνση. Η εισαγωγή του όρου «Οικομουσείο» στη διαμόρφωση της τουριστικής ταυτότητας των παραπάνω περιοχών του αποτελούν κατευθύνσεις των χωροταξικών σχεδίων ώστε να υπηρετηθεί ο στόχος της διαμόρφωσης πολυθεματικών τουριστικών δικτύων στις δύο ορεινές περιοχές.

Θεσμική αναγνώριση του Οικομουσείου: Το οικομουσείο προσεγγίζεται ως μια καινοτομία μεθοδολογική η οποία απέδειξε την αποτελεσματικότητά της αρχικά, για την πολιτιστική δράση και στην συνέχεια για την εδαφική ανάπτυξη. Το πρόβλημα που παραμένει συνδέεται με τη μη θεσμική αναγνώρισή του. Πρέπει να υπάρξει προσπάθεια ανταπόκρισης στους κανόνες και στις νόρμες που έχουν ορίσει τα μουσεία και άλλοι φορείς του πολιτισμού.

Προσέγγιση Οικομουσείου ως ένα τόπο πειραματισμού κληρονομιάς και μουσειακότητας: αποφυγή του κινδύνου να παρασυρθούν προς οικονομίστικους στόχους ή προς τη φολκλοροποίηση.

- Συνεχής αναζήτηση των τρόπων και μέσων επιβίωσης στο μέλλον του οικομουσείου ως ένας θεσμός ο οποίος εφαρμόζει την κοινωνική μουσειολογία. Συμπεριλαμβάνεται και η αναζήτηση απαντήσεων στη μείωση των δημόσιων ενισχύσεων για τα μουσεία και τα οικομουσεία.
- Ανάπτυξη ενός προβληματισμού για την επιβίωση μέσω της καινοτομίας για να παρακολουθηθούν οι κοινωνικές αλλαγές ακόμη δε και η επέκταση της έννοιας της ζωντανής κληρονομιάς μέσω της χρήσης της, της μεταμόρφωσής της και σε διαδικασία δημιουργικότητας υπό την αιγίδα της κοινότητας.
- Συνεργασία με άλλα γειτονικά μουσεία, συλλόγους πολιτιστικούς, κ.α., με στόχο να διαμορφώσει μια κοινή εικόνα και διαδράσεις των όρων εδαφική περιοχή, κληρονομιά και κοινότητα.
- Ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των οικομουσείων συνεισφέροντας στη συζήτηση και στον προβληματισμό για τη βιωσιμότητα των οικομουσείων ως κίνηση σε διεθνές επίπεδο. Προσέγγιση των τοπικών και εξωτερικών διακυβευμάτων

- Υποστήριξη των συντονιστών και των δρώντων των οικομουσείων να αποκτήσουν την ικανότητα για καινοτομία, πειραματισμού, αλλαγών με την κοινότητα, ώστε να μετατραπεί η ζωντανή κληρονομιά σε πραγματικούς πόρους για την ανάπτυξη των περιοχών τους
 - Να γίνουν τα οικομουσεία δρώντες της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης διατηρώντας τις κληρονομημένες αξίες, εξελίσσοντάς τες και μεταμορφώνοντάς τες ώστε να προσαρμοσθούν διατηρώντας την ανθεκτικότητά τους έναντι των παγκόσμιων διακυβευμάτων
 - Να καταστούν τα Οικομουσεία ένας δρώντας:
 - ⇒ κοινωνικός, σημαντικός και σύνθετος, με παρουσία στο πολιτιστικό, εκπαιδευτικό, κοινωνικό, οικονομικό, εξασφαλίζοντας συνοχή και συνέχεια τόσο στην καθημερινότητα όσο και στις πρωτοβουλίες των μελών της κοινότητας.
 - ⇒ πολιτικός για την κινητοποίηση των πολιτών και τη συμμετοχή τους στην οικοδόμηση του μέλλοντός τους αλλά και την απόκτηση της ικανότητας να ελέγχουν τις αλλαγές που αυτό το μέλλον τους επιφυλάσσει.
- Σ' αυτό το πλαίσιο, ο κύριος αγώνας των οικομουσείων θα πρέπει να εστιάσει να εμπεδώσουν στα μέλη και στους επισκέπτες ότι η κληρονομιά θα ρέπει να βιώνεται ως ένα κοινό κεφάλαιο.
- Να έχουν το ρόλο της ερμηνείας των περιοχών αναδεικνύοντας την ταυτότητα και την μοναδικότητα τους που απορρέει από τον συνδυασμό φύσης και ανθρωπογενούς τοπίου.

Ένταξη ζωνών Οικομουσείων στο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο: Οι Ζώνες των Οικομουσείων θα μπορούσαν να ενταχθούν στα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια της κάθε χώρας και πιο συγκεκριμένα στις Ζώνες τοπίων Διεθνούς, Εθνικής και Περιφερειακής αξίας με βάση τις εξής γενικές κατευθύνσεις:

- (α) Ακριβής καθορισμός ζωνών προστασίας του τοπίου, στις οποίες θα περιορίζεται ή/και θα απαγορεύεται η δυνατότητα δόμησης
- (β) Η ίδρυση και λειτουργία οργανωμένων υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων ως δράση υψηλής προτεραιότητας στις περιοχές προστασίας τοπίου ανεξάρτητα από την κατάταξη τους. Στις περιοχές όπου υφιστάμενοι οργανωμένοι υποδοχείς μπορούν να καλύψουν τη ζήτηση για εγκατάσταση νέων μονάδων, θα μπορούσαν να θεσπιστούν αντικίνητρα (έλεγχος χρήσεων, κατάργηση παρεκκλίσεων, παρόδιες δεσμεύσεις κ.λπ.) για χωροθέτηση των μονάδων αυτών εκτός των υποδοχέων. Οι κατευθύνσεις αυτές έχουν κυρίως εφαρμογή στους τομείς της μεταποίησης και της

εντατικής κτηνοτροφίας. Αντίστοιχα απαιτείται η παροχή κινήτρων και η θέσπιση περιορισμών με στόχο τη σταδιακή μεταφορά των υφισταμένων μονάδων σε οργανωμένους υποδοχείς

- (γ) Αποθάρρυνση νέων οικιστικών χωροθετήσεων και η αυστηροποίηση του ελέγχου της εκτός σχεδίου δόμησης, ειδικά για τον παράκτιο χώρο
- (δ) Δημιουργία νέων και επεξεργασία ψηφιακών γεωχωρικών δεδομένων και υποβάθρων
- (ε) Ενίσχυση των υποδομών ερμηνείας περιβάλλοντος με στόχο την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επισκεπτών και κατοίκων (π.χ. κέντρα πληροφόρησης και οικομουσεία, παρατηρητήρια, ενημερωτική σήμανση, χάρτες, ειδικές διαδρομές, μονοπάτια κ.α.).

Συνέχιση ανταλλαγής συγκεκριμένων ευκαιριών μέσω:

1. διεύρυνσης του δικτύου με επιπλέον οικομουσεία, σε πρώτη φάση Κύπρου και Ελλάδα και σε 2η φάση, άλλων χωρών της Ε.Ε. (π.χ. Οικομουσείο Ζαγορίου, Δίκτυο Ευρωπαϊκών Οικομουσειών),
2. οργάνωσης δραστηριοτήτων και έργων που εμπλέκουν τα δύο αρχικά οικομουσεία και στη συνέχεια τα νέο-εισερχόμενα γύρω από κοινά θέματα, με σκοπό την προώθηση εθνικών και διεθνών ανταλλαγών αλλά και της συνεργασίας,
3. δικτύωσης και ανταλλαγής εμπειριών (π.χ. οργάνωσης εκθέσεων, τρόπων παρουσίασης επιδεικτικού αγρού, στοιχείων που ζητιούνται από την πλευρά των επισκεπτών) για τη βελτίωση του τοπικού σχεδιασμού,
4. χρήσεων νέων τεχνολογιών αναπαράστασης,
5. εκπαίδευσης με αξιοποίηση της τηλεεκπαίδευσης για τη γνωριμία με τους χώρους των Οικομουσειών,
6. παρακολούθησης των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων.

Πρέπει να επισημανθούν οι δυνατότητες ανταλλαγής και συνεργασίας μέσω των ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και οι μορφές αυτοχρηματοδότησης που μπορούν να εμπλέξουν πολλά οικομουσεία γύρω από θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

Συμπεράσματα

10 Συμπεράσματα

Το Δίκτυο Οικομουσείων, εμφορούμενο από τις αντιλήψεις της Νέας Μουσειολογίας, προτείνει ένα πρότυπο κοινής διασυνοριακής στρατηγικής μέσα από την προσέγγιση κοινών ομάδων στόχου και τον προγραμματισμό κοινών ενεργειών, την ανάπτυξη κοινής οικονομικής πολιτικής και μέσα από ένα κοινό πρότυπο διακυβέρνησης. Δίνει βάση στην βιωματική ενσωμάτωση των οικομουσείων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, στην αξιοποίηση της ακαδημαϊκής έρευνας, στη συνεργασία με φορείς κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (κοινωνικής επιχειρηματικότητας) και στην ανάπτυξη μιας πολιτικής ένταξης τουριστών, επισκεπτών, μαθητών, ερευνητών, κ.α., η οποία θα ενεργοποιούσε το τοπικό κεφάλαιο. Σε αυτό το πλαίσιο η ανάδειξη του μεσογειακού και του νησιωτικού τοπίου ως εργαστήριο βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς και η (επανα)κατασκευή των πόρων ενός τόπου θα αποτελέσουν τις προ(σ)κλήσεις του μέλλοντος.

Το Δίκτυο των Οικομουσείων μπορεί αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες να επιδιώξει την αποτελεσματικότητά του τόσο ως προς την απόσταση μεταξύ των δυο εταίρων του όσο και ως προς τον συντονισμό της συνεργασίας του μ' αυτούς μέσω της διασφάλισης της διαλειτουργικότητας μεταξύ πληροφόρησης και επικοινωνίας. Από αυτή την άποψη το δίκτυο μπορεί να συνεισφέρει στη μετατροπή των περιοχών των Οικομουσείων σε τόπους δημιουργικούς και φιλόξενους, με πόρους και λειτουργίες που απαντούν στη ζήτηση αυθεντικών και ποιοτικών πόρων και υπηρεσιών από τις αστικές κοινωνίες.

Τέλος, ο συντονιστικός ρόλος του Δικτύου για τη διαμόρφωση κοινών δράσεων και καινοτομικών πρωτοβουλιών μεταξύ των δύο εταίρων μπορεί να συνεισφέρει στην επεξεργασία και ανάδειξη ενός πλαισίου τοπικών πολιτικών τις οποίες θα πρέπει να ακολουθήσουν οι δύο οικομουσεία. Αυτό σημαίνει ότι ο διατοπικός οδηγός, επιλέγοντας και προτείνοντας τις κατάλληλες συνεργασίες, συνέργειες και δράσεις μπορεί να λειτουργήσει ως μια Χάρτα πολιτικής κοινώς αποδεκτή και σεβαστή από το σύνολο των εταίρων των δύο Οικομουσείων.

Βιβλιογραφία

11 Βιβλιογραφία

- Ανθοπούλου, Θ., 2013, Εισαγωγή. Στο: Ανθοπούλου, Θ., επιμ. Περί εντοπιότητας και ιδιοτυπίας των τροφίμων: Μια εδαφική προσέγγιση της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 17-34.
- Ανθοπούλου, Θ., 2004, Τοπικές τεχνογνωσίες, καινοτομία και ανάπτυξη της υπαίθρου. Στο: Σπιλάνης Γ., Ιωσηφίδης Θ. και Κίζος Θ., 2004, Στρατηγικές Ανάπτυξης σε Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
- Barrett, B. and Taylor, M., 2007, Three models for managing living landscapes, CRM: The Journal of Heritage Stewardship 4(2), 50–65
- Belletti, G. και Marescotti, A., 2013, Τυπικά αγροδιατροφικά προϊόντα, τοπικοί πόροι και αειφόρος αξιοποίηση. Στο: Ανθοπούλου, Θ., επιμ., Περί εντοπιότητας και ιδιοτυπίας των τροφίμων: Μια εδαφική προσέγγιση της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 121-141.
- Βώκου, Δ (2005). Μεσογειακό τοπίο: στιχομυθία γης, κλίματος ανθρώπου. Στο Λουλούδης, Λ., Μπεόπουλος, Ν. και Τρούμπης Α. (2005). Το Αγροτικό Τοπίο: το παλιμψηστο αιώνων γεωργικού μόχθου. Κορακοχώρι Ηλείας: Κτήμα Μερκούρη. σ.135-146
- Campagne, P. & Pecqueur, B. 2014, Le développement territorial. Une réponse émergente à la mondialisation Éd. Charles Léopold Mayer
- Colletis, G. and Pecqueur, B., 1995, Politiques technologiques locales et création de ressources spécifiques. In: Rallet A. and A. Torre (eds.). Économie industrielle et économie spatiale. Paris: Economica, 445-463
- Γούσιος, Δ., 2013, Η εδαφική προσέγγιση της ανάπτυξης της υπαίθρου. Στο: Ανθοπούλου, Θ., επιμ., Περί εντοπιότητας και ιδιοτυπίας των τροφίμων: Μια εδαφική προσέγγιση της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, : 72-105
- Δαμιανάκος, Σ., 2002, Από τον χωρικό στον αγρότη: Η ελληνική αγροτική κοινωνία απέναντι στην παγκοσμιοποίηση. Αθήνα: Εξάντας/ΕΚΚΕ
- Δαμιανάκος, Σ., 1999, Το δυσεύρετο μοντέλο της ελληνικής Γεωργίας. Στο: Κασίμης, Χ, Λουλούδης, Λ., επιμ., Ύπαιθρος Χώρα – Η Ελληνική Αγροτική Κοινωνία στο Τέλος του Εικοστού Αιώνα. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Αθήνα: εκδόσεις Πλέθρον.
- Davis, P., 2011, Ecomuseums: a Sense of Place, 2nd ed. New York: Continuum

- Davis, P., 2009, Ecomuseums and the representation of place. Rivista Geografica Italiana 116, 483-503.
- de Varine, H., 1996, Ecomuseum or community museum ? 25 years of applied research in museology and development, Nordisk museology 2, 21-26
- de Varine, H., 1976, Le musée moderne: conditions et problèmes d'une rénovation [The modern museum: conditions and problems of renewal]. In: Museum 28(3), 126-139.
- ESPON, 2010, Άτλαντας των Ευρωπαϊκών Νησιών. Πρόγραμμα ESPON 2013, ESPON & Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
<http://www.aegean.gr/lid/internet/New Folder/greek%20 Atlas ESPON text web.pdf>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013). Κοινωνική Οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα – Οδηγός για την κοινωνική Ευρώπη. Τεύχος 4. <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/cc9e291c-517c-4c64-9f29-428b34aea56d/language-el>
- Houston, J.M., 1964. The Western Mediterranean World. Longman, London
- Joffre, P. & Koenig, G., 1992, Gestion Stratégique. L'entreprise, ses partenaires adversaires et leur univers. Paris: Litec.
- Κοβάνη, Ε., 2005, Φιλοσοφία και αισθητική του αγροτικού τοπίου. Στο Λουλούδης, Λ., Μπέοπουλος, Ν. και Τρούμπης Α. (2005). Το Αγροτικό Τοπίο: το παλίμψηστο αιώνων γεωργικού μόχθου. Κορακοχώρι Ηλείας: Κτήμα Μερκούρη. 61-76
- Κώστας, Α. 2013, Οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Στο: Γεωργιάς Κ. (επιμ) Κοινωνική Οικονομία: Θεωρία, εμπειρία και προοπτικές, Αθήνα: Εναλλακτικές εκδόσεις/ Δοκίμιο 20, 83-100
- Λουλούδης, Λ. & Μαραβέγιας, Ν., 1999, Αγρότες, κράτος και εξουσία στην Ελλάδα (1981-1996). Στο: Κασίμης, Χ, Λουλούδης, Λ., επιμ., Υπαιθρος Χώρα – Η Ελληνική Αγροτική Κοινωνία στο Τέλος του Εικοστού Αιώνα. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Αθήνα: εκδόσεις Πλέθρον. \
- Lowenthal, D. (1961) Geography, experience, and imagination: towards a geographical epistemology. Annals of the Association of American Geographers, Vol. 51, pp. 241-260
- Maggi, M., 2002, Ecomuseums: European Guide [Ecomuseums. A European Guide]. Torino: Allemandi.
- Mantzoros, C. 2009. Nutrition and metabolism: underlying mechanisms and clinical consequences, Springer

- Mendoni, L.G., 1998. Landscape history and local histories: from the natural environment to the historical landscape (in Greek). Cyclades: Landscape History and Local Histories. Ministry of the Environment and Public Works, Ministry of Education and Religion, National Research Institute, Department of the Environment, University of the Aegean, Aegean
- Moolaert, F., MacCallum, D. and Hillier, J. 2013, Social innovation: intuition, precept, concept, theory and practice, Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research, The International Handbook on Social Innovation
- Nasioulas I., 2012, Social Cooperatives in Greece. Introducing new forms of social economy and entrepreneurship. International Review of Social Research 2(2), 141-161
- Ντάσιος, Ν. 2013, Η συμβολή του τρίτου τομέα στην τοπική ανάπτυξη. Στο: Γεωρμάς Κ. (επιμ) Κοινωνική Οικονομία: Θεωρία, εμπειρία και προοπτικές, Αθήνα: Εναλλακτικές εκδόσεις/ Δοκίμιο 20 , 179-200
- Ostrom, E., 2002, Η διαχείριση των κοινών πόρων. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- Pavlis, E., 2017, North Aegean islands as 'ecomuseums': the case of Lesbos Island, Island Studies Journal 12(1),135-45.
- Παυλής, Ε., 2016, Μαζική εγκατάσταση αιολικών πάρκων και αρνητικές επιπτώσεις στο τοπίο. Η περίπτωση της επένδυσης «Αιγαία Ζεύξη» στο Βόρειο Αιγαίο. Περιοδικό Γεωγραφίες 28 (Φθινόπωρο 2016), 75-97.
- Παυλής, Ε., 2012, Προς μια Γεωγραφική Προσέγγιση της Χωρικής Συνείδησης και Εφαρμογή στο Τοπίο: Η Περίπτωση της Ελληνικής Υπαίθρου. Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Γεωγραφίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Pecqueur, B., 2013, Territorial development. A new approach to development processes for the economies of the developing countries, Interthesis 10(2), 8-32.
- Pinto-Correia, T. and Vos, W. (2004) Multifunctionality in Mediterranean Landscapes-Past and Future. In: Jongman, R., Ed., The New Dimensions of the European Landscape, Springer, Wageningen, 135-164
- Sofoulis, K.M. & Dalakou, V. 1992, Insularity in the poetry of Elytis: poetic experience in the service of regional analysis in Greek, Aeolian Papers, 27 (1992), pp. 181-194
- Terkenli, S.T, 2006, Landscapes of a new cultural economy of space: an introduction. Στο Terkenli, S.T. & d' Hauteserre, A-M, eds. Landscapes of a new cultural economy of space, Dordrecht: Springer, 1-18.
- Terkenli, T.S. (2001). Towards a theory of the landscape: the Aegean landscape as a cultural image. Landscape and Urban Planning, Vol. 57, No. 3-4, pp. 197-208.

- Τεχνικό Δελτίο Πράξης (2.1) «Δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα» (Ακρωνύμιο: Eco.Muse), Ε.Ε.Σ, Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος, 2014-2020»
- Torre, A., Aznar, O., Bonin, M., Caron, A., Chia, E., Galman, M., Guérin, M., Jeanneaux, P., Kirat, T., Paoli, J.-C., Salazar, M.I., Thinon, P., 2006, *Conflicts and tensions autour des usages de l'espace dans les territoires ruraux et périurbains. Le cas de six zones géographiques francaises (Conflicts and tensions over the use of space in rural and peri-urban landscapes: the case of six French geographical regions)*. Revue d'Économie Régionale & Urbaine 3, 411-450
- Todorov, N. 1983, The Balkan city, 1400-1900. University of Washington Press.
- Vandecandelaere, E., Arfini, F., Belletti, G., Marescotti, A. (eds.), 2009. Linking people, places and products. A guide for promoting quality linked to geographical origin and sustainable geographical indications, Rome: FAO-SINERGI, Retrieved from <http://www.fao.org/docrep/013/i1760e/i1760e.pdf>
- Χρυσάκης, Μ., Ζιώμας, Δ., Καραμητροπούλου, Ν., Χατζαντώνης, Δ. 2002, Προοπτικές απασχόλησης στο τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας, Σάκκουλα, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, Αθήνα.
- Zapletal, M, 2012, Ecomuseum as a tool for preservation of traditional ecological knowledge and practices for sustainable development of landscape. Στο Lira, S., Amoeda, R., Pinheiro, C., Davis, P., Stefano, M., Corsane, G. (Eds.) Ecomuseum 2012. Proceedings of the 1st International Conference on Ecomuseums, Community Museums and Living Communities. Green Lines Institute for Sustainable Development. Portugal: Barcelos, 403-413.

Μελέτες

- ΕΛΚΕ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2023), Επιχειρηματικό Σχέδιο (Business Plan) Οικομουσείου Μαραθάσας, «Δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα» (Ακρωνύμιο: Eco.Muse), Ε.Ε.Σ, Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος, 2014-2020», (Παραδοτέο 3.4.1), Διαθέσιμο στο διαδίκτυο.
- ΕΛΚΕ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2023) Μουσειολογική Μελέτη Ανοικτού Οικομουσείου Μαραθάσας και οργάνωση θεματικών διαδρομών και εκθέσεων. «Δίκτυο Ανοικτών Οικομουσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα» (Ακρωνύμιο: Eco.Muse), Ε.Ε.Σ, Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος, 2014-2020», (Παραδοτέο 4.4.1) Διαθέσιμο στο διαδίκτυο
- ΕΛΚΕ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2023), Δράσεις Ενεργοποίησης, Εκπαίδευσης και Ένταξης τοπικών, κοινωνικών και επαγγελματικών φορέων και κατοίκων της

περιοχής στο Οικομυσείο, «Δίκτυο Ανοικτών Οικομυσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα» (Ακρωνύμιο: Eco.Muse), Ε.Ε.Σ, Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος, 2014-2020», (Παραδοτέο 5.4.3), Διαθέσιμο στο διαδίκτυο.

- ETAM A.E. (2023), Παραδοτέο 3.1.1. Business Plan Ανάπτυξης Οικομυσείων, «Δίκτυο Ανοικτών Οικομυσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα» (Ακρωνύμιο: Eco.Muse), Ε.Ε.Σ, Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος, 2014-2020», Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α., Διαθέσιμο στο διαδίκτυο.
- ETAM A.E. (2023), Παραδοτέο 6.1.2. Σχέδιο Βιωσιμότητας της πρότασης, «Δίκτυο Ανοικτών Οικομυσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα» (Ακρωνύμιο: Eco.Muse), Ε.Ε.Σ, Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος, 2014-2020», Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α., Διαθέσιμο στο διαδίκτυο.
- ETAM A.E. (2023), Παραδοτέο 5.1.3. Δράσεις Ενεργοποίησης και Ένταξης τοπικών, κοινωνικών και επαγγελματικών φορέων για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων στα Οικομυσεία, «Δίκτυο Ανοικτών Οικομυσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα» (Ακρωνύμιο: Eco.Muse), Ε.Ε.Σ, Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος, 2014-2020», Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α., Διαθέσιμο στο διαδίκτυο.
- ETAM A.E. (2023), Παραδοτέο 6.1.1. Οδηγίες (guidelines) πρότυπου μοντέλου Δικτύου Οικομυσείων προς διασυνοριακή υιοθέτηση, «Δίκτυο Ανοικτών Οικομυσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα» (Ακρωνύμιο: Eco.Muse), Ε.Ε.Σ, Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος, 2014-2020», Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α., Διαθέσιμο στο διαδίκτυο.
- Πετράκης Γ. (2022), Μουσειολογική Μελέτη Ανοικτού Οικομυσείου Σητείας, Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας Πανεπιστημίου Κρήτης-Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, «Δίκτυο Ανοικτών Οικομυσείων για την Ανάδειξη και Ήπια Ενίσχυση Περιοχών με Περιβαλλοντική Ιστορικότητα» (Ακρωνύμιο: Eco.Muse), Ε.Ε.Σ, Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος, 2014-2020», Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α., Διαθέσιμο στο διαδίκτυο.
- FAO 1985. Museum -Images de l'écomusée No 148 (Vo XXXVII, n°4)
- Joy WelCult Team, 2015 Εγχειρίδιο Οικομυσείων, European Territorial Cooperation Programme Greece-Italy 2007-2013 Investing in our Future

- Santo R, Baldi N, Duca A. and Rossi A. 2017. The Strategic Manifesto of Italian Ecomuseums DOI: 10.1111/muse.12153
- Rete Ecomusei Piemonte 2016 Ecomuseums Agenda “Strategic document” of ecomuseums”

Διαδικτυακές πηγές

- <https://eco-muse.eu/>
- https://old-2014-2020.greece-cyprus.eu/?_gl=1%2Aaj4wg%2A_ga%2AOTEzMzl2Mjg4LjE2ODczNDUxNzE.%2A_ga_8D8RHQNSW6%2AMTY5NzE4NDA0Ny4xNC4wLjE2OTcxODQwNDcuMC4wLjA.
- <https://ecomuseumcyprus.com/>
- <https://ecomuseumcrete.com/>
- <https://kalo.gov.gr/>
- www.mondilocali.it
- www.mappadicomunità.it
- <https://inapulvia.blogspot.com/2015/07/joy-welcult-and-project-of-ecomuseum.html>
- <https://ecomuseumzagori.gr/>
- <https://www.ecomuseum.eu/gr/>